

SZERELEM
(UNE PAGE D'AMOUR)

IRTA
Zola Emil

FORDITOTTA
ANDOR IMRE

BUDAPEST 1895
MINTA-ANTIQUARIUM ÉS KÖNYVKERESKEDÉS KIADÁSA
(Erzsébet-körut 38. sz.)

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest : Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2013
Készült az Internet Szolgáltatók Tanácsa támogatásával.
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-615-5406-06-5 (online)
MEK-11822

I.

Az éjjeli lámpa ott égett a kandallón egy könyv mögött, melynek árnyéka elsötétítette a szoba felét. Enyhe fény volt, mely a vastag plüs-függöny redőire áradt és kék színben sugárzott a két ablak közt álló mahagoni-ezüstszekrény üveglapjaira. E szoba polgári összhangja, függönyeinek, butorzatának és szőnyegének kéksége, ez órában sejtelmes bágyadsággal töltötte el a helyet. És szemben az ablakokkal az árnyék mellett, a szintén plüssel bevont ágy fekete tömeget képezett, melyet csak a takaró halványsága enyhített. Helén, mellén keresztbefont kézzel, az anya és özvegy nyugodt magatartásával könnyedén felsóhajtott.

A csönd közepett egyet ütött az óra. A városnegyed zaja immár elnémult. Ide, a Trocadero magaslatára, Párisnak csupán távoli horkolása hatott föl. Helén rövid lélegzete oly csöndes volt, hogy alig emelte keblének szüzsies körvonalait. Szép, nyugodt, egészséges álomban pihent; nemes arczéle köré dus fürtökben csavarodott gesztenyebarna haja; feje kissé félrehanyatlott, mintha fülelve aludt volna el. A szoba háttérében nagy kamra ajtaja nyilott.

Semmi nesz. Felet ütött. A szobában uralkodó csöndben az óra ingája is tompán ketyegett. Az éjjeli lámpa szundikált, a butorzat álomba merült; kis szekrénykén, elaludt lámpa mellett kézi munka hevert. Helén álomban is megóvta komoly, de barátságos arczkifejezését.

Mikor kettőt ütött, e béke megbomlott. A kamra sötétségéből halk sóhaj tört elő. Azután vászon suhogása hallatszott és erre ismét csönd lett. Most elfojtott lélegzés zöreje hatott be a kamrából. Helén nem mozdult. De hirtelen fölugrott. Zavaros gyermeki dadogás ébresztette föl álmából. Kezével álomittasan halántékához kapott, midőn tompa kiáltás kihajtotta az ágyból.

- Jeanne! Jeanne! mi bajod? felelj! kiáltá.

És mikor a gyermek hallgatott, szaladva fölkapta az éjjeli lámpát és mondá:

- Ó Istenem! nem igen volt jókedvű; nem kellett volna lefeküdnöm.

Gyorsan belépett a szomszéd szobába, melyben ismét mély csend uralkodott. De az olajos éjjeli mécs reszketeg fényt vetett a mennyezetre, hol kerek foltot képezett. Helén a vaságy fölé hajolva, eleinte nem birt semmit sem kivenni. De később a kékes fény világítása mellett, széjjelvetett párnák és takarók közt Jeannet látta hátravetett fejjel, kemény és merev nyakkal. A szegény édes arcocskát görcs torzította el, szeme tágra nyílt és a függöny szélére meredt.

- Óh Istenem, Istenem! kiáltá; meghal!

És letéve az éjjeli lámpát végigtapogatta gyermekét. Nem találhatta meg üterét, szivverése mintha elállott volna. A kis karok, a kis lábak erőszakosan összehúzódtak. Erre majd megőrült félelmében és magánkívül kiáltá:

- Gyermekem meghal! Segítség! Gyermekem! Gyermekem!

Visszatért a szobába, anélkül hogy tudta volna, hova megy. Azután ismét bement a kamrába és újból térdre vetette magát, az ágy előtt még mindig segítségért kiabálva. Karjaival átölelte Jeannet, csókolta haját, végigtapogatta testét és könyörgött egy szóért, egy válaszáért. Csak egy hang, egyetlen egy hang! Mije fáj? akar-e még kis levest tegnapról? talán a levegő ismét életre keltené? És makacsul megmaradt amellet, hogy a gyermek szájából egy hangot halljon.

- Szólj Jeanne, ó szólj egy szót, kérlek!

Ah, Isten! és nem tudni mibe fogjon. És ily váratlanul az éj közepett. Még csak világosság sincs. Gondolatai megzavarodtak. Tovább is csevegett gyermekével, kérdezve őt és helyette

önmagának felelve. Bizonyára a gyomorban van a baj oka; nem, a torokban. Ah, semmi baj. Csak nyugalom kell. És megerőltetve összeszedte magát, hogy el ne veszítse eszét. De a tudat, hogy gyermekét mereven karjában tartja, összefacsarta szívét. Szeme rámeredt lányára, a mint a görcestől eltorzulva, lélegzet nélkül feküdt ott. Gondolkodni próbált és ellentállni akart a kényszernek, hogy följjadjuljon. Hirtelen fölkiáltott, anélkül hogy akart volna.

Keresztül szalad az ebédlőn és a konyhán kiabálva:

- Rosalie! Rosalie! gyorsan orvost!... a gyermek halálán van!

A cseléd mely a konyha melletti kis zúgban aludt, felkiáltott. Helén visszatért. Ingeben szaladgált anélkül, hogy a fagyos februári éj hidegét érezné. Hát azt akarja e cselédlány, hogy gyermeke meghaljon! Pedig még alig múlt egy percze. Ismét kiszaladt a konyhába és vissza a szobába.

És sietve, tapogatva vetette magára alsó szoknyáját, a vállára kendőt kötött. Feldöntötte a butort és mozdulatai hevességével fölforgatta a szobát, melyben még csak az imént mély béke honolt. Azután papucsban maga mögött nyitva felejtve az ajtókat, leszaladt a lépcsőn, hajtván az egyetlen gondolattól, hogy orvost szerezzen.

Mikor a kapus felhuzta a kötetet, Helén kinn volt zúgó füllel és szédülő fejjel. Gyorsan lefutott a Vineuse utcán Bodin doktornál becsöngetett, ki Jeannet már kezelte.

Egy örökkévalóság után azt felelte neki a szolga, hogy az orvost szüléshez hívták. Más orvost nem ismert Passyban. Egy perczig föl-alá futott az utcákban, szemét a házakra szegezve. Gyöngye, fagyos szél fujt; papucs alatt, a mult este lehullott vékony hóréteg csikorgott. És előtte ott állott egyre gyermeke, és a mardosó gondolat, hogy azonnal nem talált orvost, szinte megölte. Egyszerre ismét fölfutva a Vineuse utcán, megragadott egy csengetyüt. Legalább kérdezősködni akart, valaki majd csak fölvilágosíthatja.

Mivel senki sem jött, újból csöngetett. A szél meglobogtatta vékony szoknyácskáját és barna fürtjei felborzolva lebegtek feje körül.

Végre kinyílott a kapu és egy szolga azt mondta neki, hogy Deberle doktor ur ép az imént feküdt le. Tehát orvoshoz csöngetett be! Az ég nem hagyta el! Ekkor félretolta a szolgát és belépett a házba.

Itt ismétlé:

- Gyermekekem, gyermekekem, halálán van! Mondja neki, hogy jöjjön!

Kis házikó volt, függönyökkel teleaggatva. Fölment az első emeletre, egyre harczolva a szolgálával és minden ellenvetésére azt felelé, hogy gyermeke halálán van. Egy szobába érve kijelenté, hogy várni akar. De alig hallotta a szomszédságban az orvost fölkelni, közeledett az ajtóhoz és beszólt a résen:

- Gyorsan uram, könyörgöm.... gyermekekem meghal!

És mikor az orvos rövid kabátban nyakkendő nélkül megjelent, elvonta őt magával és nem engedett neki időt, hogy teljesen felöltözködjék. Ő, az orvos ráismert. Az asszony szomszédságában lakott és bérlője volt. De a nő is, mikor az orvos az utat megrövidítendő, keresztül vezette őt a két ház közti kerten, ráismert a férfit.

- Ah! hiszen igaz mormogá, ön orvos és én tudtam.... Lássá, majd elvesztem az eszemet. Ah kérem, siessünk.

A lépcsőn azt akarta, hogy az orvos előre menjen. Fönt Rosalie ült Jeanne mellett és meggyújtotta a szekrénykén álló lámpát. A mint az orvos belépett, megfogta e lámpát és rávilágított a gyermekre, mely fájdalmas merevségben feküdt még mindig; csupán a feje hanyatlott

oldalt és arcza gyorsan vonaglott. Az orvos nem szólt egy pillanatig, hanem egymásra szoritotta ajkát. Helén remegve nézett rája. Mikor az anya e könnyörgő tekintetét látta, suttogá:

- Nem lesz semmi baj; de itt nem szabad őt hagynunk. Levegőre van szüksége.

Helén erős mozdulattal vállára vette a lányt. Szeretett volna kezet csókolni az orvosnak jószágos kijelentéseért és édes érzelem vonult át szívében. De alig tette le Jeannet saját nagy ágyára, midőn a gyermek szegény testét újabb görcsök kezdték rángatni. Az orvos eltávolította a lámpa ernyőjét; fehér fény töltötte el a szobát. Odalépett az ablakhoz, kinyitotta azt és megparancsolta Rosalienak, hogy huzza elő az ágyat a függönyök mögül. Helén ismét remegve dadogá:

- De ő meghal uram! Nézze csak, nézze kérem! Már nem ismerek rá!

De az orvos nem felelt, hanem figyelmesen nézte a roham lefolyását. Azután mondá:

- Lépjen be az alkovba! Tartsa a kezét, nehogy vakaródzék! Így, gyöngén, erőszak nélkül... Ne nyugtalankodjék! A krízisnek le kell folynia!

És mindketten az ágy fölé hajolva, fogták Jeannet, kinek tagjai heves lökésekkel vonaglottak.

Az orvos begombolta kabátját, hogy csupasz nyakát elfödje. Helén úgy maradt a mint a házból eltávozott, kendőjébe burkolva, melyet vállára vetett volt. De Jeanne, mikor az őt lefogó kezek ellen védekezni akart, letépte a kendő egy csücskét és az orvos kabátjának egy gombját. Mindketten nem vették észre, mert nem néztek egymásra.

E közben a roham lecsillapult. A kicsike nagy bágyadságba látszott elmerülni. Az orvos habár megnyugtatta az anyát, mégis a beteggel foglalkozott, kit még mindig gondosan megfigyelt és végül rövid kérdéseket intézett Helénhez ki az ágy mellett állott.

- Hány éves a gyermek?

- Tizenegy és fél, uram.

Erre hallgatás állt be. Az orvos megrázta a fejét és lehajolt, hogy Jeanne csukott szempilláját felemelje és megnézze a nyákhártyát. Azután, anélkül hogy Helénre ránézett volna folytatta kérdéseit:

- Már ezelőtt is voltak görcsei?

- Igen, uram; de hatodik évében elmaradtak. Nagyon gyöngécske, de néhány nap óta észrevettem, hogy nem érzi jól magát. Vonaglott, nem igen volt jókedvü.

- Nem ismer-e örülési eseteket családjában?

- Nem tudok ilyenekről.... anyám mellbetegségben halt meg.

Habozott szégyenkezve, mert nem akarta bevallani, hogy nagyatyja az örültek házában halt meg. De származása tragikus természetü volt.

- Vigyázzon! mondá az orvos élénken; újabb roham következik.

Jeanne épen kinyitotta a szemét. Egy pillanatig réveteg tekintettel nézett maga köré, a nélkül, hogy egy hangot hallatott volna. Azután tekintete megmerevedett, teste visszahanyatlott, tagjai megdermedtek. Arcza biborpiros lett. Egyszerre halálsápadt lett és a görcsök beálltak.

- Eresszen el engem! folytatá az orvos. Fogja meg a másik kezét is.

Odasietett a szekrénykéhez, melyre belépte után orvosságot tartalmazó kézi táskát tett le. Egy üvegcsével kezében visszajött és azt a gyermek orra alá tartotta. De mintha iszonyu ostorcsapás érte volna, a gyermek olyannyira megrázkódott, hogy az anya kezéből kisiklott.

- Nem, nem, semmi äther! kiabált ez a szagról ráismerve. Az äther iszonyuan hat rája.

Mindkettőjük közös erőlködésének is alig sikerült a gyermeket féken tartani. Erősen vonaglott és teste nyakára és sarkára támaszkodva fölfelé domborodott, mintha ketté akarna törni. Azután visszahanyatlott, ide-oda vetette magát, úgy hogy az ágy széleihez ütődött. Tenyere ökölbe volt szorítva, mely itt-ott kinyílott, hogy ujjaival valami tárgyat keressen a levegőben melyet szétmorzsolhat, keze anyja kendőjébe akadt és belekapaszkodott. De a mi különösen kizökkentette az asszonyt az volt, hogy, mint mondá, már nem ismer gyermekére. Édes arcza kis angyalának vonásai el voltak torzulva, szeme mélyen benn ült üregében, melyet kék sáv övezett.

- Tegyen valamit kérem, könyörgöm - rimázkodott az asszony - érzem, hogy erőm elhagy.

Épp az imént jutott eszébe egy Marseille-i szomszédja lánya, ki hasonló rohamtól nem ébredt fel többé. Talán csak ámitja őt az orvos, mert kimélni akarja? Minden másodperczben várta gyermeke utolsó leheletét; mert lélegzése most teljesen elakadt. És fájdalmától, boldogtalanságától és rettegésétől lesujtva, könnyekbe tört ki. Könnye lepergett ártatlan gyermeke meztelen tagjaira, melyekről a takarót lerugta.

De az orvos hosszú, ruganyos ujjaival enyhén kenegette a gyermek nyakának alsó részét. A roham hevessége alább hagyott. Jeanne néhány lassu mozdulat után bágyadtan fekvé maradt. Odaesett az ágy közepére, tárt karokkal a vánkoshoz támaszkodó fej lehanyatlott mellére. Mintha a gyermek Krisztus feküdt volna ott. Helén lehajolt és hosszasan homlokon csókolta.

- Vége van? kérdé halkán. Gondolja, hogy még ezután is lesz rohama?

Az orvos kitérően intett kezével. Azután mondá:

- A többi mindenesetre kevésbé lesz heves.

Kérte Rosaliet, hogy hozzon neki egy korsó vizet és poharat. A poharat félig megtöltötte, két más üvegce után nyult, melyekből néhány csöppet öntött a vízbe és Helén segítségével, ki a gyermek fejét tartotta, ez italból egy kanálnyi összeszorított foga közé öntött. A lámpa igen nagy lánggal égett, fehér fénye bevilágította a szobában uralkodó rendetlenséget, hol a butorzat halomra volt döntve. A ruha, melyet Helén lefekvés előtt a székre rakott, leesett a padlóra és szanaszét hevert a szőnyegen. Az orvos ki egy füzőbe botlott fölemelte azt, hogy el ne tiporja. A széjjel vetett ágyból és a szanaszét heverő fehérmemből verbena-illat szállt föl.

Az asszony egész intim háziassága itt kitérve feküdt. Az orvos maga hozta elő a mosdótálat, megnedvesített egy darab vásznat és halántékára rakta a beteg gyermeknek.

- Asszonyom meg fog hűlni, mondá Rosalie fogvaczogva. Talán már be lehetne tenni az ablakot. A levegő mégis csak nagyon éles.

- Nem, nem! kiáltá Helén; hagyd nyitva az ablakot! ugy-e bár doktor ur?

Az ablakból pedig gyöngé szél fújt be a szobába, meglebegtetve a függönyöket. Az asszony nem érezte. És mégis a kendő lecsuszott válláról, keblének hófehérsége előtűnt. Hátul kóczos fürtökben lógott alá felbomlott haja. Ingujja fel volt gyürve, hogy ez sem akadályozza, hiszen nem gondolt másra, mint gyermekére. És az előtte álló orvos elfoglaltságában szintén nem gondolt már a nyitva felejtett kabátra és a Jeanne által kitépett inggallérra.

- Emelkedjék föl egy kissé, mondá - nem, ne így! nyujtsa ide a kezét!

Megfogta a kezét és letolta azt a gyermek feje alá, kinek még egy kanálnyi orvosságot akart beadni. Azután maga mellé hívta. Ugy vette őt igénybe, mint egy asszisztent és az asszony jámbor megadással engedelmeskedett, mivel látta, hogy gyermeke csillapodott.

- Jöjjön - tegye a gyermek fejét az Ön vállára, mialatt én hallgatódzom.

Helén parancsolatja szerint tett. Most az ágy fölé hajolt, hogy fülét Jeanne szívére illessze. Álla odaért az asszony meztelen vállához és mialatt a gyermeki szív dobogására ügyelt az anya szívének dobbanását is megfigyelhette. Mikor fölemelkedett szájához ért Helén lélegzete.

- Ez oldalról nincs aggodalom, mondá nyugodtan, mialatt öröm vonult be az anya szívébe. Tegye le a gyermeket, nem szabad őt tovább kínoznunk.

De újabb roham jött, ámbar enyhébb volt. Jeanne néhány szót hallatott. Rövid időközökben két ismételt roham állott be. A gyermek oly gyöngé volt, hogy az újabb aggodalmat ébresztett az orvosban. Magasra fölfektette tehát fejét és csaknem egy óráig ült vele szemben, figyelve; várni látszott, hogy a lélegzet rendes hullámozása ismét beálljon. Az ágy tulsó szélén Helén várt ép úgy mozdulatlanul.

Lassanként felderült Jeanne arcza. A lámpa halk fényével világította meg vonásait. A gyermek arcza ismét visszanyerte kedves tojásdad kerekességét. Szép, csukott szemére, kékes, átlátszó pilla borult, mely alól a tekintet sötét fényét sejtette. A keskeny orr gyöngén emelkedett és a kissé nagy száj körül mosoly játszadozott. És így aludt, széjjel bontott tintafekete haján fekve.

Ezuttal vége a rohamoknak! mondá az orvos halkán.

És megfordult, rendbe szedte üvegcseit és menni készült.

- Ó! doktor ur! suttogá az asszony; ne hagyjon el! Várjon még néhány perczig! Ha a rohamok ismétlődnének! Önnek köszönhetem gyermekem megmentését!

Az orvos jelezte, hogy már nem kell tartania semmitől. Azonban maradt, hogy megnyugtassa az anyát. Ez aludni küldte Rosaliet. Nemsokára derengett és a szürke napvilágban láthatóvá váltak a hófedte háztetők. Az orvos betette az ablakot. És ketten itt-ott néhány szót váltottak, halkán, a nagy csönd közepett.

- Nincs komoly jelentősége, higgye el, mondá. Csupán nagy gondozást igényel. Ügyeljen első sorban arra, hogy leánya élete egyforma, boldog és minden rázkódtatástól ment legyen.

Kis idő múlva mondja Helén:

- Jeanne oly gyöngé, oly ideges.... nem bírok vele mindig. Oly szenvedélylyel, oly féltékenységgel szeret engem, hogy sir ha látja, hogy más gyermeket is csókolok.

Az orvos fejét rázva, ismétlé:

- Igen, igen, gyöngé, ideges, féltékeny.... Bodin doktor kezeli, ugy-e bár? Beszélni fogok vele a gyermek felől. Erélyes kezelést akarunk folytatni. Abban a korban van, hol a nő egészsége válságon megy át.

Mikor az asszony ily buzgónak és odaadónak látta az orvost, hálája kitört.

- Ah! doktor ur! kiáltá, mennyire köszönöm önnek a nagy fáradságát!

Azután, mivel hangosan beszélt, az ágy fölé hajolt, félve, hogy Jeannet felébresztette. A gyermek rózsás arcczal aludt, gyenge mosolylyal ajkán. Az immár nyugalmas szoba fölött álmatag csend lebegett; minden elbágyadt az ablakon beözönlő gyöngé napfényben.

Helén ismét ott állt az ágy melletti sikátorban. Az orvos az ágy tulsó szélén szemben állt vele. És köztük halk lélekzettel aludt Jeanne.

- Atyja gyakran betegeskedett, folytatá Helén az orvos kérdéseire visszatérve. Én ah! én mindig jól éreztem magam.

Az orvos, ki még alig nézett rája, fölemelte szemét, és mosolygott, oly egészségesnek és erősnek látta. Az asszony is mosolygott, szelid jóságos modorában. Pompás egészsége boldoggá tette őt. És az orvos nem vette le róla szemét. Soha sem látott arányosabb szépséget. Magas termetű, gesztenye haju Juno volt, kinek barna fürtei aranyszínű fényben csillogtak. Ha lassan félre fordította fejét, arczéle egy szobor komoly tisztaságában tünt fel. Szürke szeme és fehér foga földerítette arczát. Kerekded, kissé erős álla, értelmes és határozott kifejezést adott arcának. De a mi bámulatba ejtette az orvost, az fenséges meztelensége volt. A kendő még félrecsuszva csüggött vállán, keble födetlen volt, karja szintén. Aranybarna, vastag hajfonat esett le vállára és kebléhez simult. És rosszul megkötött szoknyájában állva felbontott hajjal, megóvta fenséges tisztaságát és szégyenét e férfi tekintete alatt, kinek szívében nagy zavar támadt.

Az asszony is egy perczig vizsgálta az orvost. Deberle doktor 35 éves férfi volt, simára borotvált, kissé hosszukás arczczal, okos szemmel és keskeny ajkkal. Mikor az asszony ránézett, észrevette, hogy nyaka fedetlen. És így álltak szemben egymással, az alvó Jeanne-al közöttük. De ez az imént még mérhetetlen ür, mintha megszükültnél. A gyermek lélegzete igen gyöngye volt. Ekkor Helén lassan összehuzta vállán a kendőt és beleburkolódzott, mialatt az orvos begombolta kabátját.

- Mama, mama! dadogá Jeanne álmában.

Fölebredt. Mikor szeme kinyílt, meglátta az orvost és nyugtalankodni kezdett.

- Ki ez? kérdé. De az anya megcsókolta.

- Aludj, édes gyermekem! Beteg voltál, ez ur barátunk!

A gyermek elbámult. Semmire sem emlékezett. Az álom ismét erőt vett rajta és elaludt, halk hangon és mosolygó arczczal dadogva:

- Ó, fáradt vagyok. Jó éjt, anyuska! Ha a te barátod, ugy az enyém is lesz!

Az orvos összeszedte holmiját. Halkan köszönt és elment. Helén egy pillanatig ügyelt gyermeke lélegzetére. Azután az ágy szélén ülve kuszált gondolatokba merült el. A lámpa, melyet elfelejtettek eloltani, beleégett a világos napba.

II.

Másnap Helén azt tartotta, hogy illő lesz Deberle doktornak megköszönni fáradozását. A kiméletlen modor, melylyel kényszerítette őt, hogy kövesse, a Jeanne ágya mellett eltöltött éj, zavarba ejtették őt, mivel e szolgálat, véleménye szerint, messze túlhaladta az orvos hivatásos kötelességét. Mégis két napig habozott, oly okokból, melyeket maga sem mondhatott volna meg. E habozás az orvossal foglalkoztatta őt. Egy reggel találkozott vele és elrejtőzött előtte, mint egy gyermek. Utóbb nagyon bosszantotta őt e féltékenység. Nyugodt és egyenes természete föllázadt az életébe belenyúló e zavar ellen. És elhatározta, hogy még aznap lerója az orvosnak háláját.

A kicsike rohama keddről szerdára virradó éjjel állott be és most szombat volt. Jeanne már teljesen felépült. Bodin doktor, ki igen nyugtalankodott mikor megérkezett, Deberle doktorról azon tisztelettel beszélt, melylyel a szegény öreg kerületi orvos beszél a fiatal, gazdag és már hirneves kollegáról. El is beszélte, hogy a vagyon Deberle papától származik, oly embertől, kit egész Passy nagy tiszteletben tartott. A fiunak csak annyi fáradsága volt, hogy másfél milliót és nagyszerű praxist örökölt. Különben, folytatá, pompás ember és igen hizelgő volna reá nézve, ha kis Jeanne barátnője drága egészsége fölött tanácskozhatna vele.

Három óra felé Helén lányával lement a lépcsőn: csak néhány lépést kellett tenniök a Vineuse utcában, hogy a szomszédos ház előtt csöngethessenek. Mindketten még mély gyászba voltak öltözve. Frakkos és fehér nyakkendő inas nyitotta ki előttük az ajtót. Helén rögtön ráismert a nagy szőnyeggel bevont lépcsőházra; csupán jobbról és balról álló virágcsoportok vonták még magukra különös figyelmét. Az inas kis terembe vezette őket, rezeda függönyökkel és rezeda-butorokkal. Megállt és várt. Helén megnevezte magát:

- Grandjean asszony.

Az inas rendkívüli ügyességgel lökte be a fekete-sárga szalon ajtaját és meghajtva magát jelenté:

- Grandjean asszony.

Helén úgy érezte a küszöbön, hogy vissza kell mennie. A kandalló sarkában, keskeny kereveten ülve, fiatal hölgyet pillantott meg, ki ruháival egészen elfödte azt. Szemben vele idős hölgy ült, ki sem kalapját, sem shawlját nem tette le, tehát nyilván vendég volt.

- Bocsánat, mondá Helén halkán: Deberle doktor urral kívántam beszélni. És ismét megfogta Jeanne kezét, kit maga előtt eresztett be a terembe. E fiatal hölgy hirtelen megjelenése zavarba ejtette őt. Miért is nem kérdezősködött az orvos után? Hiszen tudta, hogy alig lesz otthon.

Deberle asszony éppen elbeszélését fejezte be gyors, kissé éles hangon.

- Ó! csodálatra méltó! Mily realismussal hal meg! Nézze így szurja keresztül mellét, hátraveti fejét és egészen elzöldül.... Biztosítom Önt, ezt látni kell, Aurelie kisasszony....

Erre fölemelkedett és ruhája hatalmas suhogása közben, egészen az ajtóig jött, lebilincselő kedvességgel mondva:

- Sziveskedjék belépni asszonyom.... férjem nincs itthon. De higgye el, igen boldognak érzem magam.... Bizonyára a kisasszony ki a mult éjjel annyit szenvedett. Kérem, foglaljon helyet egy pillanatra.

Helén kénytelen volt leülni, míg Jeanne félénken ült le egy másik szék szélére. Deberle asszony ismét leült kis kerevetére és kedves mosolyával folytatá:

- Ma éppen fogadó napom van. Igen, szombaton fogadok. Ilyenkor Pierre mindenkit a szalonba vezet. Mult héten egy ezredest vezetett be hozzám, kinek podagrája volt.

- Elment az esze Juliette! suttogá Aurelie kisasszony, egy elszegényedett öreg barátnője, ki csecsemő kora óta ismerte Deberle asszonyt.

Rövid szünet állt be. Helén szétnézett a szalon gazdagságán, a fekete és aranyszínű függönyökön, melyek csillagfényben ragyogtak. Mindenütt virág állott és az ablaküvegeken keresztül, a kertből élénk világosság özönlött be a szobába, hol igen meleg volt, valóságos gőzfürdői melegség. A kandallóban egyetlen fatuskó lángolt. Helén látta, hogy a szalon csillogása szerencsésen megválasztott keretet képez Deberle asszony sötétfekete hajához és hófehér bőréhez. Az asszony kicsiny volt, husos, lassu és kecses. Ez arany közepett, a dús sötét hajzat alatt, sápadt arcyszíne csak úgy csillogott a tűz viszfényében. Helén csodálatraméltónak találta őt.

- A görcsök mégis csak borzasztóak, - folytatá az orvos neje a társalgást. - Kis Lucien-om is ebben szenvedett, de igen zsenge korban. Oh, mily rettegést élt ön át, szegény asszonyom. Nos, Istennek hála, a kedves kicsike ugylátszik ismét egész jól van.

És így fecsegve, ő is szemügyre vette Helént, meglepve és elragadtatva fenséges szépségétől. Sohasem látott nőt ily királyi magatartással. Csodálata önkéntelen mosolyban jutott kifejezésre, mialatt Aurelie kisasszonnyal egy pillantást váltott. Mindketten oly naiv gyönyörrel szemlélték Helént, hogy ez is mosolyogni kényszerült.

Most Deberle asszony nyujtózkodott kerevetén és az övén lógó legyezőt megfogva, kérdé:

- Ön nem volt tegnap a Vaudevilleban, asszonyom?

- Én soha sem járok színházba, - válaszolt Helén.

- Ó! a kis Nannie pompás volt, pompás! oly realizmusssal hal meg! Nézze így! így szurja át füzőjét, visszaveti fejét és egészen elzöldül... A hatás nagyszerű volt.

Az ajtó megnyílt. Az inas mutatkozott.

- Chermette asszony - Tissot asszony.

Két hölgy lépett be nagy toilletaban. Deberle asszony gyorsan előlépett és fodros ruhájának uszálya oly nehéz volt, hogy valahányszor meg akart fordulni, mindig egy lábmozdulattal hátra kellett vetnie. Erre egy perczig fuvolahangok gyors fecsegése hangzott egybe.

- Mily szeretetre méltó ön!

- Hiszen önt nem is látni...

- Ugy-e találkozunk a tombolánál?

- Bizonyára, hogyne!

- Ó! Le se ülhetünk. Még legalább két tuczat helyen kell látogatást tennünk.

- De talán csak nem akarnak rögtön ismét elfutni?

És végül a két hölgy leült a kanapé szélére. Erre a fuvolahangok valamivel élesebbé váltak.

- Nos, tegnap szintén a Vaudevilleban?

- Ó, pompás volt!

- Azt mondják, hogy lenyel valamit, a mitől elzöldül.

- Nem, nem, e mozdulatok fenségesek; de előbb mégis csak be kell azokat tanulni.

- Csodálatos, igazán!

A két hölgy fölemelkedett és eltűnt; a szalon visszahanyatlott előbbi csöndességébe. A kandallón jáczintok terjesztettek átható illatot. A kertből egy pillanatra czivakodó verebek zaja hatott föl. Deberle asszony mielőtt leült, fölhozta az ablak himzett tüllfüggönyét. Aztán ismét helyet foglalt szalónja legenyhébb arany világításában.

- Bocsánatot kérek, az embert úgy ostromolják.

És ezután nagyon affektáltan csevegni kezdett Helénnel. Ugy látszott, hogy részben ismeri történetét, bizonyára a tulajdonát képező ház fecsegéseiből. Tapintatos merészséggel, melybe barátság is látszott vegyülni, beszélt vele férjéről és ama rettenetes halálról a du Bar szállóban a Richelieu-utczában.

- És önök épen akkor érkeztek ugy-e bár? Azelőtt sohasem volt Párisban? Ez rettenetes lehet, ily gyászeset ismeretlen emberek közt, hosszú utat követő reggel és ha az ember még azt sem tudja, hova tegye lábát.

Helén halkán bólintott fejével, igen, borzasztó órákat élt át. A betegség, mely férjét megölte, váratlanul tört ki, érkezésük utáni reggel, ép a perczben, midőn elmenni készültek. Ő nem ismerte ki magát, azt sem tudta, mily városnegyedben van. És nyolcz napig volt bezárva halálosan beteg férjével, miközben ablakai alatt hallotta Páris nyüzsgését és önmagára volt utalva, egyedül, elhagyottan. Mikor először kiment az utczára, özvegy volt. A visszaemlékezés ama nagy, orvossággal teletömött szobára, melyben még podgyászát sem bontotta ki, még most is iszonyattal töltötte el.

- Férje, ugy hallom, csaknem kétszer oly idős volt mint Ön? kérdé Deberle asszony mély érdeklődéssel, mialatt Aurelie kisasszony lélegzetét visszafojtva, fülelt.

- Ó dehogy, válaszolt Helén - alig volt hat évvel idősebb nálam.

És elmélyedt házas élete elbeszélésébe, beszélt ama mély szerelemről, melyet férje érzett iránta, mikor ő még atyjánál, Mouret kalaposnál volt odahaza Marseilleban; a Grandjeanék, gazdag czukor-gyáros család, makacs ellentállásáról, mivel a leány szegénysége nagyon nem tetszett nekik; szomorú és titkos esküvőjükről és szegényes életükről, mely csak akkor változott meg, mikor egy nagybácsi halt meg, kik nekik kevéssel halála előtt tizezer frank járadékot hagyományozott. Grandjean, ki meggyűlölte volt Marseillet, akkor elhatározta, hogy Párisba költözik.

- Hány éves volt Ön mikor férjhez ment? kérdé Deberle asszony.

- Tizenhét éves.

- Ön nagyon szép lehetett.

A társalgás itt elakadt, Helén ügyet sem látszott vetni e megjegyzésre.

- Manguelin asszony, jelenté az inas.

Fiatal asszony jelent meg óvatosan és zavartan. Deberle asszony alig emelkedett föl helyéről. A látogató egyike volt a pártfogása alatt álló személyeknek, ki eljött, hogy egy neki tett szivességet megköszönjön. Csak néhány perczig maradt és mély meghajlással vonult vissza.

Erre Deberle asszony ismét fölvette a társalgást és Jouve abbéről kezdett beszélni, kit mindketten ismertek.

A Notre Dame de Grace alacsony rangú papja volt, de jósága az egész városnegyedben nagyon kedvelté tette őt.

- Igen szivélyes volt irántunk, mondá Helén. Férjem már Marseilleban ismerkedett meg velem. Alig hogy meghallotta szerencsétlenségemet, azonnal mindenképen fáradozott érdekemben. Neki köszönhetem, hogy Passyban letelepedhettem.

- Nincs neki fivére? kérdé Juliette.

- Igen, anyja másodszor is férjhez ment. Rambaud ur is ismerőse volt férjemnek. A Rambuteau utczában nagy csemege-üzlete van és azt hiszem, hogy sokat keres.

Azután pajkosan hozzátevé:

- Az abbé és fivére képezik egész udvaromat.

Jeanne, ki a szék szélén szorongva unatkozott, türelmetlenül nézett anyjára. Finom arcza fájdalmas kifejezést öltött, mintha ellenére volna mindaz, mit itt beszélnek.

Deberle asszony észrevette a kis lány unalmát.

- Ejnye, mondá, kis kisasszony, ki unalmasnak találja itt ülni, mint nagy hölgy. Itt vannak képekönyvek e kis szekrénykén!

Jeanne elővette az albumot, de tekintete a könyvön át, könyörgő kifejezéssel fordult anyja felé. Helén, elragadtatva a jóléttől melyben időzött, nem mozdult; hidegvérű volt és szeretett órákig elülni. De mikor az inas most egyszerre három hölgyet jelentett, Berthier, de Guirand és Levasseur asszonyokat, kénytelenítve érezte magát fölkelni. Deberle asszony kiáltá:

- De kérem, csak maradjon, - hiszen meg kell önnek mutatnom fiamat.

A kandalló előtti kör kibővült. Valamennyi hölgy egyszerre beszélt. Egyikük elbeszélte, hogy úgy érzi magát, mintha kerékbe törték volna, mivel öt nap óta egyszer sem tért nyugalomra hajnali négy óra előtt. Másik keservesen panaszkodott a dajkákra; egyetlen tisztességes személy sincs köztük. Erről a varrónőkre tért át a társalgás. Deberle asszony azt állította, hogy nő nem képes női ruhát készíteni, ehhez férfi kell. Közben két hölgy félhalkan suttogott és mikor csönd lett, még három-négy szavukat hallották: mindnyájan nevetésbe törtek ki és legyezték magukat.

- Malignon ur, jelenté az inas.

Hosszu fiatal ember lépett be, igen választékos öltönyben. Halk felkiáltásokkal üdvözölték. Deberle asszony a nélkül hogy fölkelne volna, kezét nyújtotta neki e szavakkal:

- Nos! tegnap a Vaudevilleban?

- Gyalázatos! kiáltá.

- Hogyan, gyalázatos! Hiszen nagyszerű mikor mellbe szurja magát és meghal.

- Eh, hagyja el!... e realizmus ocsmány!

Erre megeredt a szózápor. Olyan könnyen elítélik a realizmust. De a fiatal ember erről hallani sem akart.

- Semmi tekintetben, hallja! mondá, hangját felemelve; semmi tekintetben! Realizmus megöli a művészetet.

A fiatal ember nyújtózkodott karosszékében, a terpeszkedő női ruhák közt. Ugy látszott, hogy nagyon otthonos „doktoréknál”. Gépiesen letépett egy virágot és harapdálta. Deberle asszony kérdé:

- Olvasta a....?

De ő nem engedte a mondatot befejezni és fensőbbsséggel mondá:

- Én csak két regényt olvasok évente.

Mikor ezzel a nap minden beszéd tárgya ki volt merítve, a fiatal ember odatámaszkodott Juliette kis kerevetéhez, kivel halkán néhány szót váltott, míg a többi hölgy élénken csevegett egymással.

- Ah! nézzék, elment! kiáltá Deberle asszony megfordulva. Egy órával ezelőtt Robinot asszonynál találkoztam vele.

- Igen és most Lecomte asszonyhoz megy, mondá Berthiérné. Ó! ő egyike Páris legelfoglaltabb férfiainak.

A hölgyek elbucsuztak. Mikor Deberle asszony visszajött, Helént a szalón közepén találta állva. Jeanne odasimult anyjához, kinek kezét megfogta és vonagló, hizelgő ujjal vonta magával anyját az ajtó felé.

- Ah, hisz' igaz! mondá a ház asszonya halkán.

Csöngetett az inasnak.

- Pierre! Kérem Smithson kisasszonyt, vezesse be Lucient!

És a várakozás rákövetkező percében az ajtó újból megnyílt, bizalmasan, minden bejelentés nélkül. Tizenhat éves csinos lány lépett be, egy vastag, vörös arcú aggastyán kíséretében.

- Jó napot, testvér, mondá a fiatal lány, Deberle asszonyt megcsókolva.

- Jó napot, Pauline! Jó napot, papa! válaszolt ez.

Aurelie kisasszony, ki még mindig ott ült a kandalló mellett, fölkel, hogy Letellier urat üdvözölje. Ennek a Boulevard des Capucines-on nagy selyemáruraktára volt. Neje halála óta legfiatalabb lányát mindenhová elvezette, hogy jó parthiet keressen neki.

- Tegnap a Vaudevilleban voltál, kérdé Pauline.

- Ó! fenséges! ismétlé Juliette gépiesen a tükör előtt állva és egy lázadó fürtöt helyére erősítve.

Pauline az elkényeztetett gyermekek módjára arcot vágott.

- Valóban bosszantó, jó lánynak lenni! semmit sem szabad látni! Papával éjfél tájban a kapuig mentem, hogy lássuk, miképp végződött a darab.

- Igen, mondá a papa - találkoztunk Malignonnal, nagyszerűnek mondta.

- Nézzétek csak! kiáltá Juliette, az imént itt volt és lerántotta - az ember sohasem tudja, miképp vélekedjék felőle.

- Sok látogatód volt? kérdé Pauline, hirtelen más tárgyra térve át.

- Ó! bolondos egy társaság, ez a sok hölgy! Se vége, se hossza - majd meghalok!

Azután eszébe jutott, hogy elfelejtette a formális bemutatást és félbeszakította frázisait.

- Atyám és nővérem - Grandjean asszony!

És elkezdtek beszélni a gyermekekről, kik oly sok bajt okoznak az anyáknak, midőn Smithson kisasszony lépett a szobába, kis fiut vezetve kezén. Deberle asszony gyorsan néhány angol szóval megszidta, hogy oly soká váratott magára.

- Ah! hisz' itt van az én kis Lucienem, kiálta Pauline, és hatalmas ruhasuhogással legugolt a földre a gyermek elé.

- Ereszd el, ereszd el, mondá Juliette. Jöjj ide Lucien! kívánj jónapot a kisasszonynak.

A kis fiu zavartan előlépett. Hetedik évében volt, kövér és kicsiny volt, öltönye pedig czifra mint valami babáé. Mikor észrevette, hogy mindnyájan mosolyogva néznek rája, megállt és csodálkozó szemével vizsgálva nézte Jeannet.

- Menj hát, suttogá anyja.

Kérdő pillantást vetett rája, és még egy lépést tett előre. Kimutatta egész esetlenségét, válla közé vont fejével, kissé összevont szemöldökével és sunyi tekintetével. Jeanne bizonyára megfélemlítette őt, mert fehér és sápadt volt és egészen feketébe öltözve.

- Szeretreméltónak kell lenned, lányom, mondá Helén, midőn lánya elutasító magatartását látta.

A kicsike még nem eresztette el anyját. Lehorgasztott fővel ügyelt Lucienre az ideges, társasághoz nem szokott gyermek félénk arczkifejezésével, ki kész a gyöngédség legelső nyilvánulásánál elszaladni. Mégis néhány lépést tett előre, mikor anyja gyöngéden meglökte.

- Jeanne kisasszony, meg kell őt ölelnie, kiáltá nevetve Deberle asszony. Mindig a hölgyek kezdik. Ó! az ostoba ficzkó!

- Ugyan öleld meg, Jeanne! mondá Helén.

A gyermek anyjára szegezte szemét, azután, mintha a fiu félénk magaviselete megnyerte volna őt; hirtelen gyöngédséggel, kecsesen mosolygott. Arcza földerült, erős belső szenvedély befolyása alatt.

- Szivesen mama, mormogá.

És Lucient vállánál fogva, csak nem fölemelte őt, és keményen megcsókolta mindkét arczát. Erre a fiu is szivesen megcsókolta volna őt.

- Igy helyes! kiálták a jelenlevők.

Helén elbucsuzott és az ajtó felé ment Deberle asszony kíséretében.

- Nagyon kérem asszonyom, mondá, fejezze ki a doktor urnak legbensőbb köszönetemet - tegnapelőtt éjjel halálos ijedségből ragadt ki.

- Henri még nincs itt? kérdé Letellier ur.

- Nem, csak később jön haza, válaszolt Juliette.

És mikor látta, hogy Aurelie kisasszony fölkel, hogy Grandjean asszonynyal távozzék, hozzá tevő:

- De hiszen Ön nálunk marad ebédre, ez már ki volt csinálva.

A vén kisasszony, ki minden szombaton várta a meghívást, elhatározta magát, hogy kendőjét és kalapját leteszi. A szalónban fojtó volt a melegség. Letellier ur kinyitott egy ablakot, mely előtt megállt, egy már rügyező orgonabokrot nézegetve. Pauline Luciennel játszadozott a látogatók által széjjel tólt székek közt.

A küszöbön Deberle asszony szívélyesen kezet nyújtott Helénnek.

- Megengedi, mondá; férjem beszélt nekem önről - én mindjárt vonzódást éreztem ön iránt. Az ön szerencsétlensége, elhagyatottsága... Ó! boldog vagyok, hogy önt láttam és remélem, hogy nem marad ez egyszeri látogatásnál.

Kezüik egymásba volt fonva; mosolyogva néztek egymásra. Juliette hizelgő arczczal vallotta be gyors barátságának okát:

- Ön oly szép, hogy szeretni kell önt!

Helén vígan nevetett, mert szépsége nem nyugtalanította őt. Magához hívta Jeannet, ki figyelmesen nézte Lucien és Pauline játékát. De Deberle asszony még egy pillanatig visszatartotta a kis lányt és ismétlé:

- Ezentul jó barátok vagytok! KöszönjeteK egymásnak.

És a két gyermek ujja hegyével csókot dobott egymásnak.

III.

Minden kedden Rambaud ur és Jouve abbé Helénnél ebédelt. Özvegysége első napjaiban barátságos fesztelenséggel közeledtek hozzája, hogy legalább egyszer hetenként kiragadják őt egyedüllétéből. Ezután a keddi esték szabálylyá váltak. A vendégek úgy tartották be azokat mint valami kötelességet és pontban hét órakor érkeztek mindig ugyanazon nyugodt örömmel.

Ez este Helén az ablak mellett ült, varrással foglalkozva az alkonyatban, és vendégeit várta. Tekintete Páris fölött kalandozott, mely fölé sűrű homály borult le. Már egészen besötétedett, mikor Rosalie lámpával kezében belépett.

- Az urak ma alkalmasint el sem jönnek? kérdé.

Helén az órára nézett.

- Még hét percz hiányzik negyed nyolczra. Majd eljönnek.

Rosalie Jouve abbénak volt ajándéka. Az orleansi pályaudvaron fogadta fel őt Párisba érkezése napján, midőn még egy követ sem ismert a nagy városban. Egy szemináriumbeli öreg iskolatársa, ki Orleans vidékén egy faluban lelkészkedett, küldte a lányt hozzá. Alacsony termetű és kövér volt, arcza kerekded, haja durva, fekete, orra tömpe, szája piros. De főzések készítésében kiváló volt, mert gyermekéveit a paplakban, keresztanyjánál, a pap szakácsnőjénél töltötte.

- Ah! itt jön Rambaud ur? kiáltá, az ajtót kinyitva, még mielőtt csöngettek volna.

Rambaud ur nagy és széles volt, valóságos vidéki ember, kövér, piros arczczal. Negyvenöt éves volt és már ősz. De nagy kék szeme még mindig gyermekesen ártatlan kifejezést kölcsönzött arczának.

- És itt van az abbé ur - egész társaságunk együtt van! folytató Rosalie, az ajtót újból kinyitva.

Mialatt Rambaud ur Helénnel kezét szoritva szóltanul leült, Jeanne nyakába borult az abbénak.

- Jó napot, kedves barátom! mondá. Én nagyon beteg voltam.

- Nagyon beteg, kedves gyermekem!

A két férfi nyugtalanzkodott; különösen az abbé, czingár kis ember nagy fejvel, minden kecsesség nélkül, egészen feketébe öltözve; félig lecsukott szeme tágra nyílt és a gyöngédség derült kifejezésével telt meg. Jeanne, ki átengedte neki egyik kezét, a másikat Rambaud urnak nyújtotta. És Helénnek el kellett beszélnie a rohamot. Az abbé szinte megharagudott, hogy őt nem értesítette. És elhalmozták őt kérdésekkel: de most már teljesen elmúlt; nem maradt semmi nyoma? Az anya mosolygott.

- Önök jobban szeretik Jeannet mint én! mondá. Nem, azóta nincs baja - eltekintve kis bágyadságtól - de most erélyesen hozzálátunk egészsége rendbe szedéséhez.

- Terítve van, jelenté a cseléd.

Az ebédlőben fehér porcellán függőlámpa világított az asztal fölött. Minden kedden megisméltődött ugyanazon beszélgetés, de ma természetesen Deberle doktor volt a beszéd tárgya. Jouve abbé nagyon földicsérte, ámbár a doktor éppen nem tartozott a városnegyed jámbor emberei közé. Egyenes jellemű embernek nevezte és jószivűnek, ki igen jó atya, kitünő férj és minden tekintetben mintája a derék embernek. Deberle asszony pedig finom hölgy, daczára kissé tuleleven modorának, melyet sajtyszerű párisi nevelésének köszönhet. Szóval: remek

egy házaspár. Helén boldognak látszott, ő is így ítélte meg ez embereket, és a mit az abbé mondott, biztatásnak látszott, hogy ez ismeretséget, mely eleinte kissé elriasztotta őt, folytassa.

- Ön nagyon visszavonul, mondá a pap.

- Kétségtelenül, erősíté Rambaud ur.

Helén nyugodt mosolyával nézett az urakra, mintha azt akarta volna mondani, hogy e két vendég teljesen kielégíti őt és hogy ő minden újabb barátságtól visszariad. De az óra tizedt ütött. Az abbé és fivére kalapjaik után nyultak. Jeanne a kamra egy székén már elaludt. A férfiak lábujjhegyen mentek ki és az előszobában halk hangon mondák:

- Mához egy hétre.

- Elfelejtettem, mondá az abbé halkán, Fetu anyó beteg, jó volna ha Ön meglátogatná őt.

- Holnap odamegyek, mondá Helén.

Az abbé szerette ha Helén meglátogatja dajkáját; Helén tehát másnap odament hozzá egyedül; Jeannet ily utra nem vitte magával, mióta a gyermek egy szélütött aggastyánnál tett látogatás után lázba esett.

Végig ment a Vineuse-utcán, betért a Raynouard-utczába, innen a des Eaux síkatorba, mely szűk folyosót képez a szomszédos kertek falai közt és a Passy-i magaslatról levezet a rakpartra. Itt egy düledező házban lakott Fetu anyó egy padlásszobában, mely kerek ablakból nyerte világosságát és melyben szegényes ágyon, rozoga asztalon és kitépett ülésű hajdani nádszéken kívül semmi sem állott.

- Ah, jó asszonyom! kezdé nyögését, mikor Helén belépett.

Fetu anyó ágyban fekvő beteg volt. Nyomorusága daczára kövér és elhizott, mintegy megdagadva és felfuvódva, durva kezével magára huzta a rongyot, mely takaróul szolgált neki. Kis sunyi szeme volt, hangja pedig siránkozó.

- Ah, drága asszonyom! Köszönöm! Köszönöm önnek! Ó, itt, itt mennyire fáj, mintha kutyák harapnák oldalomat... itt van, lássa, a bőr fel van horzsolva, a baj belül van. Ó, két nap óta nincs nyugtom. Bizony Isten nem hittem volna, hogy lehetséges ennyi kint elviselni! Ó, köszönöm önnek, kedves asszonyom! Nem feledkezik meg a szegényekről, a jó Isten majd megfizeti!

Helén leült. Mikor az asztalon párologó teát látott egy kannában, töltött belőle és odanyújtotta a betegnek. A kanna mellett egy csomó cukor feküdt, két narancs és más édesség.

- Látogatója volt? kérdé.

- Igen, egy kisasszony. De az nem tudja mire van szüksége a magunk fajta embernek. Mindez nem kell nekem. Ah! ha kis darabka husom volna! A szomszédasszony megfőzné... Ó! most ismét fáj. Valóban úgy, mintha egy kutya... Ah! ha kis levesem volna!

És kinzó fájdalom daczára, ravasz pillantással követte Helén mozdulatait, ki zsebeiben keresgélt. Mikor látta, hogy Helén husz frankos pénzt tesz az asztalra, még siralmasabban panaszkodott és erőlködött fölemelkedni fekhelyéről. És eközben igen jól sikerült neki karját a pénz után kinyújtani, mely gyorsan eltűnt, miközben nem szűnt meg nyöszörögni.

- Ah, Istenem! már megint egy roham. Nem, tovább nem birom ki. Isten megfizeti önnek, jó asszony. Ah! egész testemben szaggatást érzek. Az abbé ur megígérte nekem, hogy ön eljön. Csak ön tudja, mi esik jól az embernek. Egy darabka hust hozatok magamnak. Ah! most a czombomban van. Segitsen rajtam! nem birom ki tovább!

Meg akart fordulni. Helén levetette keztyűjét és lehető legkiméletebben megfogva őt, megfordította. Eközben kinyílt az ajtó és meg volt lepve midőn azon Deberle doktort látta belépni. Vére az arczába szállt. Hát ő is ellátogat oly helyekre, melyekről nem beszél?

- Ez a doktor ur! dadogá az öreg.

- Ó! Önök mindnyájan oly jók, oly jók, az ég áldja meg önöket!

Az orvos udvariasan köszönt Helénnek. Fetu anyó mióta az orvos belépett, már nem nyöszörgött oly nagyon. Jól látta, hogy a hölgy és az orvos ismerik egymást és nem vette le róluk szemét. Az orvos néhány kérdést intézett hozzá és megvizsgálta jobb oldalát. Azután Helénhez fordulva, ki ismét leült, halkán mondá:

- Májkolikában szenved. Néhány nap mulva talpon lesz.

És jegyzőkönyvéből egy lapot kitépve, néhány sort irt rája, azután odaszólt az öreg asszonynak:

- Ime! vigye ezt a rue de Passy-i gyógyszerészhez és vegyen be az orvosságból két óránként egy evőkanállal.

Erre az öreg ujabb áldásokba tört ki. Helén ülve maradt, az orvos pedig várni látszott, míg tekinteteik találkoznak egymással. Azután fölkelt és udvariasságból elment. Még nem lehetett az első emeleten, midőn az öreg ismét megkezdte siránkozását.

- Ah, mily derék orvos! Hacsak használ a szer! Igazán mondhatja, hogy derék orvost ismer. Talán már régóta ismeri? Ah, Istenem! mily szomjas vagyok! tüzel a vérem... Ő nős, ugye bár? Megérdemli, hogy jó felesége legyen és szép gyermekei... Ó nagy öröm látni, hogy a derék emberek ismerik egymást.

Helén fölkelt, hogy italt nyujtson neki.

- Nos a viszontlátásra, Fetu asszony mondá. Holnapra.

- Helyes! mily jó Ön! Hacsak kis vásznam volna. Nézze, ingem egészen rongyos. Szemétdombon fekszem - nem tesz semmit - a jó Isten majd megfizeti Önnek!

Másnap délelőtt mikor Helén eljött, Deberle doktor már ott volt az öreg Fetu asszonynál. Széken ülve írta meg rendelését, mialatt az öreg siránkozó bőbeszédűségével fecsegett.

- Most doktor ur, ugy érzem, mintha ólom volna az oldalomban. Bizonyára legalább száz fontot nyom - nem bírok mozdulni.

De csak mikor Helént észrevette, eredt meg igazában szóáradata.

- Ah! itt van a kedves jó hölgy! mondtam a jó urnak, hogy eljön és ha az ég leszakadna, akkor is eljönne. Valóságos szent, paradicsomi angyal és szép, oly szép, hogy az ember letérdelhetne az utcán, hogy lássa őt arra menni. Drága asszonyom nem vagyok jobban. Most egy darab ólom nyomja az oldalomat, itt-itt.

Igen mindent elbeszéltem neki, a mit Ön tett értem. A császár sem tenne többet. Ah! rossz ember lehet, ki Önt nem szereti, rossz és gonosz ember...

Mialatt e szökat fecsegte, a fejével ide-oda csuszott a vánkoson, szemét félig lecsukva, míg az orvos Helénre mosolygott, ki nagy zavarban volt.

- Fetu anyó, mondá halkán, kis fehérnemüt hoztam Önnek.

- Köszönöm, köszönöm? Isten megfizeti. Ah! Ön és e derék ur itt! nem tudja, hogy már néhány hónap óta kezel engem, orvosságot, levest és bort vesz nekem, nem találni sok ily gazdag urat, ki ily jótékony, még egygyel több angyala az Istennek... Ó! itt, itt - úgy érzem, mintha egy egész ház volna bennem...

Most a doktor is zavarba látszott jönni, fölkel és át akarta adni Helénnek a széket melyen ült. De ez bár azzal a szándékkal jött, hogy egy negyed óracskát itt töltsön, visszautasította:

- Köszönöm uram, nincs időm a viszontlátásra Fetu anyó. Nem hiszem, hogy holnap eljöhethék.

Mégis másnap is elment. Az öreg asszony aludt. Mikor fölébredt és Helént fekete ruhájában a széken ülve látta, felkiáltá:

- Ő itt volt. Valóban nem tudom mit adott nekem - most olyan merev vagyok, mint egy bot. Ah! Önről csevegtünk. Mindenfélét kérdezett tőlem, hogy Ön mindig ily szomorú, hogy mindig ily lehangolt-e - ő nagyon, nagyon jó ember!

Halkította hangját és leste Helén arcán, mily hatást tesznek szavai. Valószínűleg a neheztelés ránczát látta a jó hölgy arcán, mert derült arcza hirtelen elborult. Dadogva folytatá:

- Mindig alszom. Talán meg vagyok mérgezve. A Rue de l'Annonciation gyógyszerésze megmérgezett egy asszonyt, mert hamis orvosságot adott neki.

Helén ma csaknem fél óráig maradt Fetu anyónál és hallgatta beszélgetését a Normandiáról, szülőföldjéről, hol oly jó tejet isznak. Szünet után odavetve kérdé:

- Már régen ismeri az orvost?

Az öreg, ki most hanyatt feküdt, fölemelte szemöldökét és ismét lezárta.

- Azám, meghiszem azt! Válaszolt halk hangon. Atyja 48 előtt kezelt már és néha fia is vele jött.

- Ugy hallottam, hogy atyja szent férfiú volt.

- Ó igen, igen... Kissé szeles - a fia, lássa az többet ér. Ha hozzányul az emberhez, azt kell hinni, hogy bársonyujja van.

Erre ismét csönd állt be.

- Ajánlom Önnek, hogy tartsa be rendeleteit, folytatá ismét Helén. Nagyon okos ember, lányomat megmentette a haláltól.

- Bizonyára, kiáltá Fetu anyó, nekihevülve. Bizalommal lehetünk iránta. Egy fiut életre keltett, kit már el akartak temetni. Ó engedje kijelentem, drága asszonyom, nincs több ilyen férfi mint ez - ah! Minden este hálát adok a jó Istennek; nem feledkezem meg sem Önről, sem ő róla, ha imádkozom - áldja meg Önt az Isten és teljesítse minden kívánságát szive szerint!

Fölemelkedett ágyában és rendkívüli meghatottsággal látszott imádkozni.

Helén egyideig nézte - sőt mosolygott. A vén asszony szószátyár meghunyászkodása elaltatta őt és nagyon kellemesen elkábította. Mikor elment, megígérte neki, hogy aznap, mikor az ágyból fölkel, főkötőt és ruhát hoz neki.

De az öreg nagyon lassan lábbadozott. Az orvos csodálkozott és lustasággal vádolta, ha elbeszélte neki, hogy most meg ólom nehéz a lába. Végre föl kellett kelnie. Másnap reggel Helén meghozta az ígért ruhát és főkötőt. Az orvos is jelen volt. Hirtelen fölkiáltott az öreg:

- Ah, Istenem, hiszen egészen elfelejtettem, hogy a szomszéd asszony fölkért, nézzek a tüze után.

Kiszaladt és becsapta maga mögött az ajtót, egyedül hagyva Helént az orvossal. Eleinte folytatták beszélgetésüket, észre sem véve, hogy be vannak zárva. Az orvos kérte Helént, jöjjön le gyakran délután kertjébe, a Vineuse-utczába.

- Nőm, mondá, viszonzza Önnek látogatását és ismételni fogja meghívásomat. Gyermekének ez bizonyára jól fog esni.

- De hiszen én nem ellenkezem, csak azt kérem, hogy ne sok czeremoniát csináljanak velem, mondá nevetve. Csak attól félek, hogy szerénytelennek tartanak majd, különben majd meglátjuk.

Tovább csevegték. Azután az orvos mondá:

- Hova szaladt ez az asszony? Már egy negyedórája van oda, hogy a tűz után nézzen.

Helén csak most vette észre, hogy az ajtó be van téve. E körülmény nem sértette meg azonnal. Beszélt Deberle asszonyról, kit rendkívül dicsért. De mivel az orvos egyre az ajtó felé fordította a fejét, végre is kellemetlenül érezte magát.

- Nagyon sajtáságos, hogy nem jön vissza, mondá most az asszony.

A társalgás elakadt. Helén ki nem tudta, hogy mibe fogjon, kinyitotta a padlásablakot; és mikor megfordult, kerülték egymás szemébe nézni.

- Sok látogatást kell tennem, mondá az orvos. Ha az asszony nem jön vissza, megyek.

És utána mindjárt elment. Helén leült. Fetu anyó, alig hogy az orvos elhagyta a szobát, óriási szóáradattal lépett be.

- Ah, nem birtam szaladni. Oly gyöngé vagyok. Ő tehát ment, a kedves jó úr? Persze itt nincs valami kényelem. Önök mindketten az ég angyalai, hogy idejüket ilyen szegény asszonynak szentelik mint én vagyok. De a jó Isten majd megfizeti önöknek! Ma meg a lábamban van. Le kellett ülnöm egy lépcsőre. És én nem is tudtam mire vélni a dolgot, mert egy hangot sem hallottam belülről... Ah, ha legalább székeim volnának! Legalább egy karosszék! Matraczom nagyon rossz.

Szégyelem magam, ha ön eljön... Ah! adja az Isten, hogy a derék úr és a kedves jó hölgy minden vágya teljesüljön.

Helén csak hallgatta, de sajtáságos érzélem vett erőt rajta. Fetu anyó kövér arcza nyugtalanította őt. Soha azelőtt nem érzett oly rosszullétet a szűk kamrában. Csak most látta a piszkos szegénységet, szenvedett a levegő hiánya alatt és gyorsan elsietett, kellemetlenül érintve az öreg áldásaitól, melyeket utána küldött.

Épen kedd volt. Este hét órakor, ép midőn Helén kis himzést fejezett be, felhangzott a szokásos két csöngetés és Rosalie e szavakkal nyitott ajtót:

- Ah! ma az abbé ur jön elsőnek, nos! hisz itt van Rambaud úr is.

Az ebéd igen vidám volt. Jeanne még jobb kedvű volt, mint mult héten és a két fivér ki becézte, keresztülvitte, hogy Bodin doktor egyenes tilalma daczára salátát kapott, mit igen szivesen evett. Mikor azután átmentek a másik szobába, az ezáltal merészsé tett kis lány anyja nyakába kapaszkodott és suttogá:

- Ah, kedves anyuska! kérlek vigyél el holnap magaddal az öreg asszonyhoz.

De a pap és Rambaud kiszidták őt e kivánsága miatt. Boldogtalan emberekhez nem szabad őt elvezetni, mert ott nem tudja magát hogyan viselni. Legutóljára is kétszer elájult és három napon át még álmában is sirt.

- Nem, nem! kiáltá ismételve; nem fogok sirni, ígérem önöknek.

Ekkor anyja megcsókolta és mondá:

- Fölösleges erről tovább beszélni, édes gyermekem, az öreg asszony már egészséges. Nem megyek oda többé, hanem egész nap nálad maradok.

IV.

Mikor a rákövetkező héten Deberle asszony visszaadta Grandjean asszonynak látogatását, rendkívül szeretetreméltó volt iránta és még a küszöbön is mondá Helénnek:

- Tudja mit ígért nekem. A legelső szép napon lejön a kertbe és Jeannet elhozza magával. Az orvos rendeletére!

Helén mosolygott.

- Igen, igen, minden bizonynyal. Számíthat rám!

Három nappal később, egy kellemes februári délután csakugyan lement gyermekével. A kapus megnyitotta előttük az összekötő ajtót. A kert végében japáni pavillonban, ott találták Deberle asszonyt Pauline nővére társaságában, kik mindketten himzőmunkával voltak elfoglalva.

- Ah, mily kedves hogy jön! kiáltá Juliette. Üljön le ide! Pauline told odább az asztalt. Látja, még kissé friss a levegő, különösen ha ülünk, - de pavillonból jobban megfigyelhetjük a gyermekeket. Gyerekek játszatok, de vigyázzatok, hogy el ne essen valamelyiktek!

Polgáriasan egyszerű kert volt, pázsittal a közepén és két virágágygyal oldalt. A Vineuse-utcza felé egyszerű vasrács zárta el; de ezt oly sűrű lombfüggöny takarta el, hogy az utcza felől nem lehetett benézni. De legszebb ékességét néhány igen magas törzsű fa képezte a háttérben, mely egy ötemeletes lakház fekete falát fődte el. Ezek a sarkot képező házak közt parkszerű illuziót keltettek és szinte megnagyobbították e kis kertecskét, melyet úgy söpörtek, mint valami szalont. Két fa között egy hinta lógott, melynek deszkáját a nedvesség zöld penésze vonta be.

Helén előre hajolt, hogy jobban lásson.

- Ó, csak egy kis zug, veté oda Deberle asszony, de Párisban oly ritkaság a fa... Már az is boldogság, ha az ember féltuczatot mondhat sajátjának.

- Ó nem, nem! Ön itt pompásan lakik, suttogá Helén.

- Még most kissé kietlen, válaszolt Deberle asszony. De júniusban majd meglátja, úgy ülünk itt, mint egy fészekben. A fák nem engedik, hogy kikémleljenek bennünket és itt úgy vagyunk mint otthon.

De félbeszakította beszédjét, hogy felkiáltson:

- Megállj Lucien! Elereszted mindjárt azt a szökőkutat!

A kis fiu, ki Jeannenak lovagja volt, elvezette őt a szökőkut alól a feljáratra és megeresztette a csavart. A fölszökkenő vizsugár fölé pedig odatartotta cipőcskéjét, hogy azt megvizessze. Ezt a játékot nagyon kedvelte. Jeanne nagyon komolyan nézte, amint lábát megvizésítette.

- Megállj, szólt Pauline fölkelve, majd rendbe szedem én.

Juliette azonban visszatartotta őt.

- Nem, nem, te még rosszabb vagy mint ő. Tegnap azt hittük, hogy mindketten megfürödtek. Sajátságos, hogy ily nagy lány két perczig sem bir veszteg maradni...

És megfordulva kiáltá:

- Hallod Lucien! Nem zárod be rögtön.

A megijedt fiu engedelmeskedni akart. De zavarában még inkább neki eresztette a csavart és erre a víz oly erővel szökött fel, hogy a fiu teljesen elvesztette a fejét. Vállig vizesen ugrott vissza.

- Azonnal zárd el a kutat! kiáltá anyja újból kinek a vér felszökött arczába.

Ekkor Jeanne, ki addig nyugodtan viselkedett, óvatosan közeledett a szökőkúthoz, míg Lucien sirásba tört ki e szilaj vizsugár láttára, melytől félt és melyet már nem birt megfékezni. Ruhácskáját lába közé szorította, kinyújtotta karját, hogy ruhája ujját meg ne vizesitse és elzárta a csapot, anélkül, hogy egy csepp víz érte volna. A vizözön rögtön elállt. Lucien elbámulva fojtotta vissza könnyeit és tátott szájjal nézett a lányra.

- Valóban e gyermek vérig bosszant engem! kiáltá Deberle asszony, ki ismét egész fehér lett és mintegy elfáradva a nagy bosszuságtól nyújtózkodott.

Helén jónak találta békitőleg közbelépni.

- Jeanne, mondá, nyujtsd kezedet Luciennek és menj vele sétálni!

Jeanne megfogta Lucien kezét és feszesen kis léptekkel sétáltak föl-alá a fasorban. A lány sokkal nagyobb volt a fiunál és mint valódi hölgy körüljártatta tekintetét. Lucien meg nem állhatta, hogy itt-ott rá ne pislantson társnőjére. Egy szót sem váltottak.

- Valóban mulatságosok, suttogá Deberle asszony, mosolyogva és megnyugodva. Meg kell vallani, az ön Jeanneje igazán kedves gyermek. Engedelmes és értelmes.

- Igen, ha másutt van, válaszolt Helén - neki is megvannak makranczos órái. De mivel imád engem, iparkodik jól viselni magát és engem bosszuságtól megóvni.

A hölgyek a gyermekekről csevegtek. Hogy a lányok óvatosabbak mint a fiuk. Azonban nem kell bizni Lucien sunyi magatartásába. Egy évvel ezelőtt, mikor szigorú felügyelet alatt állott, nagy kópé volt. És minden látható átmenet nélkül kezdtek egy asszonyról beszélni, ki kis pavillonban lakott szemközt és a kinél igen csinos dolgok történnek. Deberle asszony megállt, hogy Paulinenak odaszóljon:

- Pauline, menj egy pillanatra a kertbe.

A fiatal lány nyugodtan kiment és egy perczig a fák alatt várakozott. Megszokta, hogy elküldik őt, ha a társalgás oly térre csap át, mely még nem alkalmas az ő füleinek.

- Tegnap az ablak előtt álltam és világosan láttam az asszonyt - még a függönyt sem ereszti le - valóban botrány! Pedig mily könnyen nézhetnek be ablakán a gyermekek is!

Halkan beszélt megbotráncozott arczzal és mégis mosolylyal ajkán. Azután fölemelkedett és kiáltá:

- Pauline, megint bejöhetsz!

Pauline a fák alatt fölnézett az égre és nyugodtan várta, míg nővére kibeszélte magát. Belépett a pavillonba és ismét leült székére, mialatt Juliette, Helénhez fordulva folytatá:

- Ön sohasem vett észre semmit, asszonyom?

- Nem, válaszolt ez, az én ablakaim nem nyílnak a pavillonra.

Eközben Deberle asszony ismét elővette himzését. Minden perczben két öltést tett. Helén, ki nem birt tétlenül ülni, engedelmet kért, hogy máskor munkát hozzon magával. És kissé unatkozva, megfordult és vizsgálgatta a japán pavillont.

- Hm? ugy-e bár hogy csunya?! kiáltá Pauline, ki Helén tekintetét követte. Mondd testvér, ugy-e tudod, hogy a mit itt vásároltál nem egyéb szemétnél? A szép Malignon a te japánoskodásodat „husz-fillér bazárnak” nevezi - különben találkoztam vele a szép Malignonnal, egy hölgygyel járt - ó! jó fajtával, a kis Florence volt a Variétés színházból.

- Hol? Ezzel ugrasztom őt! kiáltá Juliette nevetve.

De erre nem kapott választ. A hölgyek nyugtalankodtak a gyermekek miatt. Hol is mászkálnak. És mikor neveiket kiabálták, megcsendült egy pár éles hangocska:

- Hisz itt vagyunk!

Valóban ott voltak a pázsiton és egy bokor mögé elrejtőzve ültek a fűben.

- Mit csináltok?

- Megérkeztünk a szállodába! kiáltá Lucien és most szobánkba pihenünk.

Egyideig a két anya mulattatva nézte játékukat. Jeanne egészen átengedte magát a képzeletnek és maga körül fűvet vagdalt le, valószínűleg hogy a reggelit elkészítse. Most csevegtek. Jeanne többször elmondta Luciennek, hogy ők Svájcban vannak és nemsokára utra kelnek, hogy a jégcsucokat megmászzák, a mi azonban megdöbbenetette a fiut.

- Nini, hisz itt van, kiáltá hirtelen Pauline.

Deberle asszony megfordult és meglátta Malignont ki a lépcsőn lejött. Alig engedett neki időt, hogy köszönjön és leüljön.

- Na mondhatom: maga kedves ember! Az egész városban elbeszéli, hogy házamban minden csak szemét.

- Ah, igaz! válaszolt ez nyugodtan, a kis szalont gondolja.... valóban az nem egyéb szemétnél.... Egyetlen tárgya sincs, mely érdemes volna, hogy megnézzék.

Deberle asszony nagyon meg volt sértve.

- Hogyan! és a pagoda?

- Ah, kérem! Hisz ez mind olyan nyárspolgáris, izléstelen, nem akarta a berendezést rám bizni...

Erre az asszony vérvörösen, csaknem dühösen szavába vágott.

- Az ön izlése! inkább ne beszéljünk róla! Az ön izlése valóban válogatott. Látták önt egy hölgygyel!

- Egy hölgygyel? kérdé meglepve a támadás durvaságától.

- Szerencsés választás! Valóban gratulálok! Egy személy, kiről egész Páris...

De elhallgatott, mikor Paulinet észrevette; egészen meglepedezett róla.

- Pauline, mondá, menj le egy perczre a kertbe!

- Istenem, ez valóban borzasztó! Kiáltá a fiatal lány ellenkezve. Engem mindig kidobnak.

- Menj le a kertbe! Ismétlé Juliette nagyobb szigorral.

Pauline ment; de az ajtónál még egyszer visszafordult és mondá:

- Legalább siess.

Mikor elment, Deberle asszony ismét neki támadt Malignonnak. Hogyan mutathatja magát egy előkelő fiatal ember nyilvánosan egy Florence-al? Hiszen legalább 40 éves, borzasztóan csuf és az egész zenekar tegezi őt.

- Elvégezted már? Kiáltá Pauline, ki duzzogva járkált a fák alatt. Hisz rettenetesen unatkozom.

De Malignon védekezett. Nem ismeri Florenceot, soha egy szót sem váltott vele. Hiszen lehet, hogy egy hölgygel látták őt; néha elkiséri egy barátja nejét. De különben ki is látta őt? Bizonyítékot kért, tanukat.

- Pauline, kiáltá Deberle asszony. Ugy-e bár, te láttad őt Florence-al?

- Igen, igen, válaszolt a lány; a boulevardon, Bignon-nal szemben.

Erre Deberle asszony diadalmaskodva, Malignon zavart mosolyán, odaszólt nővérének:

- Pauline, ismét bejöhetsz. A dolog el van intézve.

A hölgyek figyelme e beszélgetés alatt eltért a gyermekektől. Lucien hirtelen hangosan felkiáltott.

- Mit tettél neki Jeanne? Kérdé Helén.

- Semmit sem mama, válaszolt a kis lány. Ő a földre vetette magát.

Valójában úgy történt, hogy a gyermekek most tértek vissza megbeszélte kirándulásukról a jégcsucokra. Mivel Jeanne egyre arról beszélt, hogy ők most hegyeken járnak, nagyon emelgették lábaikat, hogy a sziklákön mászkálhassanak. De Lucien erejéből kifogyva, félre lépett és a pázsitra esett. Mikor már a földön feküdt, boszankodott e fölött és ordítani kezdett.

- Emeld fel őt, kiáltá Helén.

- Nem akar mama, fetreng.

És Jeanne elfordult, mintha rosszul esnék neki a rakoncátlan fiu pajkoskodását látni. A fiu nem is értett a játékhoz, hanem csak bepiszkitotta magát. Ekkor Deberle asszony, Lucien kiabálásától nyugtalanítva, kérte nővérét, hogy hallgattassa el a fiut. Paulinenak ez egészen kedvére volt. Odaszaladt a fiuhoz és egy perczig vele fetrengett a földön; de ez ellenkezett és nem akarta engedni, hogy fölemeljék. Nénje azonban mégis csak fölemelte és fogva tartotta őt. Hogy megnyugtassa, azt mondta neki:

- Ugyan hallgass már! Jőjj, hintázzunk.

Erre rögtön elnémult a rivás.

Jeanne arcza is földerült és mindhárman oda futottak a hintához. De Pauline ráült.

- Lökjete el! Kiáltá oda a gyerekeknek.

A gyermekek gyöngé karocskáik egész erejével lóditották meg a nagy lányt, de alig birták a hintát helyéből elmozdítani.

- Ugyan lökjéte hát! kiáltá Pauline. Ah, az ostoba teremtések! semmire sem képesek.

Deberle asszony fájni kezdett a pavillonban. Ugy találta, hogy a szép napfény daczára épen nincs meleg. Fölkérte Malignont, hogy segítse fölvenni köpenyét, melyet a fiatal ember vállá köré tett. Mindketten oly dolgokról csevegtek, melyek vajmi kevésbé érdekelték Helént és mivel ő attól is tartott, hogy Pauline feldönthetné a gyermekeket, lement a kertbe, egyedül hagyva Juliettet és Malignont, kik nagy hévvel beszéltek meg valami új kalapdivatot.

Mikor Jeanne megpillantotta anyját, feléje futott hizelgő arczkifejezéssel és egész kis személyisége könyörögni látszott.

- Ó mama! mondá halkán, ó mama!

- Nem, nem! válaszolt Helén, tudod hogy neked tilos.

Jeanne nagyon szeretett hintázni. Ugy érzi magát ilyenkor, mondá, mintha madár volna. Az arczába csapó széláram, a repülő mozdulat, a folytonos fel és leszállás oly kellemes érzelmet kelt benne, mintha csak a felhőkbe szállna föl. Csakhogy mindig rossz vége volt. Egyszer alétan a hinta kötelébe kapaszkodva, tágra nyílt szemmel az ürbe meredve találták, máskor meg mereven, mint a mellbe lőtt fecske bukott le a hintáról.

- Ó mama! kérte, csak egy kissé, csak egy piczikét!

Anyja, hogy nyugta legyen, végre ráültette a hintára. A gyermek sugárzott, az élvezet megremegtette kis testét. És mikor Helén nagyon gyöngén hintázta őt, kiáltá:

- Erősebben, erősebben!

De Helén, nem hederített rá. Nem eresztette el a kötelet. És ő maga is nekihevült, arca kipirult, a lökések melyekkel a hintát lóditotta, őt magát is mozgásba hozták. Szokott komolysága pajtáskodássá változott gyermekével szemben.

- Most elég! mondá, Jeannet leemelve.

- Most himbálózz te, kérlek! mondá a gyermek, nyakába csimpaszkodva.

Szerette anyját, mint mondá röpülni látni; hintázását nézni nagyobb élvezet volt neki, mintha ő maga ült fönn. De Helén nevetve kérde, ki lóditja meg őt? Ha ő maga játszott, akkor egész komolyan fogta fel a dolgot és felrepült a fák koronájáig. Ép e perczen jött Rambaud ur, a portás kíséretében. Deberle asszonnyal Helénnél találkozott és azt hitte, hogy látogatást tehet nála, miután ez utóbbit nem találta otthon. Deberle asszony nagyon nyájasnak mutatkozott és meg volt hatva a jámbor ur egyszerűségétől. Azután újból igen élénk beszélgetésbe merült Malignon urral.

- Kedves barátunk majd ellódit téged! kiáltá Jeanne anyja körül ugrálva.

- Nem hallgatsz mindjárt! Hiszen nem vagyunk otthon! mondá Helén szigorú arczzal.

- Édes Istenem! suttogá Rambaud ur, ha ez Önt mulattatja, szívesen rendelkezésére állok.

Helén engedett a rábeszélésnek. Fiatal lánykorában néha órákig hintázott és e régi multság emléke felébredt benne. Nevetve kért kötelet, mellyel szoknyáit összekötözheti, mert hiszen lábát csak nem mutogathatja. Azután kitért karral a hinta köteleit fogva ráállott a deszkára és vígan kiáltá:

- Előre hát Rambaud ur! eleinte lassan!

Rambaud ur egy ágra akasztotta kalapját. Széles barátságos arczát atyai mosoly derítette föl. Meggyőződött a kötelek épségéről, fölnézett a fákra és végül elhatározta magát, hogy könnyedén meglökje a hintát. Helén legelőször tette le gyászruháját. Szürke szövetű, sárga szalaggal diszitett ruhát viselt.

- Előre, előre, kiáltá.

Kinyújtott karral nekidőlve a deszkának, Rambaud ur erősen ellóditotta. Helén fölszállt; minden ingásnál nagyobb ivben röpült föl, de ütemben, méltóságosan. Magatartása még mindig komolyan nyugodt volt, csupán orrczimpái tágultak, mintha a levegőt akarnák beszívni. Ruhájának egy ráncza sem mozdult, csupán egy hajfonata szabadult el.

- Előre, előre!

Erős lökés magasra fölropította s ő a nap irányába szállt föl mindig magasabbra. Könnyű légáramlatot okozott a kertben, és ő oly gyorsan röpült, hogy már-már nem lehetett őt határozottan fölsismerni. Most mosolygott, arcza piros volt, szeme csillogott. A leomlott hajfonat nyakához csapódott. Szoknyája daczára a köteléknek lobogott és látni engedé bokája fehérségét. Meglátszott rajta, hogy jól érzi magát a friss szabad levegőben, feszülő kebelével.

Jeanne tapsolt örömeiben. Mamája oly színben tűnt föl neki mint valami szent, ki gloriával feje körül röpül egyenesen az égbe. És egyre dadogá: Ó mama! ó mama!

Deberle asszony és Malignon kiléptek a fák alá. Malignon úgy vélte, hogy a hölgyeknek rendkívüli a bátorságuk. Deberle asszony ijedten mondá:

- Nekem bizonyosan megdermedne a szívem.

Helén röptében meghallotta szavait.

- Ó! az én szívem szolid anyagból készült! kiáltá, nevetve, erősebben Rambaud ur! erősebben!

És valóban! hangja nyugodt volt. Nem látszott a két emberrel törődni, ki ott állt. Kétségtelenül keveset számítottak szemében. Hajfonata egészen eloldódott és bizonyára a kötél is meglazult, mert szoknyái immár suhogtak. De még mindig repült.

De hirtelen felkiáltott:

- Elég, Rambaud ur! elég!

Ép az imént jelent meg a lépcsőn Deberle doktor, közelebb jött, gyengéden megölelte nejét, Lucient karjára vette és homlokon csókolta. Azután mosolyogva tekintett föl Helénhez.

- Elég! elég! kiáltott ez ismét.

- Miért? kérdé az orvos. Talán csak nem zavarom?

Helén nem felelt, nagyon elkomolyodott. A röpülő hinta nem állt meg rögtön, hanem még mindig ingott és magasra vetette föl Helént. És az orvos meglepetten és elragadtatva csodálta őt, mert pompás látvány volt, nagy, erős termete, nemes testformája, mely oly könnyedén lebegett a tavaszi napsugárban. De Helén bosszusnak látszott, hogy a hinta azonnal meg nem áll és hirtelen leugrott róla.

- Várjon, várjon! kiálták mindnyájan egyszerre.

Helén tompán felkiáltott. Odaesett az ut kavicsaira és nem birt fölkelni.

- Istenem! mily oktalanság! mondá az orvos elsápadva.

Mindnyájan köréje tódultak. Jeanne úgy sirt, hogy Rambaud ur, ki maga is elérékenyült, karjára fölemelte. Eközben az orvos élénken kikérdezte Helént.

- Jobb lábát sértette meg, ugy-e? nem bir föllépni?

És mivel az asszony nem felelt, tovább kérdé:

- Fájdalmat érez?

- Tompa fájdalmat a térdben, mondá nehezen.

Erre elküldte nejét az orvosságos szekrényért és kötőszerért. Azután folytatá:

- Meg kell nézni, meg kell nézni. Bizonyára nem lesz semmi.

Ezzel letérdelt a földre. De mikor kezét kinyújtotta, az asszony nehezen fölemelkedett és összevonta ruháját lába fölött.

- Nem, nem! suttogá.

- De, - mondá - látnom kell.

Helén megborzadt és még halkabban tevé hozzá:

- Nem akarom... nem lesz semmi!

Az orvos kissé csodálkozva ránézett. Gyöngé pir szállt föl Helén nyakán. Egy pillanatra találkozott tekintetük és szívük mélyére látszott hatolni. Ekkor az orvos, maga is zavarban, fölkel és állva maradt mellette a nélkül, hogy kérdezte volna vajjon meglátogassa-e?

Helén magához intette Rambaud urat. Fülébe suttogá:

- Hivja ide Bodin doktort! beszélje el neki mi történt.

Tíz perczel később, mikor Bodin doktor eljött, emberfölötti megerőltetéssel fölkel és az orvos meg Rambaud ur karjára támaszkodva fölment lakásába. Jeanne sirva követte őt.

- Várom önt, mondá Deberle doktor kollegájához. Hozzon nekünk megnyugtató hirt!

A kertben élénken folyt tovább a társalgás. Malignon mondá, hogy a hölgyek valóban furcsa teremtések, miért, az ördögbe is! jutott eszébe e hölgynek, hogy a hintából kiugorják? Pauline, kit ez eset nagyon bosszantott, ostobaságnak tartotta, ily erősen himbálózni. Az orvos nem szólt semmit, gondolatokba elmerültnék látszott.

- Nincs semmi komoly baj, mondá Bodin doktor a lépcsőn lejövet, kis ficzomodás. Persze, hogy legalább tizennégy napig fog a pamlagon heverhetni.

Most Deberle úr barátságosan megveregette Malignon vállát. Kivánta, hogy neje hagyja el a kertet, mert az est határozottan hűvösre fordult. És Lucient karjába véve fölvitte őt, utközben csókokkal borítva el arcát.

V.

Helén, Bodin doktor jövendölése szerint, kénytelen volt tizennégy napig a szobát őrizni, mielőtt az ugrás következményeit kiheverhette.

Egy reggel könyvszekrénye előtt állt, mikor Jeanne ugrándozva és tapsolva belépett:

- Mama! kiáltá, egy katona, egy katona!

- Mit? egy katona? kérde a fiatal asszony.

De a gyermekre most rájött bolondos órája. Ugrándozott és egyre kiabálta: „Egy katona! egy katona!” anélkül, hogy bővebb magyarázattal szolgált volna. Erre Helén fölkelt, odament a nyitott szobaajtóhoz és nagyon meg volt lepelve, mikor az előszobában egy katonával áll szemközt. Rosalie elment a háztól és Jeanne anyja határozott tilalma daczára, valószínűleg játszadozott a folyosón.

- Mi tetszik, kedves barátom? kérde Helén.

A kis katona, zavartan a szép, fehér pongyolájú hölgy megjelenésétől, egyik lábával kaparta a padlót, köszönt és dadogá:

- Bocsánatot kérek - kérem alásan.

Más szava nem volt és lábával egyre a padlót kaparva, egészen a falig hátrált. Mikor hátrább már nem mehetett és látta, hogy a hölgy önkénytelen mosolylyal vár, kotorászni kezdett jobb zsebében, melyből előbb kék zsebkendőt, azután egy kést és végül egy darab kenyeret halászott ki. Megnézte az egyes tárgyakat, azután ismét visszatette azokat zsebébe és bal felől kezdett keresgélni. Ott pedig egy darab kötelet talált, két rozsdás szöveget és néhány újságpapírba burkolt szentképet. Mindezt ismét visszahelyezte zsebe mélységébe, azután ijedt arczczal csapott czombjára. És megszeppenve dadogá:

- Bocsánatot kérek - kérem alásan.

De hirtelen ujjával orrára bökött és jóízűen mosolygott. Tökfilkő! gondolá. Kigombolta kabátját, belenyult oldalzsebébe, melybe könyökig mélyítette karját. Végre egy levelet huzott elő, melyet jól meglebegtetett a levegőben, mintha a port akarná lerázni róla mielőtt Helénnek átadja.

- Nekem szól e levél; határozottan tudja azt? kérde az asszony.

A boritékon esetlen parasztírással ott volt Helén neve és lakcíme. És a mint olvasásába mélyedve, érteni kezdte tartalmát, mosolygott. A levél Rosalie nagynénjétől eredt, ki azt Lacour Zephirinnel, ki a plébános ur két miséje daczára a katonasághoz került, megküldte rendeltetése helyére. Mivel pedig Zephirin Rosalienak kedvese volt, kérte a nagyságos asszonyt, engedné meg a gyermekeknek, hogy vasárnap lássák egymást. Végül az állott: a plébános ur megengedi.

Helén lassan összehajtotta a levelet. Mialatt azt kibetűzte, két-háromszor fölpillantott, hogy a katonára nézzen. Ez még mindig a falhoz támaszkodott és ajka mozgott, mintha ismételné a mondatokat, melyeket Helén a papírról leolvas. Kétségtelenül kívülről tudta már a levél tartalmát.

- Ugy! Hát maga Lacour Zephirin? kérde.

A legény nevetett és előre nyujtogatta a nyakát.

- Lépjen közelebb fiam - ne maradjon kint!

A legény elszánta magát, hogy belép, de szorosán az ajtóhoz simult, mialatt Helén leült.

- Mult éjjel ment el Beauceból? kérde Helén.

- Igen, asszonyom.

- És most Párisban van! Nem érez honvágyat?

- Nem, asszonyom!

A legény neki bátorodott és körülnézett a szobában. A kék plüsfüggönyök fölkeltették csodálkozását.

- Rosalie nincs itt, folytatá Helén; de nemsokára itt lesz. Nénje azt írja nekem, hogy Ön jó barátja!

A kis katona nem felelt; zavartan lehorgasztotta a fejét és lábával ismét kaparni kezdte a padlót.

- Nos, ha leszolgálta éveit, nőül veszi Rosaliet? folytatá a fiatal asszony.

- Persze, persze, válaszolt ez elpirulva - egész bizonyosan.

És a hölgy barátságos viselete által fölbátorítva, előbb sapkáját forgatta ujjai közt, azután kezét szívére tette. De Helén elkomolyodott. A gondolat, hogy egy katonának szabad belépést engedjen konyhájába, aggasztotta őt. A plébános ur bármennyire is engedélyezze, ő nem tartotta épen veszélytelennek. Faluhelyen sokkal fesztelenebb az érintkezés; ott szabadon szeretkezhetnek. Sejtteni engedé aggodalmait. De mikor Zephirin megértette azokat, majd megpukkadt nevében. Azután zavartan forgatta sapkáját - de mikor Helén hallgatott úgy vélte, hogy a hölgy kételkedik hűségében. Ez megértette őt. Élénken felkiáltott:

- Azt hiszi talán, hogy meg akarom csalni? De ha mondom, hogy megígértem neki hogy nőül veszem és ez így lesz, a mily igaz, hogy a nap ránk süt...

E perczen Jeanne tánczolt be a szobába, tenyerét összecsapva.

- Rosalie! Rosalie! éneklé saját kompozícióju dallamra.

A nyitott ajtón keresztül hallható volt a kosárt czipelő cselédleány lihegése. Zephirin hátralepett a szoba egy sarkába; néma vigyorgás száját két füle sarkáig tágitotta és mélyen fekvő szeme parasztos furfanggal fénylett. Rosalie egyenesen belépett a szobába, mivel megvolt az a családias szokása, hogy a vásárolt készleteket megmutassa urnőjének.

- Asszonyom, mondá, kelbimbót vettem... Két fej tizennyolcz sous... ez nem drága...

Eléje tartotta félig nyitott kosarát, midőn fejét felemelve, meglátta a vigyorgó Zephirint. Ijedtében szinte odaszegződött a padlóhoz. Két-három pillanatig tartott, bizonyára nem ismert rá az egyenruhában. Kerek szeme kitágult és kis kövér arcza elsápadt.

- Ó! mondá csupán.

És meglepetésében elejtette a kosarat. A zöldség kigurult a padlóra és össze-vissza hevert kelbimbó, burgonya, hagyma. Jeanne felkiáltott örömeben és a szoba közepén levetette magát a padlóra, a burgonya után kapkodva, mely a székek alá gurult. De Rosalie, kit az ijedtség még mindig megbénított, nem mozdult, hanem kiáltá:

- Hogyan! Te vagy! Mit csinálsz itt? beszélj! hé? Mit csinálsz te itt?

Odafordult Helénhez és kérde:

- Hát asszonyom ide be eresztette őt?

Zephirin nem szólt semmit, hanem ravasz arczczal mosolygott. Ekkor Rosalie elérzékenyedve könnyezni kezdett és hogy a viszontlátás fölötti örömeinek kifejezést adjon, nem tudott okosabbat, mint hogy tréfálkozzék vele.

- Hallod, mondá, odalépve hozzá, igazán csinos vagy ebben a hüvelyben! Elmehettem volna melletted és „jó napot” sem mondtam volna... Mivé lettél? Azután szépen lenyirták a fejedet! Uristen nagyon, de nagyon csunya vagy!

Zephirin kit e kedveskedés bosszantott, végül elhatározta magát, hogy kinyitja a száját.

- Nem az én hibám... bizonyára, ha téged bevinnének a katonasághoz, majd meglátnád.

Teljesen megfélekedtek arról, hogy hol vannak, nem látták sem a szobát, sem Helént, sem Jeannet, ki még mindig a burgonyát keresgélte a padlón. A cselédlány odaállt a kis katona elé, kezét köténye fölött összekulcsolva.

- Ugy! hát rendben van minden odahaza? kérdé.

- Igen, kivéve Guignard tehenét, mely megbetegedett. A kovács eljött... és persze megmondta nekik, hogy tele van vízzel.

- Ha tele van vízzel, akkor vége van, különben nincsen baj?

- De van bizony, a csősz eltörte a karját. Claniret apó meghalt, a plébános úr elvesztette bugyelárisát nyolczvan sous-val... Különben jól van minden.

Hallgattak és csillogó szemmel egymásra néztek. Bizonyára ez volt ölekezésük, mert még kezet sem nyujtottak egymásnak. De Rosalie hirtelen fölriadt merengéséből és vigasztalan volt, hogy zöltsége a padlón hever. Szép mulatság! Zephirin csinos dolgokra csábítja. Helén jobban tette volna őt a lépcsőről visszaküldeni. Morogva és szitkozódva hajolt le és ismét visszarakott mindent a kosárba. És mikor a lány kiment a konyhába, anélkül, hogy tovább ügyet vetett volna Zephirinre, Helén visszatartotta őt, hogy a két szerelmes fiatalságától meg-
hatva, megmondja neki:

- Hallod lányom! Néid felkért engem, engedjem meg a legénynek, hogy vasárnaponkint meglátogasson téged. Délután eljön és te iparkodni fogsz neki a szolgálatot kissé megkönnyíteni.

Rosalie megállt és csak fejét fordította a legény felé. Tetszett neki ez engedély, de azért megóvta mogorva arczkifejezését.

- O! Madame! kiáltá, majd szép zavarokat okoz nekem!

És félvállról odapillantott Zephirinre és ismét nyájas arczot vágott feléje. A kis katona egy perczre mozdulatlanul maradt, száját széles vigyorgással eltátva. Azután lassan visszavonult, köszönt és sapkáját szívére szoritva kiment.

Még a folyosón is egyre köszöngött.

- Mama! Ez Rosalie fivére? kérdé Jeanne.

Helén zavarba jött e kérdésre. Szinte megbánta a jóindulatában adott engedélyt. Néhány pillanatig új felelet után keresett, azután mondá:

- Nem, rokona.

- Ah! mondá a gyermek komolyan.

Rosalie konyhája Deberle doktor kertjére nézett. Nyáron a fák galyai benyultak az ablakon. Ez volt a lakás legszellősebb helyisége és oly világos, hogy Rosalie kénytelen volt kék függönyt vonni az ablak elé. Csupán a konyha szűk volta miatt panaszkodott, de Rosalie oly

ügyesen helyezte el bennök a butort és az eszközöket, hogy az ablak mellett kis zugja maradt, hol esténként dolgozgatott.

Következő szombaton este felé Helén oly zenebonát hallott a konyhában, hogy utána nézett, mi történik odakin?

- Tisztogatok asszonyom, válaszolt Rosalie izzadva. A földön térdelt és a konyha kőkoczkáit mosta rövid karjaival.

Sohasem csinosította így konyháját, de ez oly tiszta is volt, hogy akár mennyasszony aludhatott volna benne. Helén egy perczre hallgatag állott, azután mosolyogva visszavonult.

Ezentul minden szombaton volt ily tisztogatás; teljes négy óra telt el mosással és porolással. Rosalie vasárnaponként teljes fényben akart Zephirinek bemutatkozni. E napon fogadta látogatását.

Egy pókháló megszégyenítette volna. És ha körülötte minden csillogott, szeretetreméltó lett és énekelni kezdett. Három órakor még megmosta a kezét és föltette uj csipkefőkötőjét. Azután az ablak elé vonta a függönyt és így a szép rend közepett, levendula illatban, várta Zephirint.

Pontban fél négykor érkezett Zephirin, - addig az utcán sétált és bevárta, míg a város negyed órája felet üt. Rosalie hallotta nehéz cipője toppanását a lépcsőn és kinyitotta előtte az ajtót. Megtiltotta neki, hogy csöngessen. Mindig ugyanaz a szóváltás folyt le köztük.

- Te vagy?

- Igen, én vagyok.

És megálltak orral orr előtt, csillogó szemmel és összeszorított ajkkal. Zephirinek nem volt szabad előbb belépni, míg kardját és csákóját le nem tette. Rosalie nem engedte e tárgyakat a konyhában hevertetni, hanem a szekrény mögé dugta azokat. Azután az ablak mellé ültette imádóját és megtiltotta neki, hogy onnan elmozduljon.

- Maradj nyugton! Nézheted, hogy készitem az ebédet.

Eleinte Helén jónak látta őket megfigyelni. Néha váratlanul jött a konyhába, hogy valamit elrendeljen. És mindig ott találta Zephirint kuczkójában, az ablak és az asztal közt ülve, magasra felhuzott térdel. Az asszony láttára villámgyorsan fölkelt és peczkesen megállt, mint a parancs kihirdetésekor. Ha Helén szólt hozzá, csak tisztelegéssel felelt és illemtudó rövidséggel. De idővel Helén megnyugodott, mivel látta, hogy a két fiatal sohasem tanusít más magaviseletet, mint a hogy jóra való szerelmes párhoz illik.

Egy vasárnap azonban Helén ismét kiment a konyhába. Papucsá tompította lépteit; megállt a küszöbön, a nélkül, hogy akár a lány, akár a katona észrevette volna őt. Zephirin ott ült a kuczkóban párolgó leveses tállal maga előtt. Rosalie, ki háttal állt az ajtóhoz, néhány hosszú kenyérszeletet vágott eléje.

- Így kicsikém egyél, mondá. Sokat gyalogolsz, hiszen ez egészen kivájja a gyomrodat... Így! Elég volt, vagy akarsz még?

És gyöngéd, nyugtalan tekintettel nézett rája. A katona jól elterpeszkedve ült a tál elé és egyetlen harapással falt be egy szelet kenyeret. Sárga arcza valósággal nekivörösödött a gőzben, mely feléje illatozott. Suttogva mondá:

- Patvarba! micsoda erő! Mondd csak mit teszel a levesbe?

- Megállj, válaszolt a lány, ha szereted a körtét.

De mikor megfordult, észrevette urnőjét és halkán felkiáltott. Mindkettő, mintha megkövesült volna ijedtében. Azután Rosalie valóságos szóáradattal mentegetőzni kezdett.

- Az én részem, asszonyom, valóban nem vettem volna magamnak levest. Higyjen nekem, mindennél a mi szent előttem! Én azt mondtam neki: Ha akarod részemet a levesből, odaadom. Na, te, hát beszélj! Hiszen tudod, hogy így volt és nem máskép.

És nyugtalankodva a hallgatás miatt, melyben urnője állott előtte, azt hitte, hogy ez haragszik és siránkozó hangon folytatá:

- Asszonyom ő majd meghalt az éhségtől; egy nyers répát lopott el tőlem... oly rosszul etetik őket. Azután gondolja meg: mekkora utat tett a folyam mentén, egész ideig, azt sem tudom milyen hosszú ez az út. Asszonyom ön maga mondta volna nekem: Rosalie, adjál neki egy csésze levest.

Erre Helén a kis katona láttára, ki tele szájjal állt előtte és nem mert nyelni, nem maradhatott szigorú. Jóságosan mondá:

- Nos lányom! ha a legény éhes, akkor persze meg kell őt hívnunk az ebédhez - megengedem.

A két fiatal lény láttára ismét elfogta az a gyöngédség, mely már egy ízben rábirta őt, hogy ne legyen szigorú.

- Mondd mama, kérdé Jeanne este hosszú gondolkodás után, Rosalie rokona sohasem öleli meg őt? miért nem?

- Hát miért ölelkezzenek? miért akarod te ezt? válaszolt Helén. Ha születésnapjuk lesz, majd megölelik egymást.

VI.

Kedden este a leves után Helén odafordult vendégeihez:

- Mily eső! hallják? Szegény barátaim! Ma este ugyancsak megáznak!

- Ah! néhány csöpp! mondá az abbé halkán, kinek csuhája máris csuromviz volt a jöveteltől.

- Én jól gyalogolok, mondá Rambaud ur; de mégis lassu lépésben jöttem ide; szeretem az ilyen időt... Azután meg itt az ernyő.

Jeanne gondolkozott, komoly szemmel nézve utolsó kanálnyi maccaroniját. Azután lassan mondá:

- Rosalie azt mondá, hogy Önök ma a rossz idő miatt nem jönnek. De mama azt mondta, hogy mégis csak el fognak jönni. Ó! Önök kedvesek, mindig jönnek.

Az urak mosolyogtak, Helén nyájasan bólintott a fivérek felé. Kint csattogva szakadt az eső és hirtelen széláramok megrázták az ablakot. A tél előhírnöke volt. Rosalie lehuzta a vörös függönyt; a kis, otthonias ebédlő, melyet a fehér függőlámpa halk fénye világított meg, különösen bizalmas és meleg volt. És e nyugalmas nyájas csöndben kedélyesen csevegtek a vendégek, türelmesen várva a szakácsnő barátságos szolgálatait.

- Ah! vártak! annál rosszabb, mondá Rosalie bizalmasan, egy tállal belépve. Rostélyost készítettem Rambaud urnak és ezzel várni kell az utolsó perczig.

Rambaud ur szerette adni az ingyenczet, hogy Jeannet mulattassa és Rosalienak hizelegjen, ki igen büszke volt szakáscművészetére. Feléje fordult hát és kérdé:

- Ejnye, ejnye! mit csinál ma megint? Mindig akkor hozza a meglepetéseket, ha már nincs étvágyam...

- Oh! válaszolt a leány, három fogás lesz mint mindig, nem több. A rostélyos után ürühát, azután brüsszeli kelbimbó... valóban semmi egyéb.

De Rambaud ur kacsintva nézett Jeannera. A gyermek markába nevetett és tagadólag rázta fejét, mintha jelezni akarná, hogy a szakácsné hazudik. Erre Rosalie bosszus lett.

- Nem hisz nekem, mert a kisasszony megint nevet! Nos! Majd meglátja, kinek van igaza! Egyék, egyék a mig van és ne várjon olyan dolgokra, melyek talán nem lesznek.

Mikor a szakácsnő már nem volt benn, Jeanne, ki most még inkább nevetett, nem birt tovább ellentállni, hogy ne beszéljen.

- Te valóságos ingyencz vagy, mondá, én kinn voltam a konyhában...

De félbeszakította a mondatot.

- De nem; ugy-e mama, nem szabad neki elárulni. Nincs semmi, semmi több. Csak azért nevettem, hogy felültesselek.

E jelenet minden kedden megismétlődött és mindig egyenlő sikerrel. Helén meg volt hatva a fesztelenségtől, mellyel Rambaud ur átengedte magát e tréfának, mert nem tudta, hogy ő hosszú időn át, provencei mértékletességgel halból és olajbogyóból élt. Jouve abbé pedig sohasem tudta mit eszik; gyakran megréfálták őt tudatlanságával és szórakozottságával. Ma azonban még a szokottnál is szórakozottabb volt! gyorsan evett, oly ember sietségével, kit az asztal untat és ki odahaza állva eszik. Azután várt, míg a többiek is megették részüket és csak egy mosollyal felelt. Minden perczen ránézett fivérére. Rambaud ur is ugy látszott hogy nem

bir szokott nyugalmával, de zavarát fészkelődéssel árulta el. Az ebédlőben fojtó volt a melegség. Helén észrevette, hogy a hangulat ma nem a régi, hogy a két fivér közt van valami, mit nem mondanak el. Figyelmesen nézett rájuk, azután halkán mondá:

- Uristen! ez aztán eső! Ugy-e bár ez nyomasztólag hat Önökre? Ugy látszik, hogy Önök ma kedvtelenek!

De ők tagadták és iparkodtak Helént megnyugtítani. És mikor Rosalie rengeteg tállal jelent meg, Rambaud, izgalmát palástolandó, felkiáltott.

- Mit mondtam? Még egy meglepetés!

E meglepetés ma vanillecrêmeből állott. Rosalie szakácsművészetének egy diadalából. Ó! látni kellett a széles, néma mosolyt, mellyel letette a tálát. Jeanne tapsolt örömeiben és kiáltá:

- Tudtam! tudtam! láttam a tojást a konyhában.

- De már nem vagyok éhes! kiáltá Rambaud ur kétségbeesetten. Lehetetlen még valamit enni.

Erre Rosalie elkomolyodott.

- Hogyan! kiáltá, ezt a crémet, melyet éppen az Ön számára készítettem! Nos! próbálja meg! Kóstolja csak!

Rambaud megadta magát és nagy darabot vett ki a tálból. Az abbé szórakozott maradt. Ide-oda csavarta asztalkendőjét és fölkelte még mielőtt a csemegét föltálalták. Egy darabig lekonyult fővel járt föl-alá. Azután mikor Helén is fölkelte az asztaltól, Rambaud urra nézett és a hálósobába vezette a fiatal asszonyt. Mögöttük a nyitva hagyott ajtón keresztül kihallatszott a hangjuk, anélkül, hogy szavuk érthető lett volna.

Az abbé megállt a szoba háttérében, Helén pedig elfoglalta szokott helyét az ablak mellett és mivel barátai előtt nem igen volt szertartásos, dolgozott; keskeny fehér keze szorgalmasan kötött egy gyermek-főkötőn.

- Jeanne már nem okoz Önnek nyugtalanságot? kérdé az abbé.

Helén fölemelte fejét mielőtt válaszolt volna.

- Deberle doktor nyugodtnak látszik, mondá. De a szegény kicsike még mindig igen ideges. Tegnap elaléltan találtam székén.

- Hiányzik neki a mozgás, mondá a lelkész. Ön igen fogva tartja őt, mert ön persze nem él úgy mint mások!

Hallgatott és beszédjükben szünet állt be. Kétségtelenül megtalálta a helyes irányt, melyet keresett; de a szólás percében összeszedte magát, széket fogott és Helén mellé ülve mondá:

- Hallja kedves lányom! már egy idő óta föltettem magamban, hogy komolyan beszélek Önnel. Az élet, melyet Ön itt folytat, nem jó, az Ön korában nem kell így elzárkózni, mint Ön teszi és e lemondás ép oly káros Önre, mint gyermekére nézve. Ezer veszély fenyegeti az egészséget, valamint hogy más természetű veszély is...

Helén meglepetten tekintett föl hozzá.

- Mit akar mondani, kedves barátom? kérdé.

- Istenem! oly kevésbé ismerem a világot, folytatá a pap kissé zavartan; de azt tudom, hogy egy asszony rossz helyzetben van, ha nincs védője. Szóval: Ön nagyon elhagyott és ez egyedüllét, melybe eltemetkezik, nem egészséges, higgyen nekem! Eljön, - mert el kell jönnie - a nap, midőn bánata lesz.

- De hiszen én nem panaszkodom, igen jól érzem magam ez állapotban! kiáltá Helén élénken.

A vén lelkész megrázta nagy fejét.

- Valóban, ez igen szép. Ön tökéletesen boldognak érzi magát, azt értem. De az egyedüllét és ábrándozás e sikos lejtőjén senki sem tudja hova jut. Ó! én ismerem Önt, tudom hogy képtelen a rosszra... De végre is meglehet, hogy előbb-utóbb elveszti nyugalmát. Egy napon észrevenné, hogy a hely, melyet önmagában és körülötte üresen hagyott, be van töltve valami fájdalmas és be sem vallható érzélemmel.

Helén arczába pir huzódott fel. Az abbé tehát olvasott szívében? Ismerte tehát a zavart, mely keletkezöben volt szívében, tudott ama benső háborgásról, mely feldulni kezdé életét és melyet eddig önmaga előtt is eltagadott. Munkája kiesett kezéből. Bágyadtság fogta el és szinte várta, hogy a pap rátér ama titokzatos hangulatra, mely utóbbi időben erőt vett lelkén. Most hogy mindent tudott, kérdezheti és ő majd megkísérli kellőleg megfelelni.

- Kezébe adom magam, barátom, suttogá. Tudja, hogy mindig megfogadtam szavát.

Ekkor a pap egy pillanatra elhallgatott. Azután lassan és komolyan mondá:

- Lányom! Ismét férjhez kell mennie.

Helén nem felelt. Összekulcsolt kézzel ült megdöbbenésében, melyet e tanács okozott neki. Más szókat várt. Időközben az abbé folytatta beszédét, melylyel őt házasságra akarta bírni.

- Gondolja meg, hogy Ön még fiatal... Nem maradhat tovább Páris e félreeső zugában; hiszen alig mer az utcára menni, teljesen távol esik az élettől. Mindkettőjüknek vissza kell térniök az életbe, hacsak nem akarja később megkeserülni elhagyatottságát. Ön észre sem veszi e zárkózottság sorvasztó hatását, de barátai látják halványságát és nyugtalankodnak fölötte.

Minden mondat után szünetelt, várva, hogy Helén félbeszakítja beszédét és megbeszéli vele a mondottakat. De az asszony hideg maradt, mintha a csodálkozás jéggé változtatta volna.

- Kétségtelenül, folytatá; gyermeke van. Ez mindig kényes dolog... De mondja kérem, hogy épen Jeanne érdekében nem volna-e szüksége egy erős férfikarra... Ó! tudom, valami tökéletes jósaú emberre kellene akadni, ki igazi atyja volna a gyermeknek...

Helén nem engedte a mondatot befejezni. Rendkívüli lázadással és visszautasítással mondá durván:

- Nem, nem! nem akarok... Mily tanácsot ad itt nekem barátom! Soha, érti, soha!

Egész szive föllázadt - és ő maga is szinte megijedt vonakodása heveességétől. A pap ajánlata érintette szívének ama titkos zugát, melyben maga sem mert olvasni és a fájdalomtól, melyet ez okozott, következtetett baja komolyságára - érezte a nő szégyenét, kiről utolsó ruhadarabja is lehullott.

Ime, a vén abbé nyájas és mosolygó tekintete alatt szabadkozott.

- De én nem akarok! én senkit sem szeretek!

És mikor ez még mindig ránézett, azt hitte, hogy leolvassa a hazugságot arczáról. Elpirult és dadogá:

- Gondolja csak, hiszen még tizennégy napja sincs, hogy a gyászt levettem... Nem, ez lehetetlen.

- Lányom, mondá a lelkész nyugodtan sokáig fontolgattam, mielőtt szóltam. Azt hiszem, hogy szerencséje közel van... Csillapodjék! Ön sohasem fog akarata ellen cselekedni.

A társalgás megakadt. Helén iparkodott az ellentmondás szóáradatát, mely ajkára tódult, visszafojtani. Ismét belefogott munkájába, lehajtott fővel néhány öltést tett és a hallgatásba belecsendült Jeanne fuvolahangja az étkezőből:

- Ah, kedves barátom csinálj nekem egy lovat, hogy a kocsi elé foghassam.

Rambaud ur gyakran azzal mulattatta a gyermeket, hogy figurákat vágott ki neki papirosból.

- Kedves gyermekem! válaszolt, lovat kivágni nehéz dolog. De ha akarsz, megtanítalak, hogyan kell kocsit kivágni.

Rendesen ezzel fejeződött be a játék. Jeanne nagy figyelemmel nézte barátját, ki a papirost számtalan kis négyszögbe hajtogatta össze. Azután ő maga is próbálkozott vele, de elhibázta és lábával toppantott. Azonban püspöksüveget és csónakot már tudott kivágni.

- Hiszen látod, folytatá Rambaud ur türelmesen, nagy sarokba hajtod mint ezt, azután...

Néhány percz óta, mivel figyelmesen fülelt, meghallott néhányat a mellékszobában váltott szavakból és keze még jobban remegett, nyelve úgy dadogott, hogy a szók felét elnyelte.

Helén, ki nem tudott belenyugodni, ismét fölvetette a társalgás fonalát.

- Ismét férjhez menjek és kihez? kérdé hirtelen a paptól, munkáját ismét félretéve. Talán már kiszemelt valakit, ugy-e?

Jouve abbé fölkel és lázasan föl-alá járt. Igenlőleg bólintott, anélkül, hogy megállt volna.

- Nos! hát nevezze meg az illetőt, folytatá.

A pap egy pillanatra megállt előtte. Azután vállat vont és mondá:

- Minek? hiszen Ön ugy sem akar férjhez menni.

- Mindenesetre tudni akarom, mondá; hogyan határozom el magamat, ha semmit sem tudok?

A pap nem felelt rögtön; megállt előtte és arczába nézett. Ajka körül szomorú mosoly lebegett. Halk hangon mondá végül:

- Hogyan? Ön nem találta el?

Nem, valóban nem találta el. Helén kutatott és csodálkozott. Erre a pap fejével az ebédlő felé bólintva, azt mondta:

- Ő.

Helén elkomolyodott. Már nem ellenkezett oly hevesen. Arczán csupán a csodálkozás és a fájdalom kifejezése volt látható. Sokáig álomba merülve maradt székén, szemét a padlóra szegezve. Nem bizony, nem is gyanította volna, hogy Rambaud ur a kérője és még sem volt kifogása ellene. Rambaud ur volt az egyetlen férfi, kinek kezébe bizalomteljesen tehetné volna kezét. Ismerte jóságát, nem nevetett nyárspolgáriás esetlenségén. De mégis a gondolat, hogy Rambaud szereti őt, egész lényét nagy hidegséggel töltötte el.

Az abbé időközben ismét megkezdte vándorutját a szoba egyik sarkától a másikhoz és mikor az ebédlő ajtaja mellett elhaladt, halkán odaszólt Helénnek.

- Ime! nézze!

Helén fölkel és nézett.

Rambaud ur Jeannet saját székére emelte. Ott térdelt előtte és átkarolta a kis lányt. Az asztalon egy papirból kivágott kocsi állott, továbbá több csónak, püspöksüveg és szekrény.

- Hát igazán szeretsz engem? mondd, ismételd.

- Igen, igen, nagyon szeretlek, hiszen tudod.

Rambaud habozott, remegve, mintha szerelmi vallomástól kellene tartania.

- És ha azt kérdezném tőled, hogy mindig itt maradjak-e nálad, mit szólnál?

- Ó, én örülnék! együtt játszoznánk, ugy-e bár az pompás volna!

- Igen, mindig itt maradnék.

- Lássá, mondá a lelkész mosolyogva, a gyermek is kívánja.

Helén komoly maradt, de már nem szólt ellene. A lelkész ismét belefogott magasztaló beszédébe és ecsetelte Rambaud ur előnyeit. Hát lehetséges-e jobb apát találni Jeannenak? Hiszen Helén ismeri őt és nem teszi ki magát bizonytalan esélyeknek, midőn rá bizza magát. És azután tevé hozzá az abbé, ő nem gondol fivérére, hanem kizárólag reá, az ő javára.

- Hiszem, mert jól tudom, mennyire szeret Ön engem! válaszolt Helén élénken. Várjon! Az Ön jelenlétében akarok fivérének válaszolni.

Az óra tizet ütött. Rambaud belépett a hálószobába. Helén kinyújtott kézzel ment eléje és mondá:

- Köszönöm ajánlatát, kedves barátom és nagyon le vagyok önnek kötelezve. De - folytatá, nyugodtan szemébe nézve, miközben nagy kezét kezében tartotta, gondolkozási időt kérek és talán sok időre lesz szükségem.

Rambaud remegett egész testében és nem mert ránézni.

- Ó! a meddig csak akarja! dadogá megkönnyebbülten és boldogan, fél évig, teljes esztendeig, még tovább is ha tetszik!

Erre Helén arczán halk mosoly jelent meg.

- De kívánom, hogy barátok maradjunk! Eljön tovább is mint eddig - csak azt igéri nekem, hogy várni fog, míg én magam kezdek e dolgokról beszélni - megegyeztünk?

Rambaud kivonta kezét Helénéből, lázasan kereste kalapját és csak akkor, mikor az ajtón ki akart menni, talált szókat.

- Hallja! mondá halkán, most már tudja, hogy az öné vagyok, ugy-e bár? Rendelkezzék velem akár tiz év múlva és én szolgálatára állok.

És utóljára fogta meg Helén kezét és majd összeroppantotta szorításával. A lépcsőn a két fivér mint rendesen megfordult és mondá:

- Jövő kedden!

- Igenis, kedden, válaszolt Helén.

Mikor a szobába visszatért újabb záporosó zuhogása kedvtelenítette el őt. Istenem! mily makacs eső! mennyire meg fognak ázni barátai! kinyitotta az ablakot és kinézett az utcára. A zuhogó esőben meglátta Rambaud ur gömbölyü hátát, ki ügyet sem vetve a szakadó víz-özönre, boldogan és tánczolván lépdelt a sötétben.

VII.

Csodálatosan enyhe hónap volt. Az áprilisi nap halvány zöldbe öltöztette a kertet, könnyedén és finoman mint valami csipke. A kerítésre felkuszott a vadszőlő imbolygó repkénye és a gondosan ápolt gyep szélén az árvácska és a vörös geranium virult. A háttérben a kerti ház fölé, a zöld lombtető terjesztette ágait, melynek kis levelei rezegtek a szélben.

Három hét óta egyetlen felhő sem mutatkozott az égen. Valóságos tavaszi csoda volt, mely a feltámadt ifjuságot ünnepelte, és ez visszhangzott Helén szívében. Minden délután Jeanne-nal lement a kertbe. Szék várt itt rájuk és másnap reggel még ott találták a földön a pamutvégeket, melyeket előtte való este elhullattak.

- Ön nálunk otthon van, mondá Deberle asszony, ki Helén iránt egyikét érezte ama vonzalmaknak, melyek egy félévig eltartanak. A viszontlátásra, holnap reggel jöjjön korábban.

És Helén csakugyan otthonosnak érezte magát. Csakhamar megszokta a lombzugot, és a gyermek nyugtalanságával várta a percet, hogy lemelessen. A mi e polgári kertben elragadtatta, az első sorban a gyep tisztasága és a fák ápoltsága volt. A lomb egyenletességét nem zavarta semmi ferdén nőtt ág. A reggelenként gereblyézett utak lágyak és simák voltak mint egy szőnyeg. Helén itt nyugodtan élt. A nyárfák sűrű lombja alatt, e hallgatag zúgban, melyet Deberle asszony jelenléte mosuszillattal telített, azt hihette, hogy szalonban van.

Egy este midőn Helén elbucsuzott, Juliette azt mondta neki:

- Holnap el kell mennem. De azért ne tartóztassa magát és csak jöjjön le. Várjon rám! nem fogok sokáig elmaradni.

Helén beleegyezett és pompás délutánt élvezett egyedül a kertben. Feje fölött nem hallott mást, mint a fákból röpködő verebek szárnya csattogását. És e délutántól fogva azok voltak legélvezetesebb órái, melyekben barátnője egyedül hagyta őt.

Barátsága a Deberle családhoz mindjobban megszilárdult. Asztaluknál ebédelt mint barátnő, kit még az utolsó pillanatban tartanak vissza; ha a fák alatt tovább időztek és Pierre a lépcsőről jelenté, hogy tálalva van, Juliette kérte őt, hogy maradjon és ő néha beleegyezett. Családi ebédek voltak, melyeket a gyermekek vigésága felderített. Deberle doktor és Helén jó barátoknak látszottak kiknek hüvös temperamentuma nagyon jól megfért egymással.

Az orvos minden délután hat órakor hazatért látogatásaitól. A hölgyeket a kertben találta és melléjük ült. Eleinte Helén gyorsan vissza akart vonulni, hogy a házastársakat egyedül hagyja. De Juliette efölött úgy bosszankodott, hogy azontul maradt. Ha az orvos jött, neje néha csókra nyújtotta arcát és ő megcsókolta. Ha Lucien térdére mászott föl, segített neki és ölelgette, mialatt a hölgyekkel beszélt. És Helén mosolyogva nézte e képet és pillanatra abbahagyta munkáját, hogy tekintetét e családi jelenetre irányíthassa. A férj csókja nem érintette őt, de Lucien pajkossága meghatotta. Mintha csak ő is megnyugvást talált volna a házaspár boldog körében.

Egy napon Deberle doktor egyedül találta Helént a fák alatt, Juliette csaknem délutánonkint elment.

- Ejnye! mondá, nőm nincs itt?

- Nem, válaszolt nevetve; itt hagy engem. De ma Ön is korábban jön haza, mint rendesen.

A gyermekek a kert tulsó végében játszottak. A doktor leült melléje. Egyedüllétük legkevésbé sem zavarta őket. Egy óra alatt ezer dolgról csevegtek, anélkül, hogy egy perczig is a

szívüket dagasztó érzelmekre czéloztak volna. Minek is beszéltek volna róla? hát nem tudták a nélkül is, hogy mit akarnak egymásnak mondani? fölösleges volt köztük minden vallomás. Teljesen elegendő öröm volt nekik együtt lenni, egymással beszélni, zavartalanul ülni ugyanazon helyen, hol az orvos minden este megölelte nejét.

Ma Helén szorgalma fölött tréfálózott.

- Hiszen tudja, mondá, hogy én még szemének a színét sem ismerem; mindig tujére szegzi tekintetét.

Erre Helén fölemelte a fejét és ránézett az orvosra.

- Ejnye, hát ingerelni akar engem? kérdé lágyan.

De az orvos folytatá:

- Ah! tehát szürkék - szürkék - kékes fénnel, ugy-e bár?

Ez volt minden, a mit mondani mertek egymásnak. De e szók, - ez első közeledés - végtelen bájt adtak csevegésüknek. E naptól fogva az orvos gyakran találta egyedül Helént az alkonyatban. Hozzájárulásuk, sőt tudomásuk nélkül, bizalmasságuk egyre növekedett.

Hangjuk elváltozott, lágygyá, suttogóvá lett, olyanná, milyen nem volt ha megfigyelték őket. És mégis ha Juliette jött, képesek voltak a megkezdett beszélgetést folytatni minden zavar nélkül, mintha e szép tavasz, e kert, melyben az orgonavirág fakadt, szenvedélyük ez első gyönyöreit meghosszabította volna.

A hónap vége felé Deberle asszonyt nagy terv foglalkoztatta. Hirtelen eszébe jutott, hogy gyermekbált rendez. Az idény már nagyon előre haladt volt, de e gondolat annyira eltöltötte üres fejét, hogy csakhamar elmerült az előkészületek zajos foglalkozásába. Valami különöset akart. Jelmezbálnak kellett lennie.

Ezentul semmi másról nem beszélt mint báljáról. Erről fecsegett odahaza és mindenütt. A szép Malignon kissé „gyermekesnek” találta a tervet, mindazonáltal kegyeskedett iránta érdeklődni, és megígérte, hogy egy komikust szerez az estélyre.

Egy délután, mikor az egész társaság a fák alatt ült, Juliette a jelmezek fontos kérdését vetette fel.

- Én még mindig habozok, mondá, bajazzóra gondoltam fehér atlaszban, ez jól áll Luciennek.

- Óh! ez közönséges! mondá Malignon, bajazzo legalább féltuczat lesz. Megálljon, majd találunk valamit.

És mély gondolkozásba merült, mialatt pálczája gombját szopogatta.

Pauline, ki most érkezett, kiáltá:

- Kedvem volna komornának öltözni.

- Te! kiáltá Deberle asszony csodálkozva. Hiszen te egyáltalán nem öltözködöl jelmezbe! Talán még gyermeknek tartod magad, te nagy tinó? Szives leszel, fehér ruhában megjelenni.

- Ah, oly jól mulattam volna! mondá Pauline halkán, ki tizenhét éves és szüzi formája daczára legszivesebben játszadozott kis gyermekekkel.

Ezalatt Helén a fa alján dolgozott, időről-időre fölemelve fejét, hogy az orvosra és Rambaud urra mosolyogjon, kik csevegve állottak előtte. Rambaud ur már a Deberle családdal is barátságot kötött.

- És Jeanne? kérdé az orvos. Mily ruhában fog megjelenni?

De Malignon felkiáltása félbeszakította kérdését.

- Megvan! Mint XV. Lajos korabeli marquis!

És diadalmas mosolylyal forgatta botját. De mikor e kijelentés nem keltett valami nagy hatást, csodálkozott.

- Hogyan? Nem értenek engem? Ej hát! Lucien fogadja kis vendégeit, ugy-e bár! Az ajtóhoz állítják tehát marquis jelmezben, nagy rózsza bokrétával kezében és így fog a hölgyeknek bókolni.

- De, ellenkezett Juliette, marquisuk lesz legalább egy tuczat.

- Hát baj az? kérde Malignon nyugodtan. Mennél többen lesznek, annál mulatságosabb lesz. Azt mondom önnek, ez a helyes. A ház urának marquis jelmezben kell megjelennie, különben az egész bál utálatos lesz.

Annyira meg volt győződve, hogy Juliette végre maga is elragadtatott. Valóban, fehér atlasz jelmez à la Pompadour, pompás lehet.

- És Jeanne? ismétlé az orvos.

A kis lány anyja vállához támaszkodott, ama hizelgő mozdulattal, melylyel hozzá szokott simulni. Mikor Helén ki akarta nyitni az ajkát, suttogá:

- Ó mama: tudod mit ígértél nekem!

- Mit? kérdék valamennyien.

Helén mosolyogva válaszolt:

- Jeanne nem akarja, hogy eltalálják jelmezét.

- De hisz ez igaz! kiáltá a gyermek. Hiszen semmi hatást sem tesz, ha előre megmondják, hogyan fognak megjelenni a bálon.

Egy ideig nevettek e tetszési vágyon. Rambaud ur fenyegetődött hogy elárulja jelmezét. Erre a gyermek elsápadt. Finom arcza szenvedő vonásával dühös kifejezésüvé torzult, homlokán két nagy ráncz képződött, ajka előre állt.

- Te! dadogá - nem fogsz semmit sem elárulni!

És mivel még mindig úgy tett, mintha beszélni akarna, rája vetette magát, kiáltva:

- Hallgass! akarom, hogy hallgass! Hallod?

Helénnek nem volt ideje, hogy a rohamot megelőzze, a vak düh rohamának egyikét, melyek a gyermeket néha oly szörnyen megrázták. Szigoruan mondá:

- Jeanne! Jeanne! Sok szomorúságot okozol nekem!

Erre a gyermek oldalt fordította fejét. És mikor anyjának vigasztalan arczát és könnytelt szemét látta, zokogásba tört ki és nyakába vetve magát, dadogá:

- Nem, mama... nem, mama...

Kezével végig simította arczát, hogy a sirásban megakadályozza. Anyja lassan félre toltá őt. Ekkor a gyermek eleresztette kezét és néhány lépésnyi távolságban egy padra ült, hol még hevesebben zokogott. Eközben Rambaud ur és az orvos közeledett. Az előbbi föléje hajolt és nyájas hangon kérdé:

- Szólj kedvesem! miért bosszankodtál? mit tettem én neked?

- Ó! mondá a gyermek kezét elhuzva és vonagló arczát mutatva; el akartad venni anyámat!

Az orvos, ki e szavakat hallotta, nevetni kezdett. Rambaud ur nem értette mindjárt.

- Mit beszélsz?

- Igen, a mult kedden! Ó! te tudod. Azt kérdezted tőlem, mit szólnék hozzá, ha mindig nálunk maradnál!

- De hiszen, te azt mondtad arra, hogy akkor mindig együtt játszadoznánk.

- Nem, nem! kiáltá a gyermek hevesen, nem akarok, érted? Ne beszélj erről soha többé és ismét jó barátok leszünk.

- Jöjj, fölme gyünk Jeanne, ha az ember sir, terhére van a többieknek.

Köszönt és magával vonszolta a kicsikét. A doktor nagyon sápadt volt és erősen ránézett. Rambaud ur zavarba jött. Deberle asszony és Pauline Malignonnal közre fogták Lucient és körbe forogtak.

Másnap Helén egyedül ült a fák alatt. Deberle asszony a bál ügyében elment a háztól, magával vive Lucient és Jeannet. Mikor az orvos a szokottnál korábban jött haza, gyorsan lement a lépcsőn. De nem ült le, hanem a fiatal asszony körül járkált, a fák héját tépdelve. Helén egy perczre fölpillantott, nyugtalanokodva izgatottsága fölött - azután ismét remegő kézzel dolgozott tovább.

- Most rosszra fordul az időjárás, mondá, zavarba ejtve a hallgatástól. Ma délután csaknem hideg az idő.

- Hiszen még csak áprilisban vagyunk, mondá az orvos halkán, és kényszerítette magát, hogy hangja ne remegjen.

Távozni látszott. De visszajött és egyenesen kérdezé:

- Tehát férjhez megy?

E durva kérdés annyira meglepte őt, hogy a tüt elejtette. Halálsápadt lett. De akarata fenséges megfeszítésével megóvta vonásai márványszerű kifejezését, és szeme tágra nyílt. Nem felelt és az orvos esdeklő hangon folytató:

- Ó! kérem! egy szót, egyetlen szót! Tehát való?

- Igen, talán; de mi köze önnek hozzá? válaszolt végül fagyosan.

Az orvos heves mozdulatot tett és kiáltá:

- De ez lehetetlen!

- Miért? kérdé Helén, tekintetét rája szegezve.

E tekintet alatt, mely ajkához szögezte a szót, hallgatnia kellett. Még egy perczig ott maradt előtte, kezével halántékához kapva. De ezután miután érzé, hogy fuldoklik és félt, hogy valamely szilaj indulatának kifejezést ad, eltávozott. Helén úgy tett, mintha folytatná munkáját. De ez édes délutánok varázsa oda volt. Nem segített az sem, hogy az orvos másnap gyöngédnek és alázatosnak mutatkozott - Helént feszélyezte az egyedüllét vele. Már nem volt köztük ama jó bizalmasság, ama fenséges bizalom, mely megengedte nekik, hogy zavar nélkül találkozzanak és örüljenek a viszontlátáson. Daczára a gondnak, melylyel az orvos óvakodott Helénre ráijeszteni, néha ránézett, hirtelen szenvedélytől megrázva, vérvörös arczczal. De Helén is elvesztette nyugalmát; borzongás fogta el és álmodozva ült, összekulcsolt, dologtalan kézzel. Az orvosban a düh és a vág minden neme látszott fölébredni.

Helén odáig jött, hogy Jeannenak már nem engedte meg, hogy távozzék oldala mellől. A doktor mindig ott találta maguk közt e tanut, ki nagy nedves szemével megfigyelte őt. De a mi Helénnek legjobban fájt, az ama zavar volt, melyet Deberle asszony láttára érzett.

VIII.

A kis palota lépcsőházában Péter frakkban és fehér nyakkendőben állott és minden kocsi robogásának hallatára kinyitotta az ajtót. Nedves légáram hatolt be és az erős áprilisi délután sárgás világitása töltötte be a függönyökkel és zöld növényzettel telerakott lépcsőházat. Két óra volt; a nap elhomályosodott mint szürke téli napon.

De alig hogy az inas belökte az első szalon ajtaját, élénk világosság vakította a vendégeket. Az ablaktáblák be voltak téve, a függönyök leeresztve - az olmos ég fénye tehát nem hatolhatott be és a sok lámpa, gyertya és kristály valóságos fényárt vetett a szalónra.

Ez alatt a gyermekek egymásután megjelentek, míg Pauline a szalón és ebédlő közti ajtóban széksorokat állíttatott fel.

- Papa! kiáltá; kérlek segíts egy kissé; különben sohase készülünk el.

Letellier ur, ki hátrakulcsolt karral a koronacsillárt nézegette, sietett a felhívásnak eleget tenni. Pauline maga czipelte a székeket. Engedelmeskedett nővérének és fehér ruhába öltözött. Csak nyaka körül volt négyszögletesen kivágva és láttatta nyakát.

- Igy! ennyire megvolnánk, csevegé, most már jöhetnek az uraságok. De ugyan mit gondol Juliette? Nem készül el Lucien öltönyével!

Ép e perczben vezette be Deberle asszony, a kis Marquist. Valamennyi jelenlevő a csodálat felkiáltásaiba tört ki. Ah! mily kecses kis ur volt, virággal teletömött atlaszfrakjában, nagy aranyhimzésű mellényében és cseresznyepiros selyemnadrágjában! Gyöngye álla és apró keze csaknem elmerült a csipkék özönében. Játékkard, nagy rózsaszínű szallaggal oldalához kötve, csapkodta czombját.

- Nos előre, üdvözlöd a vendégeket! mondá neki anyja, a szobába lépve vele.

Nyolcz óra óta ismételte feladatát. Most lovagi poseba helyezkedett, peczkesen kifeszítette czombját. Kissé hátravetette rizsporos fejét és bal hóna alá tolt a háromszögű kalapját. Minden belépő hölgy előtt meghajolt, karját nyujtá neki, ismét meghajtotta magát és visszatért helyére. Nevették komolyságát, melybe bizonyos fesztelenség vegyült. Így vezette be Tissot Margitot, öt éves kislányt, ki bájos tejeslány ruhában jött, övén himbálózó tejes ibrikkel; a két Berthier kisasszonyt, Blanche-t és Sophiet, kik színházi hölgyjelmezben jelentek meg; sőt de Chermette Valentine-hez is volt bátorsága, ki tizenégy éves nagy hölgy volt, és kit mamája mindig spanyolnőnek öltöztetett. De az öt kisasszonyból álló Levasseur család láttára nagy zavarba jött. Nagyság szerint sorakozva jöttek be, a legifjabb alig két éves, a legidősebb tiz. De bátran elhatározta magát, eldobta kalapját, a két legnagyobbat jobb és bal karjára füzte és a három másiktól követve, lépett be velük a szalónba. Mikor anyját meglátta, mellét ki-düllesztve kérdé:

- És Jeanne?

- Eljön kedvesem! Csak vigyázz, hogy el ne essél... Siess; ó nézd itt jön - ah! mily bájos!

Suttogás vonult át a termen, a fejek előre nyultak. Jeanne az első szalón ajtajában állt meg, míg az anyja még a lépcsőházban vetette le kabátját. A gyermek csodálatosan sajátságos japáni jelmezt viselt. A virággal és furcsa madarakkal himzett ruha lábára ért le.

De mögötte jelent meg Helén. Mindkettő, mikor az utca fakó világításából e vakító gyertyafénybe lépett, kénytelen volt egy pillanatra szemét lecsukni, és legyezte magát. A meleg pára és a szalonban elterjedő ibolyaillat fullasztóan hatott rájuk és pirosra festette friss arcukat. Minden belépő új vendég a meglepetés és a habozás ugyanazon kifejezését mutatta.

- Nos, Lucien? kérdé Deberle asszony.

A gyermek nem vette észre Jeannet. Sietett tehát karját nyújtani neki, de elfelejtett bókolni. És mindketten oly törekenyek és oly finomak voltak, a kis marquis virágos frakkjával és a japán nő himzett biborruháiban, hogy egy pár élő porcellánbabának tarthatták volna őket.

- Hiszen tudod, hogy vártam rád, mondá Lucien halkán; az örökös karnyújtogatás egészen elbutit - nem igaz? együtt maradunk?

És leült vele az első széksorba. Teljesen megfeledkezett háziuri kötelességeiről.

- Valóban, már aggódtam, mondá Juliette Helénnek - félttem, hogy Jeanne megbetegedett.

Helén mentegetőzött, hogy gyermekekkel nem lehet elkészülni. Még a szalon egy sarkában állott, egy hölgycsoportban, mikor érzé, hogy a doktor lép háta mögé. Csakugyan ép az imént lépett be a piros függönyt félretolva, mely mögött még egyszer kidugta fejét, hogy valamit elrendeljen.

De hirtelen megállott. Ő is sejtette a fiatal asszony jelenlétét, ki még hátra sem fordult, fekete selyemruhájában királyi szépségben tündökölt.

És megremegett a friss légáramban, melyet a nő kívülről magával hozott és melyet meztelen válla és karja szinte kilehelni látszott.

- Henri senkit sem lát, mondá Pauline nevetve. Ej, jó napot, Henri!

Erre közeledett a hölgyekhez és üdvözölte őket. Aurelie kisasszony, ki ott settenkedett, egy pillanatra feltartóztatta őt, hogy egy unokaöccsét mutassa be neki, kit elhozott. Szívélyesen, mint mindig, megállt. Helén szótlánul nyújtá neki fekete keztyüs kezét, melyet nem mert erősen megszorítani.

- Hogyan! te itt vagy! kiáltá Deberle asszony ismét előkerülve. Mindenütt kereslek, csaknem három óra van - már elkezdhetnék.

E perczben a terem már tele volt. Körös-körül a fal mentén az utcai ruhában ülő szülők képeztek komoly keretet. A tér közepén pedig a kis zajos társaság nyüzsgött. Vagy száz gyermek volt tarkán összevegyítve a színek sokféleségében, melyekben a kék és a rózsaszín jutott tulsulyra. Néha a szallagok és csipkék, bársony és selyem tömkelegében egy-egy arcocska fordult hátra; rózsás kis orr, két kék szem, mosolygó vagy duzzogó szája. Volt köztük akkora is mint egy csizma, mely tíz éves fiuk közé keveredve teljesen eltűnt és kit anyja a távolból hiába keresett. Némelyik fiu ostoba arczczal, zavarodottan állt meg lányok mellett, kik ruhájuk suhogtatásával mulattatták magukat. Mások meg már igen vállalkozóknak mutatkoztak, könyökükkel lökdösték szomszédnőiket, kiket nem ismertek és arczukba nevettek. De a kis lányok mégis csak megmaradtak királynőknek, három-négy barátnőkből álló csoport ugrált a székeken és beszélt oly hangosan, hogy az ember saját szavát nem érthette. Minden szem a vörös függönyre irányult.

Vigyázz! kiáltá az orvos, és háromszor halkán kopogott az ebédlő ajtaján.

A vörös függöny félrelebbent és az ajtó keretében egy bábszínház volt látható. Erre csönd állott be. Hirtelen a kulissza mögül, a Paprika Jancsi oly hangos vihogással ugrott elő, hogy a kis fiuk egyike hangosan felkiáltott. Egyikét adták ama bolond daraboknak, melyekben a Paprika Jancsi, miután orránál fogva vezette a rendőrt és megöli a zsandárt, szilaj jókedvében

lábbal tipor minden emberi és isteni törvényt. Minden baltacsapásnál, mely a fabábuk fejét hasította ketté, a könyörtelen közönség hangos nevetésbe tört ki, a lányok tapsoltak, a fiuk pedig teli torokból nevettek.

- Ez mulattatja őket! mondá az orvos halkán.

Helén mellett foglalt helyet ki nem kevésbé volt vidám, mint a gyermekek. És ő mögötte megittasult a hajából felszálló illattól. Egy botütésnél, mely erősebb és harsányabb volt a többinél, megfordult és mondá:

- De ez valóban rendkívül kacagató!

De most már a felizgatott gyermekek is beleszóltak a játékba. Feleselgettek a színészekkel. Egy leányka, ki bizonyára ismerte a darabot, megmagyarázta, hogy azután mi következik... „Most agyonüti a feleségét... most felakasztják...” A kis Levasseur, a legifjabb, ki alig volt két éves, hirtelen fölkiáltott:

- Mama! csak száraz kenyeret kellene neki ételül adni.

És erre csak úgy özönlöttek a felkiáltások és a hangos megjegyzések. Jeanne pedig széjjel-nézett a gyermekek közt.

- Nem látom Jeannet. Vajjon mulat-e?

Ekkor az orvos lehajolt hozzá, feje mellé tette a fejét és suttogá:

- Ott lent áll, a harlekin és a normandiai lány közt - látja hajtűjét? Teljes szivből nevet.

És így maradt hajlott állásban. Helén arcának langyos melegét magába szíva. E pillanatig nem vallottak be egymásnak semmit; e hallgatás meghagyta őket ama bizalmasságban, melyet csak határozatlan elfogultság zavart meg utóbbi időben. De e bájos nevetés közepett, e fiuk és lányok láttára, Helén ismét gyermek lett és szivből mulatott, mialatt Henri lehelete érintette nyakát. A tompa botütések megremegtették őt, nyaka tágult és ragyogó szemmel fordult hátra Henrihez.

- Istenem! mily ostobaság ez! mondá mindannyiszor. Ejnye hogy csapkodnak!

Henri nem kevésbé remegve válaszolt:

- Ó! erős koponyájuk van.

Ez volt minden, mit szivük ki tudott fejezni. Mindketten leszálltak a gyerekekhez.

Paprika Jancsi kevésbé mintaszerű élete kifárasztotta őket. És a dráma megoldásánál, mikor az ördög megjelent és megfojtott mindenkit, Helén, székén félrefordulva, hátával megnyomta Henrinek a szék támláján nyugvó kezét, míg a lármázó és tapsoló gyermekesereg tombolt örömeiben.

A vörös függöny legördült. Ekkor jelenté Pauline a szokásává vált szókkal:

- Ah! a szép Malignon!

Lélekszakadva jött, feldöntve a székeket.

- Ugyan! ez aztán jeles eszme, mindent elzárni! kiáltá meglepetten megállva.... az ember azt hihetné, hogy holtakhoz jön.

És Deberle asszonyhoz fordulva, ki előre lépett, mondá:

- Mondhatom ugyancsak megfuttatott engem! Kora reggel óta keresem Prediquet-t, az én énekesemet, hiszen tudja... Nos hát, mert nem akadhattam rája, elhozom Önöknek a hosszú Morigot...

A hosszú Morigot dilettáns volt, ki a szalonokat szemfényvesztő művészetével mulattatta. Asztalkát bocsátottak rendelkezésére; bemutatta legszebb számait, anélkül azonban, hogy közönségének legkisebb része is odafigyelt volna. A szegény kicsikék nagyon elkomolyodtak. Valóságos megváltás volt tehát, midőn a hosszú Morigot elhatározta magát, hogy asztalkáját félretegye.

- Ó! nagyon ügyes szakmájában, suttogá Malignon Deberle asszony fülébe.

De a vörös függöny ismét széjjelvált és csodás látvány tárult a gyermekek elé.

Vakító fényben nyult el a hosszú étterem nagy, ebédhez terített hatalmas asztalával, melyen ötven teríték feküdt. Közepén és két végén alacsony kosarakban virágbokréta álltak magas gyümölcstálak szomszédságában, melyeken halomszámra feküdt a különféle meglepetés arany színű papirba burkolva.

- Most előre! kart nyújtani a hölgyeknek, mondá Deberle asszony, a gyermekek meglepetésén nevetve.

E sok rózsás kis száj harapdált és csámcsogott, hogy fehér foguk kilátszott. És semmi sem volt mulatságosabb, mint modorukat látni, a mint a jól nevelt gyermekek feszes magatartásáról megfélekedve, visszaestek természetes rakoncátlanságukba; két kézzel kapták meg a poharat, hogy fenéki üritsék és bemocskították magukat és ruhájukat. A lárma nőttön nőtt.

Kifosztották az utolsó tálát. Sőt Jeanne tánczra perdült, midőn a szalonban egy quadrille ütemei hangzottak föl.

De a zene a többi gyermeket is talpra állította. Egymásután megürült az asztal és a gyermekek fölálltak a quadrillehez. A zongora nagyon hangosan kongott a szalon háttérében. Jeanne Luciennel tánczolt. A kis marquis kissé elhibázta figuráit; csak akkor sikerült, ha Jeannet meg kellett ölelnie, akkor dereka köré fonta karját és megforgatta. Jeanne úgy himbálózott, mint valami nagy hölgy, bosszusan, hogy a marquis összegyüri ruháját, de azután az élvezet elragadta őt és már most ő fogta meg Lucient és fölemelte a padlóról.

A quadrille után Helén Jeannet magához hívta hogy ruháját ismét rendbe szedje.

- Ő volt! mondá a kicsiny, oly erősen szoritott engem. - Ah, ő kiállhatatlan.

A szülők mosolyogtak. Mikor a zongora ismét megszólalt, a fiuk újból ugrándozi kezdtek. De amint észrevették, hogy megfigyelik őket, kényelmetlenül érezték magukat és abba-hagyták az ugrálást, hogy rendeseznek láttassanak, némelyikük értett a tánczhoz; a legtöbbje, nem ismervén a figurákat csak rugdalózott.

De Pauline közbevetette magát.

- Segítségükre kell hogy legyek, mondá, ó az esetlen ficzkók!

Beleszólt a quadrilleba, megragadta két kis tánczos kezét, az egyiket jobbról a másikat balról és oly lelket öntött a tánczba, hogy a padló deszkái szinte ropogtak. De már a nagyok is belevegyültek. Deberle asszony és Helén egy pár félénk kis lányt ki nem mert tánczolni, bevezetett a legsűrűbb tömegbe. A kis tánczosok tomboltak örömben, nevettek és taszigálták egymást, neveldehez hasonlólag, hol hirtelen az igazgató távollétében, fejtetőre állnak a növendékek.

- Itt megfullad az ember, mondá Malignon... ki kell mennem a levegőre.

És kiment, messze kitérve a szalón ajtaját. A teljes napfény betódult az utcáról és elhalványította a lámpák és gyertyák világítását. És minden negyedórán Malignon újból kitérte az ajtót.

De a zongora nem hallgatott el.

- Nem birom tovább, kiáltá Helén, ki éppen az ebédlő ajtajához támaszkodott.

Legyezte magát kipirulva a táncztól, melyet a kis népséggel gyakorolt. És vállán még ott érezte Henri leheletét, ki még mindig mögötte állott. Ekkor érezte, hogy az orvos beszélni készül, de már nem volt ereje vallomása elöl kitérni. Közeledett hozzá és hajába suttogá, halkan, igen halkan:

- Szeretem önt! ó nagyon szeretem önt!

Mintha forró gőzpára omlott volna végig testén, mely leforrázta tagjait tetőtől talpig. Nagy Isten! ő beszélt és most már nem hazudhatja többé a tudatlanság édes nyugalmit. Legyezője mögé rejtette biborszinben lángoló arczát. A gyermekek az utolsó quadrille hevében toppantak cipőjük sarkával. Ezüstcsengésű kacaj töltötte be a termet, madárhangok csicseregtek mindenfelé.

- Szeretem, ó, nagyon szeretem Önt! ismétlé Henri.

Helén még remegett, nem akart többet hallani. Bódultan menekült az ebédlőbe. De a szoba üres volt: csupán Lettelier ur szundikált békésen. Henri követte az asszonyt. Merészkedett csuklóját megragadni, nem félve a nyilvános botránytól sem és arczára a féktelen szenvedély oly kifejezése ült ki, hogy Helént lázas remegés fogta el. Henri egyre ismételte:

- Szeretem Önt... szeretem Önt.

- Eresszen el, suttogá a nő halkan. Eresszen!... Elment az esze!

És mellettük a táncz és a kis lábak koppanása! Deberle asszony és Pauline tapsoltak az ütemet jelezve. Polka volt. Helén láthatta Jeannet és Lucient, kik vígan nevetve siettek el az ajtó mellett.

Ekkor heves mozdulattal kiszabadította magát és egy mellékhelyiségbe menekült - világos konyha volt. E hirtelen fényár megvakította. Félt és képtelen volt a terembe visszatérni; érezte hogy a szenvedély az ő arczán is látható.

És keresztülvágva a kerten, a bál zajától kisérvé, fölrohant lakása lépcsőjén.

IX.

Egy májusi reggel történt, hogy Rosalie előrohant konyhájából és az elkényeztetett cseléd bizalmasságával kiáltá urnője felé:

- Asszonyom! jöjjön gyorsan... Az abbé ur lent van a doktor kertjében és ás...

Helén nem mozdult. De Jeanne már odaállt az ablakhoz hogy lásson. Mikor visszajött kiáltá:

- Milyen ostoba ez a Rosalie! nem is ás, hanem a kertésznél van, ki virágot rak kis kocsiba. Deberle asszony letépi minden rózsáját.

- Ez a templomé lehet, mondá Helén nyugodtan, szorgalmasan folytatva himzését.

Néhány perczzel később megszólalt a csöngetyü és Jouve abbé megjelent. Jelenté, hogy a legközelebbi kedden ne számítsanak rája. Estéit a Mária hónap ünnepei veszik igénybe. Ő magára vállalta, hogy templomát feldiszíti és ez pompás lesz. Minden hölgytől kap virágot.

- Ó mama! mama! suttogá Jeanne, ki lelkesedve hallgatta a papot.

- Nos hát, kedves barátom! - válaszolt Helén mosolyogva - miután ön nem jöhet, majd mi fogjuk önt meglátogatni. Lássá ön virágaival egészen elforgatta Jeanne fejcskáját.

Helén nem volt épen jámbor, sőt soha sem járt misére, azon ürügy alatt, hogy leánykája egészsége ezt nem engedi, mert Jeanne remegve jön ki a templomból. A vén pap kerülte, hogy vele a vallásról beszéljen; nyájas türelmességével csak annyit mondott, hogy a szép lelkek egész egyedül is bölcsességükben és könyörületességükben találják fel üdvüket. Isten egy napon majd rájuk akad.

Másnap reggelig Jeanne nem gondolt másra, mint a Mária hónapra. Kikérdezte anyját és egyébről sem beszélt, mint az ezer gyertya fényében uszó, illatos templomról. És oda akart állni az oltár mellé, hogy a szent szűz csipkeruháját jobban lássa, mely egy vagyont ér meg, mint az abbé mondá. De Helén megfenyegette, hogy oda sem megy vele, ha már előre is belebetegszik az izgalomba.

Végül este az ebéd után, elmentek. Az esték még hűvösek voltak, mikor a rue d'Annonciationba értek, a gyermek didergett.

- A templom fütve van, - mondá Helén - leülünk egy melegítő cső mellé.

Mikor benyitottak a bélelt ajtón, mely nesztelenül csapódott be mögöttük, langyos meleg járta át testüket, míg élénk fény és ének hatolt feléjük. A szertartás már megkezdődött. Helén, mikor látta, hogy a templom középhajója már megtelt, végig akart menni az oldalfolyosón. De alig közeledhetett az oltárhoz. Kezénél fogva tartotta Jeannet és türelmesen ment előre, de azután mikor belátta, hogy nem mehet följebb, leült az első két üres székre, mely utjába akadt. De egy oszlop a kar felét elrejtette előttük.

- Nem látok semmit mama - mondá a kicsi busan. - Igen rossz helyünk van.

Helén csitította. Erre a gyermek duzzogott. Semmit sem látott maga előtt, mint egy öreg hölgy széles vállát. Mikor anyja megfordult, Jeannet a széken állva látta,

- Lejössz mindjárt! - mondá halkán. - Kiállhatatlan vagy.

De Jeanne makacskodott.

- Nézd ott van Deberle asszony. Lent ül a középben. Int nekünk.

A fiatal asszony boszankodott. Megrázta a kicsinyt, ki nem akart leülni. A bál óta - három napja volt - ezerféle ürügy alatt elkerülte a doktor házában látogatást tenni.

- Mama! - folytató Jeanne a gyermekek makacsságával - ő lát téged és jó napot kíván neked.

Ekkor Helén már kénytelen volt odanézni és köszönni. A két asszony bölintott egymás felé. Deberle asszony ezerfodros, csipkével diszitett selyemruhában a hajó közepét foglalta el, igen frissen, vakitón. Magával hozta Pauline nővérét, ki élénken intett kezével.

- Azt mondják neked, hogy jöjj oda hozzájuk, hiszen látod - folytató Jeanne diadalmaskodva.

- Szükségtelen - jó helyünk van itt....

- Ó mama! mégis menjünk oda, két szék üres mellettük.

- Nem, szállj le és maradj veszteg.

Mivel azonban a hölgyek mosolyogva és legkevésbé sem törődve a zavarral, melyet okoznak sőt boldogan, hogy a közfigyelmet magukra vonták, folytatták az integetést, Helén végre is kénytelen volt engedni akaratauknak. Maga előtt lökte Jeannet, ki rendkívül örült a helycserének, és iparkodott dühében remegő kezével utat törni magának. Ez azonban nem volt könnyű dolog. Az ájtatos hölgyek nem akarták magukat zavartatni és nyitott szájjal dühös pillantásokat vetettek rájuk, anélkül, hogy éneküket abba hagyták volna. Így küzdött Helén teljes öt perczig. Végül elérték a kórus előtti szabad tért, még csak néhány lépést kellett tenniök.

- Ugyan jöjjön! - suttogá Deberle asszony. Az abbé azt mondta nekem, hogy Ön eljön - én két széket tartottam fen Önnek.

Helén köszönt, hogy véget vessen a beszélgetésnek és mindjárt lapozni kezdett misekönyvében. De Juliette csak megmaradt világi hangulatában; úgy ült itt, bájosan és fecsegeve, mint szalonjában. Lehajolt és tovább csevegett:

- Hiszen már nem is látni Önt. Szándékomban volt holnap meglátogatni Önt. De talán csak nem volt beteg?

- Nem, köszönöm.... Mindenféle elfoglaltság.

- Hallja, holnap okvetlen nálunk ebédel... egészen magunk közt leszünk, csupa családtag...

- Ön nagyon kegyes - hiszen majd meglátjuk.

És elmerülni látszott az imában, elhatározva, hogy nem felel többé. Pauline maga mellé vonta Jeannet, hogy részt engedjen neki a fűtőcsőből, mely mellett ő kényelmesen melegedett.

Jeanne elragadtatva szemlélte a szent szüzet a sok virág közt, míg Helén mindig lehajtott fővel félre fordult a hányszor érezte, hogy Juliette csipkéivel érinti őt. E találkozásra épen-séggel nem volt elkészülve.

Daczára a fogadalomnak, hogy Henrit csak szeplőtlen lelki szerelemmel fogja szeretni, a nélkül, hogy valaha az övé lesz, mégis rosszul érezte magát a gondolatnál, hogy elárulja ez asszonyt, ki oly bizalmasan és vigan ül itt oldala mellett.

Egyetlen gondolat foglalkoztatta őt: ez ebédre nem megy el és töprengett, mikép bonthatná fel lassanként ez ismeretséget, mely sérti jogi érzületét. De a néhány lépésnyire tőle felhangzó énekhangok akadályozták őt a gondolkozásban, semmi sem jutott eszébe és ő átengedte magát az ének altató hatásának, jámbor megnyugvást élvezve, melyet mindaddig sohasem érzett a templomban.

A szószékre egy pap ment föl. Izgalom futott végig a szentelt helyen. És erre beszélni kezdett. Nem, bizonyára! Helén föltette magában, hogy az ebédre nem megy el.

Szemét a papra szegezve, elképzelte magának, az első összejövetelt Henrivel, melytől három nap óta félt; dühtől sápadtan látta őt, a mint szemrehányást tesz neki, hogy négy fala közé zárkózik és félt, hogy nem lesz elég hidegvére vele szemben.

Álmodozása közben már nem látta a papot, csupán néhány, átható hangon mondott szó érintette fülét.

- Leirhatatlan pillanat volt - midőn a szüz fejet hajtva, mondá: Ime az Úr szolgálója.

O! hősies lesz - egész józan esze visszatért. Élvezi az örömet, hogy szeretve van, de ő szerelmét sohasem vallja be, mert jól érezte, hogy ez csak nyugalma árán történhetnék.

És mily mélyen szereti Henrit, anélkül, hogy egy szóval elárulná szerelmét és megelégszik egyetlen szavával, a távolból váltott pillantással, ha a véletlen egymás közelébe hozza őket. Álom volt, mely az örökkévalóság gondolatát keltette benne. A templom körülötte barátságos és békés lett.

A pap folytatá:

- Az angyal eltűnt. Mária elmerült az isteni titok szemlélésébe, mely benne végbement és körülötte fény és szeretet áradt.

- Nagyon jól beszél, suttogá Deberle asszony lehajolva. És még egészen fiatal, alig harmincz éves - úgy-e bár?

Deberle asszony meg volt hatva. A vallás tetszett neki. Virágot ajándékozni a templomnak, kis ügyeket elvégezni a papokkal, udvarias, hallgatag emberekkel, szépen fölciczomázva eljönni a templomba, hol úgy tett, mintha a szegények istenét különösen pártfogolná: ez jól esett neki, annál is inkább, mivel férje nem járt templomba és ily módon ájtatoskodása némiképp a tiltott gyümölcs varázsával bírt rá nézve.

Helén rá nézett és csak főbólintással válaszolt neki. De mindkettőjük arcza sugárzott a mosolytól. A pap épen leszállt a szószékről, miután még így fejezte be prédikációját:

- O! gyarapítsátok könyörületességeteket, jámbor keresztény lelkek.

Az Ur szivetekbe tette azt, szivetek pedig tele van jelenlétével és lelketek kegyelmében részesül!

Erre felhangzott az orgona. Helén pedig ösztönszerű nyugtalansággal megfordult.

- Talán nem vagy beteg, Jeanne? kérdé.

A gyermek halálsápadt volt, szeme fehér lett, és egész lénye szinte beleolvadni látszott a létániákba. Halkan suttogá.

- Ó nem, ó nem! mama! Nagyon elégedett vagyok.

Azután kérdé:

- Hát hol van a barátod?

Az abbéra gondolt. Pauline észrevette őt. De kénytelen volt Jeannet fölemelni.

- Ah! már látom, ő is lát bennünket.

Most Helén is barátságosan intett feléje. Az abbé jelenléte mintegy záloga volt neki a békének és ez annál becsesebbé tette előtte a tartozkodást a templomban. Elszenderült boldogságában. Az oltár előtt tömjénezőt himbáltak, vékony füstoszlop szállt föl belőle és a hívők földig hajoltak. Helén is boldog kábultságban térdre rogyott, midőn Deberle asszony hangját hallá:

- Vége van, menjünk.

Székek tolongatása, léptek dobbanása követte e szöveget. Pauline megragadta Jeanne kezét. És előremenne a gyermekkel, kikérdezte őt:

- Te még sohasem voltál színházban?

- Nem. Szép?

De Pauline nem felelt; egy pap elé állt, ki karingben ment arra és mikor néhány lépéssel már elhaladt volt mellette, egész hangosan mondá:

- Ó! a szép fej!

Helén ezalatt Juliette oldalán haladt a lassan oszló tömegben. Bágyadtan és erőtlően, már nem érzett zavart, hogy ily közel volt mellette. Egy perczre egymáshoz ért kezük és ő nevette. Iszonyu meleg volt és szűk - Helén akarta hogy Juliette menjen előre; egész barátságos visszatérni látszott.

- Tehát birom ígérte? kérde Deberle asszony - holnap este számíthatunk Önre?

Helénnek nem volt ereje hogy nemet mondjon. Az utcán majd meglátja. Végül a legutolsókkal hagyták el a templomot. Pauline és Jeanne már a tulsó járdán várakoztak rájuk. De egy siránkozó hang föltartóztatta őket.

- Ah, drága asszonyom, mily régen nem volt szerencsém Önt látni.

Fetu anyó volt. A templom ajtajánál koldult. És Helén elé állva mintha leste volna őt, folytatá:

- Ah! nagyon beteg voltam - még mindig itt a hasban. - Hiszen tudja. - Most meg úgy érzem mintha kalapácsütések volnának... És semmi, semmi, drága asszonyom. - Nem mertem Önnek megizenni... Áldja meg önt a jó Isten!

Helén pénzdarabot nyomott a kezébe és megígérte neki hogy gondját viseli.

- Ejnye, mondá Deberle asszony ki a templom bejárata alatt megállt, hiszen valaki beszél Pauline-al és Jeanne-al.

... Ah, hisz az Henri!...

- Igen, igen válaszolt Fetu anyó, ki összeszorított szemmel nézte a két hölgyet - az a jó doktor. Az egész ünnepély alatt láttam őt, nem ment el helyéről a járdán, bizonyára várta Önt... Ó! az szent ember! Mondom, mert igaz, isten előtt, ki hall bennünket... Ó! ismerem Önt, nagyságos asszonyom, olyan férje van, ki megérdemli, hogy boldog legyen... Az ég hallgassa meg minden kívánságukat! Az atya, fiu, szentlélek nevében, amen!

És arca ezer ránczában, alattomos szeme nyugtalanul vándorolt Julietteről Helénhez és vissza, anélkül hogy észrevehető lett volna, a hölgyek melyikéhez fordul, midőn a jó doktorról beszél.

Helént meglepte és meghatotta Henri tartózkodása. Alig merte szemét feléje fordítani. Miután neje tréfálózott vele nézetei miatt, melyek akadályozzák őt, hogy templomba járjon, egyszerűen az mondta, hogy ő csupán azért jött, hogy a hölgyeket hazakisérje és Helén megértette, hogy őt akarta látni, hogy megmutassa neki, mennyire nincs igaza ujjab erőszakosságától félni. Kétségtelenül megfogadta Henri is, hogy Helénhez hasonlóan eszesen viseli magát ezentul. Az asszony nem vizsgálta, hogy a férfi következetes marad-e, nagyon boldogtalanná tette őt a tudat, hogy Henri boldogtalan. Azért is midőn a Rue Vineuseben elhagyta a Deberle párt, vidáman mondá:

- Tehát annál maradunk; holnap este hét órakor.

És ezentul barátságuk még szorosabb lett. Helén úgy érezte, mintha Henri sohasem engedett volna egy bódult szenvedélyének; csak álmodta ezt; szeretik egymást, de többé nem vallják be maguknak, elég nekik, hogy tudják.

A két asszony estenkint elment a templomba. Deberle asszony el volt ragadtatva, hogy új szórakozást talált, mely kis változatosságot öntött a bál, koncert és színház estékbe. És Helén is, ki minden vallásosság nélkül neveltetett, átengedte magát a Mária hó ünnepélyei varázsának, boldogan az öröm fölött, melyet Jeanne érezni látszott. Egy napon Lucient is elvezették a templomba, de oly csintalanul viselte magát, hogy azontul otthon hagyták.

- De hisz Ön valósággal áhítatos lesz, kedvesem, mondá Deberle asszony egy este nevetve.

Valóban, Helén utat nyitott a vallásosságnak tágra nyílt szívében. Sohasem hitte volna, hogy oly édes a szerelem. Mindennap úgy tért vissza a templomba, mint a gyöngédség tanyájára, hol meg volt engedve néma imádatba könnyes szemmel elmerülni. Szükségét érezte a hitnek és el volt ragadtatva az isteni kegyelemtől.

És Juliette nem csupán Helénnel tréfálozott vallásossága miatt, hanem elbeszélte neki, hogy Henri is az áhitat karjaiba veti magát. Hát nem-e jön már most a templomba, hogy várjon rájuk! Egy atheista, pogány, ki kijelentette, hogy bonczolókése hegyén kereste a lelket és nem találta! Amint észrevette őt a szószerk mögött, egy oszlop mögé támaszkodva, meglökte Helén könyökét.

- Nézze csak, itt van már - hiszen tudja, hogy gyónni sem akart, mielőtt oltár elé léptünk. Nézze mily mulatságos arccal néz ránk. Nézze csak.

Helén nem emelte fel mindjárt a fejét. Az ünnepély vége felé közeledett, a tömjén füstölgött és az orgonák zúgtak. De mivel barátnője nem hagyta annyiban, kénytelen volt válaszolni.

- Igen, igen látom őt, dadogá, anélkül hogy szemét oda fordította volna.

Amugy is érezte közellétét, a hozsánánál, mely a templomban felszállt. Henri lehelete mintha nyakáig ért volna, és szinte látta őt maga mögött állva. Ekkor oly áhitattal, merült el imájába, hogy hiányzott a szava, mely érzelmeit kifejezte volna. Henri pedig megóvta a férj komoly tartását, ki a két hölgyet elviszi az Istentől, mint ahogy a színház foyerjából kíséri őket haza.

Tizennégy nap múlva Deberle asszony beléunt a mulatságba. Egyik szeszélyből a másikba csapott át, mert szükségét érzé hogy ugyanazt tegye, a mit az egész társaság tett. Most a jótékonysági bazároknak szentelte magát, délutánonként vagy hatvan lépcsőn mászkált föl, hogy ismerős festőknél képeket kolduljon, és este csengetyüvel a kezében jótékony nőegyletek ülésein elnököljön. Így történt, hogy Helén és lánykája egy este egyedül volt a templomban. A szentbeszéd után, midőn az énekesek belekezdték a „Magnificat”-ba, a fiatal asszony, szíve dobogása által figyelmessé téve, hátra fordította fejét. Henri itt volt rendes helyén. Ezentul végig lehajtott fővel ült helyén.

- Ah! mily kedves, hogy ön eljött! kiáltá Jeanne a kijáratnál gyermekes bizalmasságával. Félttem volna ezekben a fekete utcákban.

De Henri úgy tett mintha csodálkoznék. Azt hitte, hogy nejét itt találja, Helén a kicsinek engedte át a feleletet; követte őket szó nélkül. Mikor a templom bejárata alá értek, egy nyöszörgő hang szólalt meg:

- Alamizsnát kérek. Isten megfizeti.

Jeanne minden este tiz sous darabot csusztatott Fetu anyó markába. Mikor ez most a doktort egyedül látta Helénnel csupán fejét rázta, a szokásos bőbeszédű köszönet helyett. És mikor a templom megürült, fölkerekedett hogy kövesse őket nehéz lábaival. A hölgyek néha, ha az est szép volt, nem a rue de Passy-n tértek haza, hanem a rue Raynouard-on mentek végig, hogy

igy az utat öt-hat perczzel meghosszabbítsák. Ez este Helén a rue Raynouardot választotta; árnyékot és hallgatást áhítózva követte a hosszú, elhagyott utca varázsát.

Ez órában, e félreeső zugban Passy már aludt, a vidéki város halk lélegzésével. A gárda két oldalán házsorok húzódtak, lánynevelő intézetek, bormérések és korcsmák melyek konyháiból még világosság hatolt ki; Henri nem is merte Helénnek karját felajánlani. Jeanne köztük ment. Már a házsoroknak is végére értek és ott falak emelkedtek hosszan, melyek fölé vadszőlő és orgonavirág terjesztette lombját.

De mögöttük Fetu anyó lépte mintha visszhangja lett volna az övéknek. Közelebb jött; Fetu anyó a rózsafüzért olvasta le és minduntalan fölhangzott az „ave maria gratia plena.”

- Még van egy pénzdarabom; odaadhatom neki? kérdé Jeanne anyjától.

És a feleletet be sem várva, kisikamlott és odaszaladt az öreghez, ki éppen a Passage des Eaux-ba tért be. Fetu anyó elvette a pénzt, az ég minden szentjét leimádkozva. De egyszersmind megragadta a gyermek kezét, visszatartotta azt és megváltozott hangon kérdé:

- Hát a másik hölgy beteg?

- Nem! válaszolt Jeanne csodálkozva.

- Ah! óvja meg őt az ég! és áraszsa el jótéteményeivel, őt és férjét!... Ne siessen oly nagyon, kedves kisasszony. Engedje, hogy egy Ave Mariát imádkozzam mamájáért és feleljen egy Amennal... Mama megengedi... Gyorsan utóléri őket!

Helén és Henri ezalatt, remegve a hirtelen egyedüllét miatt, egy nagy gesztenyesor árnyékában állt meg, mely az utcát lezárta. Lassan még néhány lépést tettek előre; a gesztenyefák lehullott virága rózsás pázsittal vont a földet. Ezután megálltak; szívkük sokkal telibb volt, semhogy tovább mehettek volna.

- Bocsásson meg, mondá Henri egyszerűen.

- Igen, igen, dadogá Helén. Csak arra kérem, hallgasson!

De már érezte kezét, mely érintette az övét. Szerencsére most Jeanne feléjük futott.

- Mama, mama! ave mariát mondatott velem, hogy boldog légy!

És mindhárman a Vineuse utcába fordultak be, mialatt Fetu anyó a Passage des Eaux lépcsőjén haladt le, rózsafüzérét lemorzsolva.

A hónap elmúlt. Deberle asszony még két-háromszor eljött az imára. Egy vasárnap - utolsó volt - Henri ismét bátorkodott Helénre várni. Az ut pompás volt. E hónap rendkívül kellemesen folyt le. A kis templom, mintha egyenesen azon célra épült volna, hogy a szenvedélyt csillapítsa. Helén eleinte megnyugodott, boldogan a vallás e menedékhelye fölött hol szégyenkezés nélkül vélt tartózkodhatni: de az aknamunka tovább folyt és mikor jámbor kábultságából felébredt, érezte hogy oly kötelék fogja körül, mely széjjeltépte volna testét, ha megkísérli, hogy kiragadja magát belőle. Henri tiszteletteljes maradt, de Helén jól látta a lángot, mely arczába szökik. Félt az örült vágy valami kitörésétől. Erős láztól gyötörve, ön-maga ijesztgette magát.

Egy délután, mikor Jeannenál sétáról hazatért, betért a Rue de l'Annonciationba és belépett a templomba. Jeanne panaszkodott, hogy nagyon fáradt.

Az utolsó napig nem akarta bevallani, hogy az esti ünnepély fárasztja őt, oly nagy élvezetet talált benne. De arcza viaszszárga lett és az orvos tanácsolta, hogy tegyen hosszú sétákat a gyermekkel.

- Ül le ide, mondá anyja, ki fogod magad pihenni - csak tiz perczig maradunk.

Jeannet egy oszlop mellé ültette. Ő maga valamivel távolabb térdelt le. A templom háttérében munkások leszedték a függönyöket és kivitték a virágcserpeket, mert a májusi imáknak vége volt.

Helén arcát tenyerébe rejtve, nem látott és nem hallott semmit; aggodalmasan kérde magától, hogy ne gyónja-e Jouve abbénak a szörnyű krizist, melyet keresztül él. Ő tanácsolna neki, talán visszaadná neki elveszett nyugalját. De lelke mélyén tulpezsgő öröm tört föl. Beczérte bánatát és kívánta, hogy a pap ne legyen képes neki gyógyulást szerezni.

A tiz percz elmúlt, sőt már egy óra is.

És mikor végül fölemelte fejét könnyben tündöklő szemével, Jouve abbét pillantotta meg maga mellett, ki gondtelt arczczal nézett rája. Ép az imént lépett elő, midőn Jeannet megismerte.

- Mi baja lányom? kérde Heléntől, ki gyorsan fölemelkedett és könnyét kitörölte szeméből.

Nem talált mindjárt feleletet; mert attól félt, hogy ismét térdre rogy és zokogásba tör ki. A pap ismét feléje közeledett és nyájasan folytatá:

- Nem akarok terhére lenni, de miért nem bizik már bennem, barátjában, a papban?

- Később, dadogá, később, megigérem.

Időközben Jeanne eleinte illedelmesen várakozott és a templom festményeinek szemlélésében merült el. De csakhamar halálos unalom vett erőt rajta és szomorúság fogta el, hogy a virágokat eltakarították. Azon mérvben a mint a virágokat elvitték, az oltár hideggé és kietlenné változott. E márványlapok gyertya és tömjénfüst nélkül, megfagyasztották őt. A csipkeruhájú szent szüz egy perczre megingott, azután hátraesett a két munkás karjába. Ekkor Jeanne halkán felsikoltott kitérta karját és ismét vonaglott a görcsrohamban, mely már pár napja fenyegette.

És mikor Helén magánkívül, a vigasztalhatatlan abbé segítségével, egy bérkocsin el akarta vinni, reszkető karral a bejárat felé fordulva kiáltá:

- E templom az oka! e templom az oka! oly hevességgel, melyből kihallatszott a sajnálkozás és a keserűség a jámbor hónap fölött, melyet ott töltött.

X.

Estefelé Jeanne jobban érezte magát. Hogy anyját megnyugtassa, kívánta, hogy az ebédlőbe vigyék, hol üres tála elé ült.

- Nem lesz semmi monda, és mosolyogni próbált. Tudod, hogy bátor vagyok. Egyél mama! Akarom hogy egyél.

És mikor látta, hogy anyja elhalványul és didereg és képtelen egy falatot is enni, úgy tett, mintha étvágya is volna. Süteményt kívánt. Erre Helén összeszedte magát és evett, mialatt a gyermek egyre mosolyogva, gyöngé, ideges fejbólintással csodálkozva nézett rája. Azután a csemegéhez érve, be akarta váltani ígéletét. De szemében könny csillant föl.

- Nem lehet, hiszen látod, monda halkán; ne szidjál érte.

Szörnyű fáradtság vett erőt rajta, mely teljességgel kimerítette. Lába mintha élettelen volna és vasmarok fogta meg vállát. De ő bátor volt és elfojtotta a kiáltásokat, melyek ki akartak törni fájó torkából. Egy pillanatra megfélemlített magáról, feje lehanyatlott és egész teste megbénult a fájdalomtól. És mikor anyja ily soványan, ily gyengén és ily csodálatraméltón látta őt, képtelen volt a körtét megenni, melyet lehámozott. Zokogás fojtogatta torkát. Elejtette asztalkendőjét és Jeannet karjaiba zárta.

- Gyermekem, gyermekem! dadogá; szive majd megtört ez ebédlő láttára, melyben a kicsi olyan gyakran vidította fel őt inyenczségével, mikor még jól érezte magát.

Jeanne fölemelkedett és iparkodott mosolyogni.

- Ne szomorkodj! nem lesz semmi, bizonyára. Most, hogy elkészültél az ebéddel, lefektethsz engem. Akartam, hogy asztalhoz ülj, mert ismerlek, hogy nem ettél volna semmit.

Helén elvitte őt. Jeanne ágyát a magáé mellé tolta. Mikor Jeanne nyakig betakarózva kinyújtózott, sokkal jobban érezte magát. Csak tompa főfájásról panaszkodott. Azután ellágyult, szenvedélyes szerelme megnőni látszott, mióta szenvedett. Helénnek meg kellett őt ölelnie és megesküdni, hogy nagyon fogja szeretni.

Erre behunyta szemét és elaludt. Helén mellette maradt, hogy megfigyelje. Mikor Rosalie lábujjhegyen bejött és kérdé, hogy már lefeküdh-e, csak főbólintással válaszolt neki. Tizenegyet ütött. Helén még mindig ott ült, midőn a folyosó ajtaján halk kopogást vélt hallani. Megfogta a lámpát és csodálkozva ment az ajtó felé.

- Ki van itt! kérdé.

- Én! nyissa ki! válaszolt egy tompa hang.

Henri hangja volt. Helén gyorsan kinyitotta az ajtót, mert e látogatást természetesnek találta. Az orvos bizonyára értesült Jeanne újabb rohamáról és most ő maga jött el, bár Helén bizonyos szégyenérzet behatása alatt nem hívatta őt. De Henri nem engedett neki időt, hogy szóhoz jusson. Az ebédlőbe követte őt, remegve, kipirult arczczal.

- Kérem, bocsásson meg! dadogá, kezét megragadva. Három nap óta nem látom önt - és nem tudtam tovább ellentállani a vágynak, hogy szemébe nézzek.

Helén kiszabadította kezét. Szavait tompa szigorral hallgatta, mely Henrit kinozta. E fogadtatás előtt szenvedélyének egész özöne széjjelfolyt.

- Ó! miért játszuk e borzasztó komédiát? kiáltá, én nem birom tovább; szívem majd megszakad és nem tudom nem fogok-e még nagyobb örültséget elkövetni, mint akkor este - szeretném Önt átkarolni és az egész világ láttára elvezetni.

Örült vágy kényszeríté, hogy karját kitarja. Ismét közeledett hozzája, megcsókolta ruháját - lázban égő keze remegett. Helén pedig egyenesen mintegy megfagyva állott előtte.

- Tehát Ön nem tud semmit? kérdé.

És mivel az orvos csuklóját megragadta és azt csókokkal borítá el, Helén végül nyugtalan mozdulatot tett.

- Ereszsen el! Hiszen látja, hogy még oda sem hallgatok szavaira. Hát gondolok én ilyesmire!

Ezután folytatá:

- Tehát semmiről sem tud?... Nos lányom beteg... örvendek, hogy Ön jött - megnyugtathat engem...

A lámpát megfogva, előre ment; de a küszöbön megfordult és világos tekintetével keményen ránézve, mondá:

- Megtiltom Önnek, hogy itt újból kezdje. Soha! Soha!

Az orvos belépett mögötte, még remegve és rosszul értve azt, mit Helén mondott. A szobában, az éj ez órájában, a szanaszét heverő fehérnemű és ruhadarabok közt ismét orrába szállt ama verbenaillat, mely őt első este, midőn Helént felbontott hajjal és válláról lecsüngő kendővel látta, oly nagyon zavarba ejtette. Most ismét itt van és le szeretne térdelni, hogy magába szivhassa e szerelmi illatot és így imádkozva bevárja a reggelt, hogy birásáról álmodozva megfeledkezzék a valóról! Halántéka lüktetett és az erős férfi a kis lány ágya széléhez támaszkodott.

- Elaludt, mondá Helén halk hangon. Nézze meg a gyermeket.

De ő nem hallott, szenvedélye nem akart csillapulni. Az asszony lehajolt és Henri meglátta aranyos nyakát, kunkorodó finom pelyhével. És lehunyta szemeit, nehogy engedjen a vágnak, hogy e helyet megcsókolja.

- Nézze csak mily forró..... Nincs komoly baja? ugyan szóljon!

Esztelen vágyában, mely majd megrepesztette agyát, gépiesen nyult a gyermek üteréhez. De a harc nagyon erős volt - egy perczig mozdulatlanul állt, láthatólag észre sem vette, hogy e kis kezét a magáéban tartja.

- Mondja doktor erős láza van?

- Erős láza, gondolja? ismétlé az orvos.

A kis kéz égett az övében. Ujabb hallgatás következett. Az orvos végre fölébredt benne. Megolvasta az ütér lüktetését szemében kialudt a láng, arcza lassanként elsápadt és nyugtalanul hajolt le, figyelmesen nézve Jeannet. És halkan mondá:

- A roham igen heves, igaza van - istenem, a szegény gyermek.

Vágya elaludt és már csak szolgálatára akart lenni. Visszanyerte hidegvérét, leült és kikérdezte az anyát azon körülmények felől, melyek a rohamot megelőzték, midőn a kicsi sóhajtva fölébredt.

Szörnyű főfájásról panaszkodott. Fájdalma a nyakban és a vállán oly heves lett, hogy már nem is mozdulhatott, anélkül hogy ne nyöszörgött volna.

Helén ki az ágy tulsó oldalán térdelt biztatta őt, mosolygott feléje, mialatt szive majd megszakadt, hogy gyermekét így szenvedni látja.

- Talán itt van valaki, mama? kérdé, megfordulva.

- Barátunk, hiszen ismered.

A gyermek egy pillanatig ránézett az orvosra. Azután gyengéd arczkifejezéssel mondá:

- Igen, igen, ismerem őt, és nagyon szeretem.

És behizelgő modorával mondá:

- Meg kell, hogy gyógyítson engem a doktor ur; ugy-e bár? hogy a mama ismét jókedvű legyen - meg is iszom mindent mit rendel, igen bizony!

Az orvos megint üterét fogta, Helén pedig a másik kezét tartotta: és a gyermek hol anyjára nézett, hol meg az orvosra, mintha eddig egyiküket sem látta volna. Azután összeborzadt. Kis keze ökölbe szorult, és odavonta magához anyját és az orvost:

- Ne menjetek el, nem, félek... Védjétek meg, ne engedjétek a sok embert ide... Csak ti maradjatok, itt, egészen közel. Ó! ide hozzám hajoljatok.

És görcsös erővel huzta le őket magához, és ismételve mondá:

- Együvé, együvé...

Igy tört ki rajta többször a delirium. A nyugalom perceiben Jeanne elszundikált miközben lélegzete elállt és ő úgy feküdt mintha halott volna. Ha e szendergésből fölriadt, se nem látott, se nem hallott, mert szemére fehér fátyol borult. A doktor az éj egy részét keresztül virrasztotta mellette. Csak egy pillanatra ment le; hogy valamit igyék. Reggel felé, mikor elment. Helén félénken kísérté ki az előszobába.

- Nos? kérdé.

- Állapota igen komoly, válaszolt az orvos; de kérem ne nyugtalanítsa magát, és számíton rám... Még ma reggel tíz óra felé ismét eljövök...

Mikor Helén visszatért, Jeannet ágyában ülve találta. A gyermek réveteg tekintettel nézett maga köré.

- Egyedül hagyatok engem! egyedül! kiáltá.... Ó! én félek, én nem akarok egyedül, maradni...

Anyja megcsókolta, hogy vigasztalja, de a gyermek még mindig körülnézett.

- Hol van ő? Ó, mondd neki, hogy ne menjen el... Akarom, hogy itt maradjon..... Akarom...

- Ismét eljön angyalom, mondá Helén, könyét a gyermek arczára hullatva. Nem hagy el bennünket ezt ígérem néked. Sokkal inkább szeret minket. Jöjj, viseld jól magad, és feküdj le. Itt maradok nálad és bevárom míg ő ismét eljön.

- Valóban? Valóban? suttogá a gyermek, ismét visszaesve mély álmába.

Most borzasztó napok következtek, három rettenetesen aggodalmas hét. A láz egy perczig sem hagyta el. Jeannenak csak akkor volt némi nyugta ha az orvos jelen volt és ő egyik kezét az orvos tenyerébe tette, míg a másikat anyja fogta. A betegség által még fokozott érzékenysége bizonyára sejtette vele, hogy csak a szeretet csodája mentheti meg életét. Órákig nézett komoly mély szemével az ágya szélén ülő párra. A halálosan beteg gyermek szemében az egész emberi szenvedély jutott kifejezésre. Nem szólt semmit; csak kéré tekintete fohászodott hozzájuk hogy ne hagyják el őt. Ha az orvos, rövid távollét után visszajött, el volt

ragadtatva az örömtől, - szeme, melyet az ajtóról le nem vett, fölragyogott; azután nyugalmasan elaludt, ama biztos tudatban hogy anyja és az orvos körülötte vannak.

A rohamot követő reggel eljött Bodin doktor is. De Jeanne durczásan félrefordította fejét és az öreg orvos minden kérdésére megtagadta a feleletet.

- Őt nem akarom mama! mondá halkán - nem akarom, kérlek.

És mikor ő másnap reggel ismét eljött, Helén kénytelen volt neki a gyermek ellenszenvét iránta föltárni. Ezért az öreg orvos többé nem lépett be a hálószobába; de naponta feljött, kérdezősködött és tanácskozott kollegájával Deberle doktorral ki Bodin ur aggkorával szemben igen tiszteletteljesen viselkedett. Az abbé és Rambaud ur is minden este eljött és egy-egy órát töltött a barátnőnél aggodalmas hallgatásban. De őket sem szenvedhette a gyermek. A fivérek bármennyire is meghuzódtak a sarokban, terhére voltak Jeannenak és ő bosszus arcczal fordult anyjához, még ha lázas fél álomban feküdt is, és mondá:

- O mama! rosszul vagyok... megfulladok a melegtől... ugyan küldd el az embereket... mindjárt...

És Helén megmondta nekik, a lehető legkimételesen, hogy a kicsike aludni szeretne. Megértették és szomoruan eltávoztak. Alig hogy elmentek Jeanne föllélegzett, szétnézett a szobában és azután kimondhatatlan gyöngédséggel nézett anyjára és az orvosra.

- Jó estét, mondá halkán - most jól érzem magam - maradjatok nálam!

Az orvos eleinte kétszer jött naponta; azután az egész estét ott töltötte és a gyermeknek szentelte minden óráját. Kezdetben hagymázás láztól tartott, de csakhamar oly ellentétes tünetek mutatkoztak, hogy már nem tudta hányadán van. Kétségtelenül egyike volt ama vér-betegségeknek, melyek oly nehezen érthetők és melyeknek komplikációi azon korban, midőn a gyermek átalakul nővé, gyakran igen veszélyesek. Már a sziv megbetegedésétől is tartott, a mi a sorvadás előjele. De a mi leginkább nyugtalanította, az a gyermek tulságos idegessége volt, melyet még csillapítani sem birt és különösen ama heves, makacs láz, mely az orvosi kezelésnek állhatatosan ellentállt. Egész erejét és egész tudományát szentelte e gyógykezelésnek, azon gondolattal, hogy saját életét és saját boldogságát ápolja. A rettegés e három hete alatt egyetlen egyszer sem ébredt föl szenvedélye; nem remegett ha Helén lehelete érte és ha tekintetük találkozott, két lény szomorúsága tükröződött vissza benne, melyet közös szerencsétlenség sujtott.

Egy este Helén sejtette, hogy Henri valamit titkol előle. Tíz percz óta vizsgálva nézi Jeannet, anélkül hogy egy szót szólna. A kicsi elviselhetetlen szomjuságról panaszkodott; száraz torkából füttyülés hallatszott. Ezután álom vett erőt rajta, mig arcza biborpiros lett és szempillája ólom nehezen csukódott le. És úgy feküdt halotthoz hasonlólag, ha a torkából feltörő füttyülés el nem árulta volna az életet.

- Ugy-e bár rosszul van, nemde? kérdé Helén röviden.

Az orvos tagadólag válaszolt hogy nincs változás. De nagyon sápadt volt, mintegy lesujtva a képtelenségtől hogy segítsen. Erre Helén, lankadtan ledőlt egy székre.

- Mondjon meg mindent. Megfogadta, hogy mindent elmond. El van veszve?

És mivel az orvos hallgatott, hevesen folytatá:

- Hiszen látja, hogy erős vagyok. Hát sirok én? kétségbe esem? Szóljon. Tudni akarom a valót.

Henri erősen ránézett. Ezután lassan mondá:

- Nos! ha egy óra lefolyása alatt ez álomból fel nem ébred, vége lesz.

Helén nem is sóhajtott. Egészen megmerevedett, az iszonyat megfagyasztotta testét. Szeme Jeannera irányult, azután térdre rogyott és karjába vette gyermekét, mintha keblén meg akarná őrizni. Egy hosszú perczig szorosán lehajtotta fejét a gyermek arczára, tekintete átjárta a kis lányt, mintha beléje akarná lehelni saját életét. A gyermek hörgő lélegzete mindinkább rövidebb lett.

- Tehát semmit sem tehetünk? kérdé fejét ismét felemelve. Miért ül itt? Tegyen valamit...

Az orvos lemondó mozdulatot tett.

- Tegyen valamit! mit tudom én? Akármit. ... De hiszen valamit mégis csak tán lehet tenni... Nem engedheti őt meghalni... Ez lehetetlen!

- Mindent megteszek, mondá az orvos egyszerűen.

Fölkelt és most a végső harcra készült. Visszanyerte egész hidegvérét és erélyét. Eddig nem mert igen hathatós szereket alkalmazni, mert félt, hogy velök a gyöngye, haldokló testet még inkább kimeríti. De most már nem habozott tovább, elküldte Rosaliet a gyógyszertárba és egy tuczat pióczát hozatott; de nem titkolta el az anya előtt hogy kétségbeesett kísérlet lesz, mely a gyermeket visszaadja az életnek, de a halál torkába is vetheti. Mikor a piócza már megvolt, látta, hogy gyöngeség fogja el az anyát.

- O Istenem! suttogá, ó Istenem! ha Jeannet megöli...

Az orvos kénytelen volt beleegyezését kicsikarni.

- Nos hát Isten nevében, próbálja meg és az Ég legyen segítségére!

Nem eresztette el Jeannet; nem akart fölkelni, mert a kicsike fejét vállához akarta támasztani. Az orvos egy szót sem szólt, arcza hideg volt, a végső eszköz, melyhez folyamodott, teljesen igénybe vette szellemét. A pióczák eleinte nem akartak színi. A perczek multak; csak az álló-óra ingája hallatta kérlelhetetlenül makacs ketyegését, minden másodperc egy reménységet rabolt el. Helén száraz szemmel, fájdalomtól kinezva nézte gyermeke kicsiny, már elhalt tagjait és hogy gyermeke egy csöpp vérét lássa, szívesen odaadta volna a magáét. Végül mutatkozott egy vörös csöpp, a pióczák már szivtak. Egyik a másik után harapódzott a testbe. A gyermek élete most koczkán forgott. Rettenetesen izgalmas perczek voltak. E sóhaj, e lehelet, utolsó hirnöke volt-e Jeanne elfogyó életének, vagy a visszatérő élet jele volt? Helén egy perczig úgy érezte, hogy a gyermek megmerevedik, azt hitte hogy meghal és féktelen vágy fogta el, hogy a mohón szopó férgeket letépje; de magasabb erő visszatartotta ettől és nyitott szájjal, jéggé meredve állott meg.

A gyermek megmozdult. Szempillája lassan fölemelkedett, azután ismét lecsukódott, mintegy csodálkozva és fáradtan. Halk remegés suhant át arczán. Megmozgatta ajkát. Helén feszülten, mohón lehajolt arczához.

- Mama, mama! suttogá Jeanne.

Ekkor Henri odalépett a fiatal asszonyhoz e szavakkal:

- Meg van mentve!

- Meg van mentve, meg van mentve, ismétlé Helén dadogva, oly örömtől elragadtatva, hogy az ágy mellett a földre hanyatlott és hol az orvosra, hol lányára nézve.

És hirtelen mozdulattal fölemelkedett és Henri nyakába vetette magát.

- Ah! én szeretlek! kiáltá.

Megcsókolta és megölelte őt. Ez volt vallomása, oly sokáig visszafojtott vallomása, mely végül most, szíve e válságában elröppent ajkáról. E fenséges perczen egyesült az anya és a szerető nő és ő följánlotta szerelmét, mely el volt töltve hálájától.

- Sirok, látod: bírok sirni, dadogá. Ah Istenem! mennyire szeretlek és mily boldogok leszünk egymással!

Tegezte imádóját és zokogott. Könnyeinek három hét óta elakadt árja most lefolyt arcán. Odatámaszkodott Henri vállához, bizalmasan és enyelegve, mint egy gyermek, elragadtatva gyöngédsége e kitörésétől. Azután térdre borult; ismét karjába vette Jeannet, hogy elaltassa és időről időre, míg lánykája aludt, szerelemfelt pillantást vetett Henrire.

Boldog éjszaka volt. A doktor igen sokáig maradt. Jeanne ágyában feküdt, állig betakarva, finom barna fejceskéjét a vánkosok közé temetve; lehunyta szemét, anélkül hogy aludt volna, megnyugodva és megkönnyebbülve. A kandalló mellett álló lámpa a szobának csak egy sarkát világította meg és Henrit és Helént határozatlan árnyékban hagyta.

De a gyermek nem választotta el, sőt közelebb hozta őket egymáshoz és ártatlanságával hozzájárult első szerelmi éjükhöz. Mély békét éreztek a rettegés hosszú napjai után, melyeket az imént keresztüléltek. Most ismét egymásra találtak repeső szívvél és még inkább szerették egymást e közös félelmükben, mely alól remegve szabadultak meg most.

A szoba bünrészesükké lett, oly lanya, oly otthonos volt, annyira eltelve az áhitatos csendtől, mely a betegágyat környezi. Helén időről időre fölkelt, hogy lábujjhegyen járva italt hozzon, a lámpát lecsúfolja vagy Rosalienak parancsot adjon. Azután ha ismét leült, rámosolygott az orvosra. Egyikük sem szólt egy szót sem, Jeanne igénybe vette minden gondolatukat, Jeanne közös tulajdonuk volt, mint szerelmük. De néha, ha körülötte forgolódtak, ha ráterítették a takarót, vagy magasabbra fektették a fejét, kezük találkozott és egy percre egymás mellett felejtették magukat. Ez volt az egyetlen gyöngédség, önkénytelen és titkos, melyet megengedtek maguknak.

- Nem alszom, suttogá Jeanne. Jól tudom, hogy itt vagytok.

Azután örültek, hogy hangját hallják. Kezük elvált, nem volt más vágyuk. A gyermek megnyugtatta és kielégítette őket.

- Ébren vagy, kedvesem? kérdé Helén, ha látta, hogy Jeanne mozog.

Jeanne nem felelt mindjárt. Álomban beszélt.

- Ó igen! már nem érzem magam rosszul... hallom hangodat, és örvendek neki.

És szemét lehunyva boldogan mosolygott.

Másnap reggel, mikor az abbé és Rambaud ur megjelent, Helén türelmetlenkedett; a két férfi terhére volt boldogságában. És mikor kérdést intéztek hozzája Jeanne hogyléte felől, elég kegyetlen volt azt hazudni, hogy még nem érzi magát jobban. Megfontolás nélkül felelt, indítatva az önző kívánságtól, hogy a gyermek megmentése fölötti örömet egyedül ő és Henri élvezze. Miért is akartak boldogságában osztozkodni? Az övé volt - és kisebbnek látta volna, ha kivüle más is részesül benne, azt hitte volna, hogy idegen betolakszik szerelmébe.

A pap odalépett az ágyhoz.

- Jeanne mi vagyunk itt, jó barátaid... Hát nem ismeresz reánk!

A gyermek intett fejével. Fölsimerte őket, de csevegni nem akart, és komolyan anyjára nézett. És a két derék férfi ismét eltávozott, szomorubban mint előtte való este.

Három nappal később Henri megengedte a betegnek, hogy tojást egyék. Ez nagy esemény volt. Jeanne csak zárt ajtóknál, csupán az anyja és az orvos társaságában akarta azt elkölteni. Mivel Rambaud ur épen jelen volt, fülébe sugta anyjának:

- Várj míg elmegy.

És mikor ez eltávozott, kiáltá:

- Gyorsan, gyorsan... sokkal szebb, ha nincsenek itt sokan.

Jeanne most enni kezdett; de oly gyöngye volt, hogy a második falat után fáradtságot érzett.

- Mama ne dorgálj! megteszek mindent a mit bírok. Meg vagy elégedve velem?

- Igen, teljesen meg vagyok elégedve szíved. Nem tudod mily nagy örömet okozol nekem.

És túlaradó boldogságában, megfledkezett magáról és oda támaszkodott Henri vállához. Mindkettő mosolygott a gyermekre. De ezen lassanként a nem tetszés jelei mutatkoztak; lopva föl-fölpillantott rájuk, azután lehajtotta fejét, nem evett tovább, miközben a düh és a gyanu árnyéka suhant át arcán.

XI.

A lábbadozás hónapokig tartott. Augusztusban Jeanne még ágyban feküdt. Este felé, egy vagy két órára leszállt az ágyról és ez óriási erőlködésébe került. Ezután az ablak mellett beleült a karosszékbe és nézte a lemenő nap sugaraiban lángoló Párist. Szegény kis lába nem bírta el testét. Nyers hussal etették és ő szívesen ette, mert már nagyon szeretett volna a kertbe lemenni.

E hetek és hónapok egyhangun és bájosan multak el, a nélkül hogy Helén megszámlálta volna a napokat. Már ki sem járt, megfeledkezett az egész világról Jeanne mellett. Kivülről még hír sem hatolt be hozzá. Gyermeke meg volt mentve, e tudat elég volt neki. De mégis nyugtalanzkodott. Ismételve észrevette ama árnyékot, mely Jeanne hirtelen bosszuságot és gyanut kifejező arczára borult. Miért változott meg oly hirtelen vidám arczkifejezése? szenvedett? vagy a fájdalom valamely újabb keletkezését titkolta?

- Szólj szívem! mi bajod? még az imént neveltél és most oly komoran fekszel itt? felelj? Valami fájdalmat érzel?

De Jeanne gyorsan félrefordította fejét és arczát a párnába rejtette.

- Semmi bajom sincs mondá röviden. De kérlek hagyj békében.

Az orvos sem tudta mire vélni e dolgot. A rohamok megújultak, ha ő ott volt és ő ezeket a beteg ideges izgatottságának tulajdonította. Mindenekelőtt ajánlá, hogy nem kell neki ellentmondani.

Egy délután Jeanne aludt. Henri, Helénnel csevegve még egy darabig a szobában maradt. Ama borzasztó éj óta, melyben az asszony a szenvedély kitörésében szerelmet vallott neki, fesztelenül érintkeztek egymással és megelégedtek ama édes tudattal, hogy szeretik egymást, nem gondolva a holnappal, nem törődve a világgal.

Jeanne ágya mellett, e szobában, melyben a gyermek haláltusáját vivta, szügies tartózkodás óvta meg őket az érzelgek bármely föllázadása ellen. A gyermek ártatlan lehelete csillapította szenvedélyüket. De mily mérvben nőtt a gyermek ereje, oly mértékben növekedett a szerelmük is. E napon nagyon gyöngédek voltak egymáshoz.

- Biztosítom Önt, hogy ezentul sokkal gyorsabb lesz a javulás, mondá az orvos. Tizennégy nap alatt lemehet a kertbe.

Helén suttogá:

- Tegnap még nagyon szomorú volt. De ma reggel nevetett.

Hosszu hallgatás következett. A gyermek aludt, szundikálása mély békét árasztott rájuk. Ha Jeanne nyugodott, megkönnyebbültnek érezték magukat és egymáséi voltak.

- Ön nem látta a kertet, kezdé Henri ismét. Most valóságos virágtenger.

Erre ismét hallgatás állott be. Helén félretette a varrótút, mosolyogva fölnézett és gondolatai a fantázia birodalmába kalandoztak.

Az orvos föléje hajolva, magába szivta a könnyü verbenaillatot, mely pongyolájából fölszállt. De fehérnemü-suhogás kiragadta őket álmodozásukból.

- Fölbred - mondá Helén fejét felemelve.

Henri félrelépett és odanézett az ágyra. Jeanne csukott szemmel feléjük fordította fejét és halkán lélegzett.

- Ön mindig varr? kérde az orvos ismét Helénhez közeledve.

- Nem bírok dolog nélkül ülni, válaszolt. Ez gépies munka, mely gondolataimat rendben tartja. Órák hosszáig gondolkodom ugyanegy tárgy fölött.

Az orvos nem szólt, hanem követte a tü mozgását, mely ütemszerű neszszel lyukasztotta a vásznat és úgy rémlett neki, mintha a tü mindkettejük lényének egy részét összefüznél. Ó e pompás csönd, melyben szívük dobbanását hallották és melyben mindketten a szerelem és a végtelenség egyetlen érzelmébe merültek el!

- Ön jó! Ön jó! suttogá ismételve, mivel nem talált más szót, hogy az örömet, melyet közelébe érzett kifejezze.

Helén ismét fölemelte fejét, mivel semmi kellemetlenséget nem érzett, hogy ily forrón szeretve tudta magát. Henri arcza érintette az övét. Egy pillanatra egymásra néztek.

- Engedjen dolgozni - mondá igen halkán. Hiszen különben soha sem készülök el.

De e perczben ösztönszerűleg hátrafordult és megpillantotta Jeanne halásápadt arcját. A kis lány csillogó fekete szeme anyjára meredt.

- Jeanne! mi bajod? kérde Helén. Beteg vagy? Akarsz valamit?

A kis lány nem felelt, meg sem mozdult. Szeme szikrázott, arcza szintelenné vált és beesett. Már-már csuklója is meggörbült, mint a roham beállta előtt történt máskor. Helén gyorsan fölkelte és könyörögve kérte hogy beszéljen, de Jeanne makacsul hallgatott és oly sötét pillantásokat vetett anyjára, hogy ez végül elvörösödött és dadogá:

- Doktor, nézze meg kérem mi baja!

Az orvos odalépett az ágyhoz és meg akarta fogni a kis kezek egyikét. Ekkor Jeanne mintha megrázkódott volna. Hirtelen a fal felé fordult.

- Hagyjatok békében, ti!... kiáltá.

Elbujt a takaró alatt. Hiába iparkodtak mindketten őt gyöngéd szavakkal megnyugtatni. Ekkor a kicsike összetett kézzel fölemelkedett:

- Kérlek hagyjatok békében... Fájdalmat okoztok nekem. Hagyjatok!

Helén megdöbbenve ült le az ablak mellé. Henri nem ült többé melléje. Végre megértették. Jeanne féltékenykedett. Már nem találtak szavakat. Az orvos egy perczig föl és alá járt, azután visszavonult, mikor a félelemtelt pillantásokat látta, melyeket az anya az ágy felé vetett.

E naptól fogva egy szó, egy pillantás fölkelte Jeanne féltékenységét. Most, hogy a javulás útján volt, osztatlanul akarta anyja szeretetét birni. És haragra gyult az orvos ellen, mely ugyanoly mérvben növekedett, a mint egészsége mindinkább helyreállt. Most ismét a derék Rambaud ur örvendett kizárólagos bizalmának.

Tulzott gyöngédséggel halmozta el őt, különösen az orvos jelenlétében és anyjára lángoló pillantásokat vetett, hogy meggyőződjék, vajjon e vonzalom, melyet más iránt tanusit, fájdalmat okoz e neki.

Rambaud ur boldog volt, hogy kis kedvence ismét kibékült vele. Jeanne pedig ettől fogva szeszélyessé vált, bevette az orvoságot vagy nem, a mint kedve volt. Csak Rambaud ur volt képes őt erre rávenni.

Egy este eljött az orvos, daczára annak, hogy Helén ezt határozottan megtiltotta neki. Nyolcz nap óta egy szót sem válthattak egymással a gyermek féltékeny örködése miatt.

Helén nem akarta őt a szobába ereszteni. De ő gyöngéden betolta az asszonyt a szobába, mintha meg akarná nyugtatni. Jeanne mélyen aludt. Szokott helyükre ültek az ablak mellé.

Két óra hosszáig csevegtek egymással oly halkán, hogy suttogásuk alig volt hallható a nagy csöndes szobában. Néha egy-egy pillantást vetettek az alvó gyermek finom arczára. De utóbb megfeledkeztek róla és hangjuk hangosabb lett.

Hirtelen fölébredt. Helén és kiszabadította kezét, mely az orvos csókjai alatt égett...

- Mama! mama! dadogá Jeanne nyugtalankodva és iparkodott ágyában fölülni.

- Rejtőzzék el kérem, rejtőzzék el! ismétlé Helén aggodalmasan, megöli őt, ha itt marad.

Henri eltűnt az ablakmélyedésben, a kék bársonyfűggöny mögött.

De a gyermek folytatá nyögését:

- Mama! mama! Ó mennyire szenvedek.

- De hiszen én itt vagyok nálad, kedvesem mid fáj?

- Nem tudom - itt, nézd, itt éget.

És nyugtalan tekintettel nézett szét a szobában. Most már teljesen fölébredt és vészteljes árnyék borult arczára.

- Egyedül vagy mama? kérdé.

- Igen, kedvesem!

Jeanne fejét rázta, körülnézett, szimatolt és növekvő izgatottsággal mondá:

- Nem, nem, jól tudom - van itt valaki - félek mama! Ó te megcsalsz engem! Nem vagy egyedül.

Ideges roham volt közeledőben és Jeanne zokogva hanyatlott vissza az ágyba s elbujt a takaró alatt, mintha valami veszély elől akarna menekülni.

Helén, magánkivül, azonnal elküldte Henrit. Az orvos maradni akart, hogy a gyermeket ápolja, de az asszony kitudskolta őt. Azután visszajött, karjára vette Jeannet, mialatt ez ismétlé panaszait.

- Már nem szeretsz engem! Már nem szeretsz engem!

- Hallgass angyalom és ne beszélj így! kiáltá az anya. Jobban szeretlek mint bárkit a világon. Majd meglátod mennyire szeretlek!

És reggelig ápolta, készen szive vérét odaadni gyermekének. Másnap reggel orvosi tanácskozást kért. Bodin doktor mintha véletlenül érkezett volna és megvizsgálta a beteget. Azután hosszasan beszélt Deberle doktorral, ki a szomszédos szobában várakozott. A két orvos megegyezett abban, hogy a beteg jelenlegi állapota nem ad okot komoly aggodalomra, de komplikációktól tartottak és ezért kikérdezték Helént családja felől, mivel Jeanne betegségében egyikét látták ama eseteknek, melynek eredete visszanyul az elődökre. És most Helén bevallotta, mit az orvosok részben már előbb is tudtak, hogy nagyanyja a Tuettes-i örültek házában van bezárva; hogy anyja ideges rohamokban gazdag élet után, idült tüdősorvadásban halt meg; ő maga atyjára hasonlít, de Jeanne a nagyanya hasonmása, csupán gyöngébb, nem oly magas és nincs oly erős csontváza. A két orvos ismétlé, hogy a gyermeknek nagy kiméletre van szüksége.

Henri oly alázatossággal hallgatta Bodin doktort, melyet máskor kartársaival szemben nem szokott tanusítani. Ugy beszélt vele, mint a tanuló tanárjával. Valóban úgy volt, hogy szinte félt e gyermektől, melynek állapota tulment tudománya határán. Félt, hogy megöli és azzal elveszíti anyját. Egy hét telt el így. Helén nem fogadta többé a betegszobában. Erre az orvos sziven találva és maga is megbetegedve, beszüntette látogatásait.

Augusztus vége felé Jeanne fölkelhetett és a szobában járhatott. Megkönnyebbülten nevetett; két hét óta nem volt rohama. Anyja állandóan körülötte maradt és ez teljesen elegendő volt fölgyógyulásához. Eleinte a gyermek gyanakodott, kívánta, hogy anyja kezét nyujtsa neki mialatt elalszik és hogy e kezet szorongathassa álmában. De később, mikor látta, hogy immár senkisésem jön hozzájuk, hogy ő egyedül birja anyját, ismét visszanyerte bizalmát, boldogan, hogy újból élvezhetik a kedélyes napokat, mikor egymás mellett ültek az ablakban és dolgoztak. Arcszíne napról-napra üdébb lett, és Rosalie azt mondta, hogy szemlátomást gyarapszik.

XII.

Augusztus hóban Deberle doktor kertje valóságos paradicsom volt. A kerítés mellett a hársfák lombja összefolyt a kuszónövények felfutó indáival, melyek végtelen hajtásaikat széjjelterjesztették a fal mentén. Sűrű árnyék borult minden talpalatnyi földre, csupán a kert közepére tűzött a déli nap és egyetlen sárga foltot rajzolt a homokra. A lépcső közelében óriási rózsatőn százával termett a pompás tearózsa és este felé, ha a nap lenyugodott, fojtó illat töltötte be a tikkadt levegőt.

- Asszonyom, mondá Rosalie naponta, miért nem megy le kisasszonyunk a kertbe? A fák alatt bizonyára igen jól érezné magát.

Ha Rosalie azt hitte, hogy jó ötlete támadt, nem adta fel egykönnyen. A nagyságának nincs igaza, ha azt hiszi, hogy az árnyék ártalmatlan. A kisasszony pedig senkinek sem lesz terhére, mert az ur soha sincs a kertben, az asszony pedig, hir szerint, szeptember közepéig tengeri fürdőben marad; ez pedig így van, mert a házmesterné felkérte Zephirint, hogy gereblyézzék az utakat és azóta ő meg kedvese minden vasárnap délután lent dolgoznak a kertben.

Helén vonakodott. De Jeannenak nagy kedve volt lemenni a kertbe, melyről betegsége alatt gyakran beszélt. De bizonyos zavar nem engedte, hogy anyja előtt ezt szóba hozza. Végre a következő csütörtökön a cseléd lélekszakadva jött a szobába:

- Senki sincs lent asszonyom, higgye el! Csak én és Zephirin... Engedje a kisasszonyt lejönni. El sem képzelheti mily bájos. Jőjön egy kissé, csak egy kissé és nézze meg.

És oly meggyőzően beszélt, hogy Helén engedett. Nagy shawlba burkolta Jeannet és Rosaliennek meghagyta, hogy vigyen magával nagy takarót. A gyermek néma elragadtatásában be akarta bizonyítani erejét, segítség nélkül szándékozott a lépcsőn lemenni. Mögötte anyja jött kitért karral, hogy minden eshetőségre elkészülve, segítségére lehessen. Mikor lábuk a földet érte, mindketten felkiáltottak csodálkozásukban. Nem ismertek ez áthatlan sűrűségben a polgáriasan tiszta zugra, melyet a tavasszal láttak.

Helén egy faszor szélén terítette ki a takarót, ott hol az árnyék megszűnt. Oda ültette Jeannet és vállára tette a shawlt.

- Jól érzed magad szivem? kérdé Helén.

- Ó igen, válaszolt ez; hiszen látod nem fázom... Ó! mily könnyű itt a lélegzetvétel! ah, mily jól esik ez!

Igen meleg nap volt. Az aranynyilak egész özöne hullott le a lombon keresztül. Jeanne, kinek ereje visszatérőben volt, anyja karjára támaszkodva csaknem tíz percig járt föl-alá. Azután elfáradva tért vissza helyére és helyet szorított Helénnek is. Mindketten nevettek és tréfáltak a fölött, hogy így egymás mellett ülnek a földön.

Hirtelen nagy zaj és dübörgés támadt a házban és mikor Helén ép arra gondolt, hogy menekül, Deberle asszony jelent meg a lépcsőn. Utiruhában érkezett, hangosan fecsegve és mód nélkül kikelve magából. Roppantul elfoglaltnak látszott, de mikor Grandjean asszonyt és lánykáját megpillantotta a földön ülve, lefutott hozzájuk, elhalmozta őket gyöngédséggel és szinte elkábította őket szóáradatával.

- Hogyan! Ön az?... Ah mily boldog vagyok, hogy önt itt találom! Csókolj meg, kis Jeanneom! Nagyon beteg voltál, ugy-e édes kis cicizám? De most már jobban vagy? Hiszen egész rózsás vagy... Mily gyakran gondoltam Önre, kedvesem! Irtam önnek? hiszen megkaptam

leveleimet? Ah borzasztó órákat élt át! Nos valahára elmúlt.... Megengedi, hogy megcsókoljam?

Helén fölemelkedett. Kénytelen volt eltűrni, hogy Deberle asszony két csókot nyomjon az arczára és ezeket viszonznia kellett. E kedveskedés fagyosan hatott rája és zavartan dadogá:

- Ugy-e nem haragszik, hogy elfoglaltuk a kertjét.

- Megérdemelné, hogy kinevessem! mondá Juliette... Hiszen ön itthon van!

Egy pillanatra elhagyta vendégeit, fölment a lépcsőn és végigkiáltott a nyitott szobákon:

- Pierre, ne felejtse el semmit! tizenhét ládánk van!

De rögtön visszatért és ismét utazásáról beszélt.

- Ó! Nagyszerű nyarunk volt! Trouvilleban voltunk, hiszen tudja. Tengernyi tömeg a parton, rettenetes! Vendégeim voltak - ó milyen vendégek!... Papa tizennégy napot töltött itt Pauline-nal... Mégis csak örül az ember, ha visszatér otthonába... Ah! még el sem mondtam Önnek; de majd később elbeszélem...

Lehajolt és újból megcsókolta Jeannet; azután elkomolyodott és Helénhez fordult e kérdéssel:

- Nagyon lesültem?

- Nem, nyoma sincs, - mondá Helén ránézve.

Juliette világos szemeivel, husos kezével és kedves szeretetreméltó arcocskájával nem öregedett. Olyan színben volt, mintha egy párisi sétáról tért volna haza.

- Megálljon! Hiszen még nem látta Lucient - kiáltá hirtelen - ejnye! Meg kell őt néznie! óriásilag megnőtt.

És mikor komornája elővezette a kis fiut, minden oldalról megforgatta, hogy megmutassa őt. Lucien piros pozsgás arczczal, szinte kicsattant az egészségtől. Mikor Jeannet meglátta, előbb megállt. Jeanne ránézett sovány sápadt kis arczával, mely fekete haja keretében, fehér volt, mint a vászon. Szép nagy szeme szomoruan nézett és a nagy forróság daczára teste remegett.

- Nos nem adsz neki csókot? - kérde Juliette.

De Lucien félni látszott. Végül elhatározta magát és nagy óvatossággal közeledett Jeannehoz, ajkát csucsoritva, hogy minél távolabb maradhasson a betegtől. Azután gyorsan hátra lépett. Helénnek könny gyűlt a szemébe. Mennyire gyarapszik ez a gyermek! És az ő Jeanneja oly gyöngye, hogy alig bir néhány lépést tenni. Oh! sok anya mily boldog! Juliette hirtelen észre vette Helén szomorúságát és megharagudott Lucienre.

- Ejnye! valóban neveletlen vagy! Hát így kell fiatal hölgyet megölelni? Nincs fogalma kedvesem, mennyire elvadult e ficzkó Trouvilleban!..

Szerencsére megjött a doktor. Juliette a kellemetlen helyzetből, melybe Lucien juttatta, e felkiáltással vonta ki magát:

- Ah! hisz itt jön Henri!

Férje csak estére várta őt. De ő más vonattal jött. És hosszasan elmagyarázta neki, hogy mikép történt. A doktor mosolyogva hallgatta fecsegését.

- Nos, itt vagytok ez elég.

Helént pedig némán üdvözölte. Tekintete egy pillanatig Jeannera esett; azután félre nézett. A kicsike kitarotta ez erős tekintetet; ösztönszerűen megfogta anyja ruháját és magához vonta őt.

- Ejnye, te ficzkó! kiáltá az orvos, ki Lucient karjára vette és arczon csókolta, hiszen pompásan gyarapszol!

- Nos? és én? rólam tán megfeledekszel? kérdé Juliette.

Odatartotta arcát férje elé és ez Lucient el sem eresztve lehajolt, hogy nejét is megcsókolja. Helén, ki nagyon sápadt volt, arról beszélt, hogy fölmegy. De Jeanne vonakodott, még többet is akart látni; szeme a Deberle párra meredt, azután visszatért anyjához. Mikor Juliette csókra nyújtotta ajkát férjének, Jeanne szemében láng villant meg.

- Nagyon nehéz vagy, mondá a doktor Lucient letéve a földre. Tehát az idény jól sikerült? Tegnap Malignont láttam, beszélt nekem rólatok... Tehát előbb el hagyta őt utazni?

- Ah! ő kiállhatatlan! válaszolt Juliette elkomolyodva és zavart arczkifejezéssel. Egész időn át bosszantott bennünket.

- Atyád remélte, hogy Pauline számára... Nos emberünk tehát nem szólt.

- Ki? Ő? Malignon? - kiáltá az asszony csodálkozva és szinte sértődve. Azután unott arcot vágott... Ah ostoba ficzkó!... Mily boldog vagyok, hogy ismét itthon lehetek.

Azután ismét odalépett Helénhez és mondá:

- Remélem, hogy ezentul gyakran látjuk egymást... ha Jeanne itt jól érzi magát, minden délután le kell jönnie.

Helén már kifogást keresett és azt mondta, hogy nem szabad a gyermekeket nagyon meg-erőltetnie. De Jeanne élénken szavába vágott.

- Nem, nem, a napfény oly kedves... Lejövünk doktorné.... Helyet ad nekem, ugy-e bár?

És mosolyogva nézett az orvosra.

- Doktor ur! mondja meg a mamának, hogy a levegő nem árt nekem.

A doktor közelebb lépett és kipirult arczzal, boldogan, hogy e gyermek barátságosan szól hozzá, mondá:

- Bizonyára! A friss levegő csak siettetheti teljes felgyógyulását.

- Nos látod mamácska, mégis csak el kell jönnünk, - mondá csodálatos nyájas tekintettel, mialatt hangja könybe fulladt.

Időközben Pierre megjelent a lépcsőn. A nagyságos asszony tizenhét ládája rendben volt. Juliette, férje és Lucien kíséretében elsietett azon kijelentéssel, hogy meg kell fürödni. Mikor Helén egyedül volt, letérdelt lánya mellett mintha a shawlt szorosabban akarná nyaka köré vonni. Halkan kérdé:

- Tehát már nem haragszol az orvosra?

A gyermek fejét rázta. Azután mondá:

- Nem, mama.

Hallgatás következett. Helén remegő kezével nem bírta megkötni a shawlt. Jeanne pedig suttogá:

- Hát miért szeret ő másokat? én nem akarom ezt...

És tekintete kemény és sötét lett, mialatt kis keze anyja vállát simogatta. Ez felelni akart, de félt a szavaktól, melyek ajkára tódulhatnak.

E naptól fogva Jeanne makacsul követelte, hogy le akar menni a kertbe, amint Deberle asszony hangját lent hallotta. Lent a kertben kis karosszékben ülve, melyet Juliette hozatott le számára a szalonból, úgy látszott, hogy az egész családot kikémleli. Helénnek e délutánok nagyon fájdalmasok voltak. Mindannyiszor, ha Henri csókot nyomott Juliette hajára, szive összefacsarodott.

És ha ily pillanatokban, hogy bánatos arcát elrejtse, lehajolt Jeannehoz, hogy látszólag vele foglalkozzék, sápadtnak látta a gyermeket, a mint tágra nyílt fekete nagy szemével és dühtől eltorzult arcczal nézett az orvosra. Jeanne fokozta kinját.

Ama napokon, mikor anyja erejéből kifogyott és küzdelmétől lesújtva szemét félrefordította, Jeanne oly mogorva és bágyadt volt, hogy fel kellett őt vinni és ágyába fektetni. Már nem láthatta a doktort nevéhez közeledni, a nélkül, hogy arczkifejezése meg ne változott volna, a nélkül, hogy a legszentebb érzelmeiben sértett nő haragos tekintetével ne követte volna őt.

- Reggelenkint köhögök, - mondá egy nap az orvoshoz. - Fel kell jönnie, hogy megvizsgálja állapotomat.

Esett az eső. Jeanne akarta, hogy az orvos ismét kezdje meg látogatásait. Azonban egészsége sokkal jobb volt. Anyja, hogy megnyugtassa őt, kétszer-háromszor elfogadta Deberle asszony meghívását ebédre. A gyermek, kinek szívét oly sokáig mardosta a sötét küzdelem, visszatérő egészségével úgy látszott, hogy nyugalmit visszanyeri.

Ismételve kérdé anyjától:

- Boldog vagy, kedves anyácskám?

- Igen, nagyon boldog, szivem.

Jeanne ilyenkor sugárzott a boldogságtól.

XIII.

Leborult az éj. A sápadt égboltról, melyen az első csillagok fénylettek, mintha finom hamu szitált volna a város fölött és lassanként egészen eltemette a házakat. Beállt a sötétség.

- Mily langyos ez éj! - mondá Helén halkán, az ablak mellett ülve és bágyadtan a forró lehelettől, melyet Páris küldött föl ide.

- Szép éjszaka a szegény embernek, - mondá az abbé, ki mögötte állt.

E kedden Jeanne elszundikált az ebéd után. Helén ágyba fektette őt. A kis leány már aludt, mikor Rambaud ur még azzal fáradozott, hogy beszélő babáját, melyet ő ajándékozott neki és melyet Jeanne eltört, ismét helyre állítsa. Helén, kinek a szeptemberi meleg terhére volt, kinyitotta az ablakot, hogy friss levegőt ereszszen a szobába. Széket tolt az ablak mellé, hogy egyedül legyen; a pap folytatá:

- Jól betakarta a kicsikét? A levegő meglehetősen éles.

De Helén nem felelt. Elmerült az alkony varázsának élvezetében és álmodozva nézte a természet lenyugvását.

- Mily szép a csillagos égbolt! suttogá az abbé... ezrével tündökölnék.

Ő is széket tolt oda az ablakhoz és leült Helén mellé. Erre az asszony is fölemelte szemét és föltekintett az égre.

- Látja, kérdé Helén, a kis kék csillagot az égbolt sarkán? minden este rátalálok... de el is tűnik, tovavonul minden éjjel.

Most nem volt terhére az abbé. Jelenléte inkább megnyugvásul szolgált neki. És kétszer is kikérdezte őt, a csillagok nevei felől; az égbolt képe mindig nyugtalanította őt. De az abbé habozott; nem ismerte a csillagokat.

- Látja azt a szép csillagot ott, mely oly tisztán tündöklök?

- Balról ugy-e, mondá... ah! annyian vannak - elfelejtettem már nevüket.

- A sok csillag megijeszt engem, mondá Helén nagyon halkán.

És lehajtottá fejét, hogy ne lássa őket; lenézett a tátongó ürre, mely mintha elnyelte volna Párist.

- Ön sir? kérdé az abbé, ki zokogását hallotta.

- Igen, válaszolt Helén egyszerűen.

Nem néztek egymásra. Helén soká sirt. Mögöttük aludta Jeanne ártatlan álmát, míg Rambaud ur szürke fejét a kijavítandó baba fölé hajtotta.

- Miért sir lányom? kérdé az abbé ismét - hát nem szerezhetek önnek könnyebbülést?

Helén nem birt felelni. Egy izben már ugyane helyen, sirógörccs remegtette meg őt, de akkor egyedül volt és kisirhatta magát, míg izgalmának forrása kiapadt. És tulajdonképen még sem volt bánata, gyermeke meg volt mentve és ismét belejutott életének egyhangu, de neki oly drága folyásába. De szívében hirtelen maró fájdalom érzete támadt, valami rettenetes üresség, melyet soha be nem tölthet és határtalan kétségbeesésében, a nélkül hogy tudta volna mily veszély fenyegeti, csak azt érezte, hogy nincs reménye és sirt.

Hosszas hallgatás után az abbé ismét kezdé:

- Leányom! kell hogy rám bizza magát. Miért habozik?

Még mindig sirt, de gyermekes lágysággal, mintegy fáradtan és erőtlenül.

- A templom megijeszti önt, folytatá. Egy perczig azt hittem, hogy megnyertem önt az Istennek. De nem úgy volt. Az égnek más céljai vannak önnel. Nos! mivel nem bizik a papban, miért vonja meg bizalmát a baráttól?

- Igaza van, dadogá Helén - bánatos vagyok és szükségem van önre... meg kell hogy gyónjak önnek. Gyermekkoromban nem szívesen mentem a templomba; ma nem vehetek részt az istentiszteleten a nélkül, hogy az mélyen meg ne hatna. És lássa a mi az imént könnyekre fakasztott, az Páris hangja volt, mely orgonazugáshoz hasonlít, és az éjszaka mérhetetlensége, az égbolt szépsége... ah, szeretnék hinni. - Segítsen ebben! tanítson rá!

Az abbé megnyugtatta őt, kezét gyöngéden Helén kezére téve.

- Valljon be mindent, mondá egyszerűen.

Az asszony egy pillanatig védekezett.

- Biztosítom önt, hogy nincs mit mondanom; semmit sem titkolok el ön előtt - ok nélkül sírok, mert szenvedek a melegtől és majd megfulladok. Könnyem önkénynt tör elő. Ismeri életemet. Az órában nem találnék semmit, mi oka lehetne szomorúságomnak, lelki furdalásom nincs - nem tudok semmit - semmit.

Hangja elakadt. Ekkor a pap halkán mondá:

- Ön szeret, lányom.

Remegett és nem mert ellentmondani. Ismét hallgatás következett. A sötétség tengerében, mely előttük szunnyadozott, fénypont mutatkozott.

Lent lábuk alatt, valahol az örvényben. És ezután számos szikra gyult ki az éjben.

Helén szótlánul nézte a felmerülő fényárt és azalatt a pap egyhanguan sutogott, szokásához híven, melyet a gyontatószékben sajátított el. Ugy-e bár megmondta, hogy az egyedüllét ártalmára lesz és hogy senki sem vonhatja ki magát büntetlenül a mindennapi élet keretéből. Helén pedig nagyon is elzárkozott és ajtót nyitott a veszedelmes álmodozásoknak.

- Én nagyon öreg vagyok, lányom, mondá a pap halkán, sok asszonyt láttam, ki könnyes szemmel jött el hozzánk és könyörgött hitért. Ezért ma sem csalatkozom. Amaz asszonyok, kik oly lázasan keresik Istent, csak szegény, a szenvedélytől felzaklatott szívéket akarják megnyugtanni. Férfi az, kit templomunkban imádnak...

Helén ajkáról elröppent a vallomás és nehéz nyelvvel mondá:

- Nos hát; igen, szeretek... ez minden. Többet nem tudok, semmit sem mondhatok...

A pap nem akart belevágni szavába. Helén lázban beszélt, rövid, szakgatott mondatokban és keserü örömet lelt szerelme vallomásában, megosztani titkát az aggastyánnal.

- Esküszöm önnek, hogy nem tudok belsőmben olvasni... Ugy jött, hogy magam sem tudom mikép. Hirtelen. De külsőmben miért mondjam magam erősebbnek, mint a milyen vagyok? Nem próbáltam menekülni, nagyon is boldog voltam. Ma még kevesebb a bátorságom. Lássá, lányom beteg volt és én közel voltam ahhoz, hogy elveszítem. Nos! szerelmem oly mély volt mint fájdalom - és e borzasztó napok után mindenhatóvá vált - és ő bir engem.

Lélegzetet vett, fáradtan és remegve.

- Most már kifogytam erőmből. Igaza volt barátom! könnyebbülést érzek, hogy ezt megvallom önnek... De kérem, mondja meg nekem mi történik szivem mélyén. Oly nyugodt, oly boldog voltam. Ez villámcsapás életemben. Miért épen én? miért nem más nő. Mert én semmivel sem járultam hozzá. És ha tudná! nem ismerek már magamra... Ah! segítsen, mentsen meg engem.

Mikor Helén elhallgatott, a pap, gépiesen, a gyontatóatya szabadságával kérdezé tőle:

- A neve? mondja meg a nevét!

Habozott mikor tekintete véletlenül Rambaud urra esett, ki még mindig a lánya babájával bibelődött és bizalomteljes mosolylyal nézett feléje. Jeanne még mindig aludt.

Helén lehajolt a pap füléhez és egy nevet sugott neki. A pap nem mozdult. Rövid szünet után mondá:

- Tudtam, de az ön szájából akartam a vallomást hallani. Lányom, ön bizonyára nagyon szenved. Emlékszik még beszélgetésünkre - én nem változtattam meg véleményemet, férjhez kell mennie, lányom.

- Én! mondá lesujtva. De hiszen az imént gyóntam önnek! Jól tudja, hogy nem tehetem.

- Férjhez kell mennie, ismétlé nyomatékosan. Becsületes embert kap.

Az öreg pap mintha megnőtt volna kopott reverendájában. Fölemelte nagy fejét, mely rendesen oldalt billent és folytatá:

- Becsületes emberhez megy nőül, ki Jeannejának apja lesz és visszaadja önnek egész erkölcsi erejét.

- De én nem szeretem őt. - Ah, Istenem! hiszen nem szeretem őt.

- Meg fogja őt szeretni lányom - ő szereti önt és jó ember.

Helén védekezett és halkította hangját, mikor Rambaud ur neszelését hallotta maga mögött. Ez oly türelmes volt és oly erős reményében, hogy fél év óta egyetlen egyszer sem szólt neki szerelméről. Bizalomteljes nyugalommal várt, készen a leghősiesebb lemondásra. Az abbé úgy tett mintha meg akarna fordulni.

- Akarja, hogy mindent elmondjak neki? - Ő kezét nyújtja önnek és megmenti. És végtelenül boldoggá teszi őt.

Helén szive föllázadt. E két jámbor és gyöngéd ember megijesztette őt. Félt tőlük, kiknek elméje megóvta hidegségét, míg ő lánogolt a szenvedélytől.

Hát mily világban élnek ők, hogy mindent tagadnak, mi neki annyi bánatot okoz?

- Lányom, mondá a pap, nézze e pompás éjt, e felséges nyugalmat, szemben az ön izgalomával? Miért vonakodik boldognak lenni?

Helén lenézett a fényben uszó Párisra.

- Atyám, mondá, első izben használva a szeretet és tisztelet kifejezését. Atyám, engedje hogy tovább éljek - az éj szépsége hatott meg engem - Ön tévedett és ez órában nem nyújthatna nekem vigaszt - mert nem érthet meg engem.

A pap kitérte karját, azután ismét leeresztette megadásteljes lassúsággal. És halkan mondá:

- Bizonyára, így kellett történnie.... Segítséget kér és nem fogadja el az üdvöt. Hány kétségbeesett vallomást hallottam és mégis mennyi könnyet nem birtam megakadályozni. Hallja lányom, ígérjen meg legalább egyet: ha az élet valaha elviselhetetlenné válik Önnek,

gondoljon arra, hogy egy becsületes ember szereti Önt és vár önre... Nem kell más mint kezébe tenni a kezét, hogy ismét megtalálja nyugalmát.

- Megigérem Önnek, válaszolt Helén erősen.

És mikor az esküt kimondta, halk nevetés hangzott a szobában. Jeanne volt, ki éppen fölébredt és babáját az asztalon látta sétálni. Rambaud ur boldogan, hogy ismét helyre állithatta a babát, óvatosan eléje tartotta kezét, ujjabb balesettől félve. De a baba erősen állott - keményen lépdelt, félrefordította fejét és papagáj hangjával minden lépésnél ugyanazon szót hallatta.

- Ó! ez pompás kiáltá Jeanne még félig álmában... Mit csináltál vele? szólj! Hiszen el volt törve és most ismét eleven... vedd el karodat... hadd lássam! Ó, te nagyon, nagyon kedves vagy.

XIV.

Az ebéd végével a hölgyek óvatosan megtörülték ujjukat. Egy pillanatra csönd volt az asztal körül. Deberle asszony körülnézett, hogy meggyőződjék, hogy vajjon mindenki kész-e; azután szótlanul fölkelt, mialatt vendégei nagy széktologatással követték példáját. Egy öreg ur, ki jobbján ült, sietett neki karját nyújtani.

- Nem, nem, mondá halkán - a kis szalonban iszszuk a kávé.

A kis szalonban vége volt a szertartásos feszességnek. A kávé már ott párologott az asztalon és Deberle asszony kedveskedett vendégeinek, mindenkit izlése után kérdezve. De Pauline is nagyban sürgött-forgott és nagyon iparkodott az urakat kiszolgálni. Körülbelül egy tuczat vendég volt, ennyit fogadott magánál a Deberle család december hónaptól fogva minden csütörtökön. Este tíz óra felé még többen jöttek.

Helén bágyadtan félre ült egy sarokba. Fekete bársonyruhában volt. Az urak szivaroztak és a szivartartó éppen mellette állt egy kis asztalon. Az orvos odalépett, kivett egy szivart és kérdé:

- Jeanne egészséges?

- Teljesen, mondá. Kinn voltunk ma a boisban, bolondul játszadozott... Ó! most bizonyára jól alszik.

Barátságosan csevegtek, mosolygó bizalmassággal, mint oly emberek, kik naponta látják egymást. De idehallatszott Deberle asszony hangja:

- Ejnye, Grandjean asszony is megmondhatja Önöknek. Ugy-e bár? én szeptember tizedikén érkeztem haza Trouvilleből? Esett és a tengerpart kiállhatatlan volt.

Három-négy hölgy állt körülötte, mialatt ő tengerparti tartózkodásáról beszélt. Helén kénytelen volt fölkelni és a csoporthoz csatlakozni.

- Négy hétig Divardban voltunk, - beszélt de Chermette asszony. - Ó! mily felséges vidék, mily pompás társaság!

- A villa mögött kertünk volt, azután terrasza a tengerre, - folytatta Deberle asszony. - Hiszen tudják, hogy hintómat és kocsisomat is elvittem magammal. Ez igen kényelmes.

- Mondja csak, - szólt közbe Berthier asszony Juliettehez fordulva - hát igaz az, hogy Malignon ur uszóleczkéket adott Önnek?

Helén hirtelen zavart vett észre Deberle asszony arcán. Már többször tapasztalta, hogy Malignon felemlítése kellemetlenül hat rája. De a fiatal asszony rögtön visszanyerte lélekjelenlétét.

- Szép uszó! - kiáltá - mintha ő bárkinek is adhatna uszóleczkét! Különbön iszonyuan félek a hidegviztől. Fürdőző emberek látványa már megborsóztatja a hátamat.

- Tehát hazugság? - kérdé Guirand asszony.

- Persze. Fogadok, hogy ő maga terjeszti. Elátkoz bennünket, mióta négy hetet ott töltött velünk.

Időközben Aurelie kisasszony lépett be. Fecsegték a toillettekről, míg a Rezeda-szalomból behangzott Pauline hangja:

- Most, hogy beöntöttem, már meg kell innia. Mit is csináljak vele? Hiszen Pierre már kivitte a tálczát.

Azután megjelent tiszta fehér ruhájában. Mosolylyal ajkán, mely látni engedte szép fehér fogát, jelenté:

- Itt jön a szép Malignon!

Vége-hossza nem volt a kézszorításoknak és üdvözeteknek. Deberle ur az ajtónál foglalt helyet. Deberle asszony, ki a hölgyek közt zsámolyon ült, minduntalan fölkelte. Mikor Malignon belépett, úgy tett, mintha fejét félre fordítaná. Nagyon választékosan volt öltözve, haja két fele fésülve. A küszöbön szemébe nyomta monokliját és körüljáratta tekintetét a szalonban. Hanyagul kezet szoritott az orvossal, a nélkül, hogy szólt volna hozzá, azután odalépett Deberle asszonyhoz és fekete frakkba szoritott hosszú alakját kifeszítette előtte.

- Ah! Ön az! mondá célzatosan... Ugylátszik, most is uszik.

Malignon nem értette, de rögtön válaszolt:

- Bizonyára... egyszer egy ujfundlandit mentettem meg, ki közel volt a vízbefuláshoz.

A hölgyek pompásnak találták e feleletet. Sőt Deberle asszony is úgy látszott, hogy le van fegyverezve.

- Megengedem, - mondá - de hiszen Ön jól tudja, hogy Trouvilleban egyetlen egyszer sem fürödtem.

- Ah! az uszó leczkéről beszél, melyet adtam Önnek? - kiáltá - ... Nos! Nem mondtam egyszer ebédlőjében, hogy mozgatni kell a kart és a lábat?!

A hölgyek nevettek, Juliette pedig vállat vont. Valóban, Malignonnal lehetetlen volt komolyan beszélni. És fölemelkedett, hogy egy hölgyhöz közeledjék, ki kiválóan zongorázott és ma először volt vendége. Helén, ki a kandalló mellett ült, nézett és figyelt. Malignon különösen magára vonta érdeklődését. Látta, hogy egy ügyes mozdulattal Deberle asszonyhoz közeledik, ki Helén széke mögött fecsegett. Hirtelen halkították hangjukat. Helén hátra támaszkodott, hogy jobban halljon. Malignon mondá:

- Miért nem jött tegnap? Hat óráig vártam Önt.

- Ugyan hagyja el! Hiszen Ön bolond - suttogá Juliette.

Malignon hangosabban szólt:

- Ah! Ön nem hiszi a neufundlandi meséjét. De egy új érmet kaptam - ezt megmutatom Önnek.

És suttogó hangon folytatá:

- Megigérte nekem - jusson eszébe.

Egész család érkezett. Deberle asszony áradozott, mialatt Malignon a monoklival szemében ismét a hölgyek közé lépett.

Helén halotthalaványan maradt helyén. A hallottak úgy hatottak rája, mint valami villámcsapás. Rettenetes, megfoghatatlan volt. Miképp tehette e boldog asszony, hogy férjét megcsalja, még pedig egy Malignonnal?!

Eszébe jutottak a kertben eltöltött délutánok, ott látta a mosolygó, gyöngéd Juliettet, kinek haját az orvos csókja érinté. Ekkor megmagyarázhatatlan düh töltötte el Juliette ellen, mintha őt magát csalta volna meg.

Lealázva érezte magát Henri helyett és ellenállhatatlan vágyat érzett az orvost látni, tudni mit mivel e perczen és milyen színben van. Fölemelkedett, körülnézett a teremben és végül megtalálta.

Állva csevegett egy magastermetű urral; igen nyugodt volt és mosolya a szokott finom vonást rajzolta arczára. Kimondhatatlanul sajnálta őt és szerelme annál inkább nőtt, mivel most már a védelem határozatlan fogalma is vegyült ez érzelmébe. Egyelőre igen zavaros érzelme az volt, hogy elveszett boldogságáért kárpótolni tartozik ez embert.

És mégis szenvedett; mert Henri nem látszott őt észrevenni. Többé nem közeledett hozzája. Csak itt-ott mosolygott feléje távolról. Az estély elején megkönnyebbültnek érezte magát, hogy az orvos oly nyugodtan viselkedik. De mióta látta, hogy a másik kettővel hányadán van, kívánt volna valamit, maga sem tudta, hogy mit, a gyöngédség valamely nyilvánulását, még ha ama veszélynek is tenné ki magát, hogy szerelmük köztudomásúvá lesz. Hát már nem szereti őt, hogy ily hideg marad vele szemben. Bizonyára nem találja alkalmasnak ez időt. Ah! ha mindent megvallhatott volna neki, ha megmondaná neki az asszony aljasságát, ki nevét viseli! És mialatt a zongora odaát megszólaltatta eleven nótáit, Helén álomba merült: Henri elkergette Juliettet és ő vele volt távol országban, melynek nyelvét nem ismerte.

Egy hang riasztotta föl álmodozásából:

- Hát Ön semmit sem vesz? kérdé Pauline.

A szalon üres volt. Éppen a teához ültek le az ebédlőben. Helén nehézkesen kelt föl helyéről. Minden megzavarodott fejében. Azt hitte, hogy mindent csak álmodott. Ha e dolgok megtörténtek volna, Henrivel együtt elhagyta volna e házat.

- Nem parancsol egy csésze teát?

Mosolygott. Megköszönte Deberle asszonynak, hogy számára helyet tartott fönn az asztalnál oldala mellett. Süteményes tálak borították az asztalt és a fal mentén urak álltak teájukat szürcsölve.

Helén néhány percz óta megfigyelte a szép Malignont. Kezet szoritott az orvossal, most pedig Juliette-el beszélt a küszöbön. Arcza fehér volt mint máskor, szeme tiszta és mosolya nem kevésbé barátságos mint különben. Mikor Pierre betöltötte a puncsot, Helén elhagyta a helyét és ügyesen a függöny mögé rejtőzött. Hallgatózott.

- Kérem, mondá Malignon, jöjjön délután... Elvárom Önt három óraker...

- Nem gondolhatja komolyan, válaszolt Deberle asszony nevetve... Milyen ostobaságokat beszél!

De Malignon nem tágitott.

- Elvárom Önt, mondá... Jöjjön délután... Hiszen tudja, hogy hol van?

Erre az asszony gyorsan suttogá:

- Nos hát délután.

Malignon meghajtotta magát és elment. A vendégek közül két hölgy is elmenni készült. Juliette nevetve kísérte ki őket az előszobába és egyiküknek azt mondta:

- Délután meglátogatom Önt... ma rendkívül sok látogatást kell tennem...

Helén mozdulatlanul, halotthalványan maradt állva. Ingadozott, azután visszatért a szalonba és lehanyatlott egy karosszékebe.

A lámpa vöröses fénnel égett, a koronacsillár alacsony gyertyái közel voltak ahoz, hogy a manchettát meggyujtsák. Az ebédlőből az utolsó vendégek bucsuzása hallatszott át. Helén megfélekedezett a távozásról, maradni akart, hogy megfontolja a dolgot. Ime, hát nem volt álom, Juliette el akart menni ez emberhez! Holnapután; tudta a napot. Ah! nem szégyeli már magát: e gondolat kavargott agyában. Azután gondolá, hogy kötelessége Juliette-el beszélni,

eltéríteni őt ballépésétől. De e jó gondolat fagyosan hatott rája és rögtön letett róla. A kandallóban elalvó tűz pislogott. A nehéz, ólmos levegőben hajdiszek illata maradt vissza.

- Ejnye, hisz Ön itt van! kiáltá Juliette belépve. Ah! valóban kedves, hogy ön is nem kerekedett föl mindjárt. Végül föllélegzik az ember!

És mikor Helén meglepetten fölkelt, kiáltá:

- Várjon még, hiszen semmi sem hajtja Önt. Henri! nyujtsa ide flaconomat.

Három-négy látogató még visszamaradt; a család bizalmasai voltak. Odaültek az elaludt tűz köré és bájos fesztelenséggel csevegtek. Henri rendkívül figyelmes volt neje iránt; odanyújtotta neki flaconját, melyhez az asszony, szemét behunyva, szagolt és férje kérdé, hogy nincs-e elfáradva, nem-e fárasztotta magát tulságosan. Neje azt felelte, hogy kissé bágyadt ugyan, de mégis nagyon örvend, mert minden igen jól sikerült.

Időközben a többi vendég is elszéledt és már csak kettő maradt. Pierre kocsiért ment. Helén legutolsónak maradt. Az óra egyet ütött. Henri, ki most már nem volt feszélyezve, fölkelt és kioltotta a koronacsillár két gyertyáját, mely már-már lángba borította a manchettát.

- Akadályozom Önöket, hogy nyugalomra térjenek. Ugyan kergessenek el, dadogá Helén hirtelen.

Nagyon elpirult, a vér szive felé tódult, Deberle ur és neje kikisérték őt az előszobáig. De mivel ott hideg volt, az orvos aggódott neje miatt, kinek dereka erősen ki volt vágva.

- Menj be! Meg fogsz hülni! Nagyon ki vagy pirulva.

- Nos hát, Isten vele! kiáltá Juliette Helént megcsókolva - jöjjön gyakran.

Henri leaggatta a prémes bundát és széjjeltárta, hogy Helénre fölsegitse. Mikor ez karjával belebujt, Deberle orvos fölgürte a gallérját, ilykép felöltöztetve őt. Ekkor Helén hirtelen, anélkül hogy megfordult volna, karjába vetette magát az orvosnak. Egy negyedév óta csak barátságos kézszorítást váltottak - már nem akarták egymást szeretni. Deberle nem mosolygott többé - arcza elváltozott, kipirult és felduzzadt. Ész nélkül mellére szorította Helént és megcsókolta nyakát. Ő pedig hátra hajtotta a fejét, hogy visszaadja neki a csókot.

Helénnek borzasztó éjszakája volt. Akaratereje meg volt törve, kimondhatatlan gondolatok gyötörték lelkét. Aludni próbált, de az ágyban kinjai elviselhetetlenné váltak. Az álmatlanság által végtelenül megnagyított agyrémek üldözték őt. Azután egy gondolat fészkelte be magát agyába. Tehetett bármit, de a gondolat ott maradt, fojtogatta nyakát és fogva tartotta egész lényét. Mikor a hajnal derengett, az alvajáró szilárd elhatározásával kelt föl, meggyújtotta a lámpát és eltorzított betűkkel levelet irt. Határozatlan denuncziáció volt, háromsoros czédula, mely az orvost fölkéri, hogy még az nap legyen bizonyos helyen bizonyos órában. Magyarázat és aláírás nélkül. Lepecsételte a borítékot és a levelet bedugta ruhája zsebébe. Azután ismét lefeküdt és rögtön el is aludt, de álma ólomnehéz volt üdülés nélkül.

Rosalie csak kilencz óra után adhatta be a kávé. Helén igen későn kelt föl és az éjjeli lidércnyomástól halálsápadt és összetört volt. Megtapogatta ruhája zsebét, ott érezte a levelet, ismét visszadugta azt és ablaka előtt az asztalka mellé ült szóltanul. Jeannenak is fáj a feje és mogorva volt. Nem akart fölkelni, mert ma reggel semmi kedve sem volt a játékhoz. Az ég ólomszürke színe elsötétítette a szobát, mig hirtelen szélrohamok időközönként megrázták az ablakokat.

- Beteg vagy Jeanne? - kérdé Helén.

- Nem, mama, - válaszolt a kicsike, csupán a csunya ég bosszant.

Helén ismét visszahanyatlott a hallgatásba. Megitta kávéját és szorakozottan ült helyén. Azután fölkel. Ugy vélte, hogy kötelessége Juliette-el beszélni és lebeszélni őt a délutáni összejövetelről. Hogy miképp tegye ezt, nem tudta. De e lépés szükségessége hirtelen világosan eléje tünt és minden gondolata csak arra irányult.

Az óra tizedt ütött, Helén felöltözködött. Jeanne pedig nézte őt. Mikor a gyermek látta, hogy mamája fölteszi kalapját, összeszorította kis ujját mintha fáznék, mialatt arcára a fájdalom árnyéka borult. Rendesen nagyon féltékeny volt, ha anyja, kitől egy perczre sem akart megválni - eltávozott a háztól.

- Rosalie, - mondá Helén, - takarítsa össze a szobákat... rögtön visszajövek.

És lehajolt, gyorsan megölelte Jeannet, anélkül, hogy fájdalmát észrevette volna. Mikor kilépett a szobából, a kis leány, ki összeszedte magát, nehogy panaszkodjék, mélyen felsóhajtott.

- Ó! mily csunya ez, kisasszony! - kiáltá a cselédleány. Istenem, nem fogják mamáját ellopni. Csak meg kell neki engedni, hogy végezze el ügyeit. Örökké csak nem lóghat a szoknyáján.

Helén időközben elérte a Vineuse-utczát és a falak mentén haladt, hogy az eső ellen némileg védve legyen. Pierre kinyitotta a kaput, de nagyon zavartnak látszott.

- Deberle asszony itthon van?

- Igen asszonyom; csakhogynem tudom...

És mikor Helén a szalon felé készült, Pierre bátorságot vett magának utjába állni.

- Megálljon asszonyom, utána nézek.

Az inas az ajtót alig is kinyitva, becsuszott a szobába és csakhamar kihallatszott Juliette bosszus hangja:

- Hogyan? Hát mégis beeresztett valakit? Hiszen határozottan megtiltottam magának? Hihetetlen, az ember egy perczig sem lehet háborítatlanul.

Helén kinyitotta az ajtót, eltökélve, hogy azt mit kötelességének tart ki is viszi.

- Ah! Ön az! mondá Juliette, Helént meglátva - rosszul értettem.

De azért megtartotta bosszus arczkifejezését. A látogatás nyilván terhére volt.

- Zavarom? kérdé Helén.

- Nem, nem - azonnal megért engem; egy meglepetésre készülünk; próbát tartunk „A Szeszélyből”, hogy egyik szerdámon előadjuk. Éppen a mai délelőttöt választottuk, hogy senki sem gyanakodjék. Ó! Ön most itt marad; hiszen Ön titoktartó.

És tapsolva fordult Berthier asszony felé, ki a szalonban állt és Helénre rá sem nézett - és látogatójával nem törődve tovább, kiáltá:

- Kérem, kérem, még egyszer! E mondatban „titokban, férje tudtán kívül, takarékoskodni” nem kell oly erősen hangsúlyozni - kérem e mondatot még egyszer!

Helén nagyon meglepve a foglalkozástól, melynél Juliette-et találta, a háttérbe ült. Mikor az inas kinyitotta az ajtót, más jelenetre volt elkészülve. Azt hitte, hogy Juliettet idegesnek fogja találni, ki sápadtan és remegve gondol a találkára. Önmagát pedig úgy látta, mint a barátnőt, ki eljött, hogy lebeszélje bűnös tervéről, míg Juliette zokogva borul karjaiba. Azután együtt sirtak volna és ő elvonulhatott volna a gondolattal, hogy Henri ezentul örökre elveszett számára, de boldogsága meg van szilárdítva. És mindebből semmi! Ime, itt szindarabot próbálnak, melyből ő semmit sem ért, Juliette arcza nyugodt, ő maga oly gondtalan, hogy

Berthier asszonytal egy mozdulat felől képes tanakodni, mitsem törődve azzal, a mi délután talán már bekövetkezik. E közöny és könnyelműség fagyosan hatott Helénre, ki a szenvedélytől lángolóan lépett e szobába.

Beszélni akart. Szinte véletlenül kérdé:

- Ki játsza Chavigny-t?

- Malignon, mondá Juliette, meglepetten hátrafordulva. Ő az egész múlt télen át játszotta Chavigny-t. De soha sem lehet a jó madarat egy próbához megkapni... Eh, én olvasom Chavigny szerepét... Máskülönben nem jutunk előre.

Helén azonban még nem állt el szándékától, ámbár szíve szinte összeszorult Juliette közönyös viseletének láttára - és iparkodott Juliette-et félre vonni.

- Csak egy perczre. Néhány szót szeretnék Önnek mondani.

- Ó! lehetetlen kedvesem... Hiszen látja, hogy igénybe vagyok véve... Holnap ha ideje megengedi...

- Csak azt akartam kérdezni, folytatá Helén, hogy nem szándékozik-e ma Chermette asszonyt meglátogatni?

- Igen, ma délután.

- Akkor talán megengedi, hogy hozzája csatlakozzam? már régen látogatást ígertem a hölgyeknek.

Juliette egy pillanatig zavartnak látszott; azonban rögtön összeszedte magát.

- Hogyne, hogyne... nagyon boldognak érezném magam... Csakhogy sok utam van ám és előbb mindenféle szállítóhoz megyek; ugy, hogy valóban nem tudom, mely órában leszek de Chermette asszonynál.

- Nem tesz semmit - mondá Helén - a séta jól esik nekem.

- Hallja, hiszen nyíltan beszélhetek Önnel. Nos! ne kívánja, hogy velem jöjjön, terhemre volna. Jövő hétfőn több időm lesz.

E szókat minden izgalom nélkül mondta el, oly fesztelenül és oly nyugodt mosolylyal, hogy Helén zavarában nem volt képes válaszolni. Kénytelen volt kezet nyújtani Juliettenek, ki gyorsan át akarta vinni az asztalt a kandallóhoz. Azután hátralépett és a próba tovább folyt. Ekkor kinyílt egy ajtó és hirtelen megszólalt Henri hangja:

- Kérem ne zavartassák magukat. Csak keresztülmegyek a szobán...

De Juliette férje jelenlétében nem akarta a próbát folytatni. A férfiaknak nem kell mindenről tudniok. Az orvos nagyon szeretetreméltónak mutatkozott a hölgyekkel szemben, szerencsét kívánt nekik és nagy sikert jósolt. Fekete keztyűt viselt, arcza frissen meg volt borotválva; látogatásairól tért haza. A belépésnél főbolintással üdvözölte Helént és mikor elment szintugy köszönt. Helén szótlanul ült, valamely balesettől tartva. A férj hirtelen megjelenése megijesztette őt. De mikor már eltávozott, nevetségesnek látta őt udvariasságával és vakságával. Tehát ő is részt vesz ez ostoba komédiázásban! És mikor őt látta, Helént kit szeret, a legcsekélyebb megindulást sem árulta el. Ekkor az egész ház fagyossá és gyűlöletessé vált neki. Forrongás támadt bensejében és semmi sem tartóztatta már őt, mert most már egyformán megvetette Henrit épugy, mint Juliettet. Zsebe mélyén görcsösen szoritotta ujjai közt a levelet „Viszontlátásra” dadogá és támolyogva sietett ki az utcára. Kint előrántotta a levelet és gépies mozdulattal dobta bele a gyűjtőszekrénybe. Azután egy perczre megállt, elámulva, ostobán és ránézett a keskeny rézlemezre, mely a nyílásra visszacsapódott.

- Ez is el van végezve, mondá halkán.

Ösztönszerűen maga köré nézett és meggyőződött, hogy senki sem látta őt, mikor a levelet feladta. Az utca üres volt. Befordult a sarkon és visszament lakására.

- Jól viselted magad kedvesem? mondá Jeannet megcsókolva.

A kicsike, ki még ugyanazon széken ült, fölemelte feléje duzzogó arcocskáját. Szótlanul fonta karját anyja nyaka köré és nehezen sóhajtva csókolta meg arczát. Keservesen szenvedett.

XV.

Malignon karosszékében nyújtózkodva, nyugodtan várt a vigan lobogó kandallótűz előtt. Elég óvatos volt, az ablakot lefüggönyözni és a gyertyákat meggyújtani. Az első szobát, melyben tartózkodott, kis korona-csillár világította meg. Ellenben a hálószoba egészen sötét volt; csupán a függőlámpa terjesztett némi félhomályt. Malignon órájára nézett.

- Ördögbe is! dörmögé; utóvégre ma is felültet.

És ásított. Már egy órája várt és nem igen mulatott e közben. De mégis fölkelte és meggyőződött a jelenetezés helyességéről. A székek állása nem tetszett neki, pamlagot akart a kandalló elé. A gyertyák rózsás fényt vetettek a fehér függönyökre, a szoba meleg volt, csöndes, mialatt kint száguldó szélrohamok süvöltöttek. Azután utóljára szemlét tartott a hálószobában; hiusága teljesen ki volt elégítve: a szobát nagyon csinosnak találta. Hirtelen gyors egymásutánban három kopogás hallatszott az ajtón: ez volt a megállapított jel.

- Valahára! kiáltá hangosan, diadalmas arczczal.

És odasietett az ajtóhoz. Juliette lefátyolozott arczczal, prémes bundába burkolva belépett. Mialatt Malignon halkán betette az ajtót, az asszony egy percze mozdulatlanul állt meg anélkül, hogy jelét adta volna az izgalomnak, mely elfojtotta a szavát. De mielőtt a fiatal embernek ideje lett volna kezét megragadni, visszavetette fátyolát és kissé sápadt, de mosolygó, nagyon nyugodt arczzát láttatta.

- Hogyan! Ön gyertyát gyújtott! kiáltá. Azt hittem, hogy ezt nem szenvedheti, gyertyát világos nappal!

Malignon, ki Juliettet megölelni készült, kijelentette, hogy a nap igen csunya és hogy ablaka holt tájra nyílik. Különben is imádja az éjszakát.

- Az ember sohasem tudja hányadán van Önnel, folytatá Juliette negédesen. Mult tavasszal, gyermekbálomon, valóságos jelenetet rögtönzött nekem: hogy az ember úgy ül ott, mint valami halottas házban.... Vallja be legalább, hogy izlése megváltozott.

Juliette oly biztosságot hazudott, mintha csak egyszerü látogatást tenne. Ez volt zavarának egyetlen jele. Itt-ott ajka vonaglott, de szeme felcsillogott és ő élvezte oktalansága izgalmát.

- Nézzük meg az Ön oduját! mondá. És végigjárta a szobákat. Malignon követte őt és azon tünődött, hogy miért nem ölelte meg rögtön; most már nem tehetett egyebet, mint hogy várt. E közben Juliette megnézte a butort, végigvizsgálta a falakat és egyre fecsegett.

- Függönye ugyancsak csunya... nagyon közönséges színe van... hol szerezte ezt a borzasztó rózsaszínt? Hm, ez a szék egész csinos volna, ha fája nem volna aranyozva... És semmi kép, semmi csecsebecse; semmi e csillárokon kívül, melyeknek egy szemernyi stilszerűségük sincs... Hát ugyan kedvesem! nem igen van oka az én japán pavillonomat kicsufolni.

Nevetett, megbosszulta magát korábbi támadásaiért, melyekért még haragudott rája.

- Persze hát az ön izlése igen kecses!... De azt nem tudja, hogy az én pavillonom többet ér mint az Ön egész butorzata együttvéve... Boltoslegény nem szerezne be ily rózsaszínt - talán csak nem gondolt arra, hogy mosónőjét itt bevezeti?

Malignon bosszus volt és nem felelt. Megkísérlette Juliettet hálószobájába vezetni. De ő megállt a küszöbön és kijelentette, hogy olyan helyre nem teszi be a lábát, hol oly sötétség uralkodik. Különben eleget látott, ez is csak annyit ér mint a szalon. Mindez ócskaság a zsbivásárról származik. És különösen a függőlámpa mulattatta őt. Kegyetlenné vált, szün-

lenül visszatért „ez éjjeli lámpás” - a kis varrónők ábrándjára, kiknek nincs saját lakásuk. Ilyen függőlámpát hét frank ötvenért bárhol kaphat az ember.

- Én kilenczven frankjával fizettem meg, mondá Malignon, végre már nagyon türelmetlenül.

Juliette el volt ragadtatva bosszuságától, de Malignon visszanyerte nyugalma és alattomosan kérde:

- Nem teszi le bundáját?

- Óh igen, válaszolt az asszony; nagyon meleg van itt.

Sőt kalapját is letette és Malignon mindezt az ágyra rakta, mikor visszatért, Juliette, még mindig vizsgálódva a kandalló előtt ült. Nagyon elkomolyodott és mintha kiakarna békíteni Malignont, előzékenyebb lett.

- Berendezése csunya ugyan, de mindazonáltal nem rosszul lakik. A két szobát sokkal csinosabban lehetett volna bebutorozni.

- Ó! annak a célnak, melyet önnel akarok elérni! mondá gondtalanul.

De rögtön megbánta ostoba szavait. Durvább, ügyetlenebb már nem lehetett. Juliette lehajtotta a fejét, és torkát valami fájó érzélem fojtogatta. Egy percze mintha elfelejtette volna, miért van itt. Malignon ki akarta használni az alkalmat.

- Juliette, suttogá, lehajolva hozzája.

Az asszony intett neki, hogy üljön le.

- Juliette, Juliette, ismétlé epedőn.

- Ugyan menjen! legyen esze! mondá az asszony.

És a kínai legyező után nyult, mely a kandallón feküdt. De Malignon dereka köré fonta karját.

- Ugyan! kiáltá Juliette bosszusan - ereszsen el! fájdalmat okoz nekem!

És mivel ő szótlánul még mindig a hálószoza ajtaja fölé szoritotta az asszonyt, erővel bontakozott ki karjából. Zavarában szakgatott szokat dadogott. Ah valóban! Malignon szépen hálálja meg bizalmát! Mit is remélt e durvaságával elérhetni? Juliette gyáva ficzkónak tartotta őt most. Soha életében nem akarja őt viszontlátni. De Malignon nem törődött szavaival; beszélni engedte őt, hogy bátorságot öntsön önmagába; ostoba, gonosz nevetéssel ölelgette tovább. Végül Juliette dadogni kezdett, egy szék mögé rejtőzött, és megértette, hogy Malignonnak hatalmában van. Élete legcsunyább perczeinek egyike volt ez.

És így álltak most szemtől szemben, eltorzult arczczal, megszegyenitve és fölizgatva, midőn hirtelen zaj keletkezett. Eleinte nem értették. De egy ajtó kitérült, gyors léptek közeledtek a szobán keresztül, míg egy hang kiáltá:

- Meneküljön... meneküljön... Veszélyben vagy, hogy meglepik...

Helén volt. Mindketten meglepetten néztek rája. Ámulatuk oly nagy volt, hogy helyzetük kinosságáról teljesen megfeledkeztek. Julietten a zavarnak semmi jele sem volt látható.

- Meneküljön, ismétlé Helén; férje két percz mulva itt lesz.

- Férjem! dadogá a fiatal asszony - férjem? miért? mi végből?

Szinte elbutult és minden összezavarodott fejében. Szinte csodálatosnak tartotta, hogy Helén itt van és férjéről beszél. De Helén dühös mozdulatot tett.

- Nos, azt hiszi, hogy van időm Önnek a dolgot hosszasan elmagyarázni - eljön. Én értesítettem Önt. Meneküljön gyorsan! menjenek mindketten!

Erre Juliette rendkívül izgatott lett. A szoba közepén futkosott magánkívül, egyre e szókat mormogva:

- Ah Istenem! Ah Istenem! - köszönöm Önnek. Hol a kabátom? Milyen ostobaság, e szuroksötét szoba! Nyujtsa ide kabátomat - hozzon egy gyertyát, hogy kabátomat megtaláljam. Kedvesem, ne törődjék velem, hogy nem köszönök Önnek. - Azt sem tudom, mit tegyek.

A félelem megbénította őt; Helén kénytelen volt neki segíteni, hogy kabátját magára vehesse. Megfordítva tette föl kalapját, még szalagját sem kötötte meg. De a legnagyobb baj az volt, hogy egy hosszú perczet vesztett fátyola keresésével, mely az ágy alá esett.

- Mily tanulság! mily tanulság... Ha! ennek most vége, esküszöm!

Malignon igen sápadt volt és roppant ostoba arcot vágott. Föl-alá döcögött, látva e megvetést és saját nevetségességét. Egyetlen tiszta gondolata az volt, hogy határozottan nincs szerencséje. Más szó nem jött ajkára, mint a szánalmas kérdés:

- Hát azt hiszi, hogy nekem is el kellennem?

Mivel választ nem kapott, fogta botját, egyre fecsegve, hogy nemes hidegvérüségét színleljen. De legfőbb ideje volt. Szerencsére a lakásnak más lépcsője is volt, egy kis cselédlépcső. Deberle asszony kocsija a kapu előtt állt; Malignon egyre kiáltott:

- Csillapodjék! csillapodjék! Nem lesz semmi baj - itt, itt van.

Kinyitott egy ajtót. Három kis szoba tárult eléjük, feketén és rendetlenül, szinte piszkosan. Hideg légáram hatolt ide át belőlük. Juliette valósággal kénytelen volt undorát leküzdeni, mielőtt lábát e ronda odukba betette. De meg nem állhatta, hogy hangosan fel ne kiáltson:

- Hogyan is jöhettek ide! mily ocsmány... Ah! ezt sohasem bocsátom meg magamnak!

- Siessen! kiáltá Helén, ki nem kevésbé rettegett mint ő.

Kilökte Deberle asszonyt. Ekkor a fiatal asszony sirva borult Helén nyakába. Ideges izgalom vett erőt rajta és mély szégyenérzet; védekezni akart, kedve volt megmondani, mi okból találták őt itt ez embernél. Azután ösztönszerű mozdulattal fölemelte szoknyáját, mintha piszkos patakon kellett volna keresztülgázolnia. Az ajtó bezárult mögötte.

Ezalatt Helén megállt a kis szalon közepén. Fülelt. Körülötte mély csönd uralkodott, melyet csak a fahasábok pattogása tört meg. De rövid idő múltán, mely neki igen hosszúnak tűnt, hirtelen kocsi zörejt hallott. Juliette fogatja volt, mely elhajtott. Ekkor megkönnyebbülten fölsóhajtott. A gondolat, hogy nem kell magának örökös szemrehányást tennie, végtelen gyönyörrel töltötte el egész lényét. De a rettenetes válság után oly kimerültnek érezte magát, hogy már nem volt ereje eltávozni. Azután elgondolta, hogy Henri jöhet és valakit itt kell találnia. Kopogás hallatszott - rögtön kinyitotta az ajtót.

Nagy meglepetés. Henri belépett, arcza sápadt volt a nyugtalanságtól, melyet ama aláírás nélküli levél okozott neki. De mikor Helént meglátta, felkiáltott.

- Ön!... Istenem! Ön volt az!

És e felkiáltásban több volt az iszonyatból, mint az örömből. Nem sokat tartott ezen, annyi bátorsággal rendezett találkától. De azután érzelmeitől elragadtatva kiáltá:

- Ön szeret! Ön szeret engem! Ó! Tehát Ön volt - és én - ó! én nem értettem!

Kitárta karját és meg akarta ölelni. Helén feléje mosolygott, mikor belépett. De most halál-sápadtan hátra lépett. Kétségtelenül várta őt - szándéka az volt, hogy egy darabig csevegnek egymással és hogy majd valami jámbor hazugságot rögtönöz. És most megvilágosodott előtte

a helyzet. Henri azt hitte tehát, hogy ő találkára hívja. Ezt sohasem akarta és lelke föllázadt e balvélemény ellen.

- Henri, kérem, könyörgöm... Hagyjon el engem!

De ő lassan magához vonta, mintegy le akarta győzni egy csókkal. Hónapok óta visszafojtott és bizalmasságuk megszűntével elaltatott szerelme most annál féktelenebbül tört elő, mivel Helént felejteni kezdé. Szive vére felszökött arczába és az asszony védekezett e lángoló arc láttára, melyet ismert és melytől félt. Már kétszer nézett rája ily félelmes tekintettel.

- Eresszen el - megijeszt engem - esküszöm Önnek, hogy téved.

Erre az orvos újból meglepettnek látszott.

- De hiszen Ön irt nékem? kérdé.

Az asszony habozott egy pillanatig. Mit mondjon, mit feleljen?

- Igen! suttogá végül.

Nem adhatta fel Juliettet, miután megmentette. Örvény volt, melybe lesiklani érezte magát. Henri most szétnézett a két szobában, csodálkozva a világosság és butorok fölött. Kérdést kockáztatott.

- Ön itthon van?

És mivel Helén hallgatott, tovább kérdé:

- Levele nagyon nyugtalanított. Helén! Ön titkol előttem valamit. Az Isten szerelméért! nyugtasson meg.

Helén nem hallgatott rája; azt gondolta, hogy Henrinek igaza van, midőn találkára gondol. Mert különben mit csinál ő itt, miért várt volna itt? Nem talált kifogást. Már a felől sem volt bizonyos, hogy nem-e adta meg tényleg e találkát. Kábultság fogta el, aléltság, melybe lassan elmerült.

A háttérben szunnyadozott a szoba nagy ágyával. Az éjjeli lámpa tövig égett, a függönyök egyike kicsuszott kapcsából és elfödte az ajtó felét. A kis szalon magasan lobogó gyertyái ama meleg párával töltötték el a szobát, mely nagy társaságok után marad hátra. És kívül a szakadó eső zuhogása hallatszott.

XVI.

Már régen este volt, mikor Helén visszatért lakására.

Mialatt a lépcső karfájába fogózva, fáradtan felment a lépcsőn, esernyőjéről lecsurgott a víz a lépcső fokaira. Ajtaja előtt néhány pillanatra lélegzetet véve megállt.

Mialatt kulcsát kereste, elgondolá magában, hogy sem szemrehányást nem tehet magának, sem örvideni nincs oka. Megtörtént és többé meg nem történtté tenni lehetetlenség volt. De nem találta kulcsát; bizonyára másik ruhája zsebében felejté. Ez igen kinosan hatott rája, úgy érezte, mintha önmaga előtt elzárná házát. Csöngetni volt kénytelen.

- Ah! Ön az asszonyom! mondá Rosalie, az ajtót kinyitva. Már nyugtalankodni kezdtem.

És elvéve az ernyőt, hogy a konyhába vigye, mondá:

- Ó! mekkora eső! Zephirin is éppen most jött és olyan vizes volt, mint a leves. Bátorságot vettem magamnak őt ebédre visszatartani. Szabadsága van tíz óráig.

Helén gépiesen követte őt. Viszont akarta látni lakása minden helyiségét, mielőtt kalapját leteszi.

- Jól tette, gyermekem, felelé.

Egy perczig megállt a konyha küszöbén és nézte a lobogó tüzet. Zephirin pedig tiszteletteljesen fölállt. Helén mosolyogva bölintott feléje.

- Nem tudtam, hogy föltálatjam-e a pecsenyét, kezdé a lány ismét.

- Hát hány óra van? kérdé Helén.

- Közel hét órához, asszonyom.

- Micsoda! hét óra!

És meglepetten állott meg; elvesztette az idő fonalát. Most felébredt kábultságából.

- És Jeanne? kérdé.

- Ó! nagyon illedelmes volt, asszonyom. Sőt azt hiszem, hogy elaludt, mert nem hallok a hangját.

- Hát nem gyújtottad meg a gyertyát?

Rosalie zavartan állott, mert nem merte bevallani, hogy Zephirin képet hozott neki. A gyermek nem mozdult, mert hát nem kívánt semmit. De Helén már nem hallgatott rája. Belépett a szobába, melyből nagy hideg csapott feléje.

- Jeanne! Jeanne! kiáltá.

Semmi válasz. Nekirohant egy széknek az ebédlő ajtajából, melyet félig nyitva hagyott, a padló sarkára fénysugár esett. Helén didergett; mintha az eső beesett volna a szobába, hüvös leheletével és folytonos permetezésével. Megfordulva észrevette a sápadt négyszöget, melyet az ablak vetett a sűrű homályba.

- Ki hagyta nyitva az ablakot! kiáltá Jeanne! Jeanne!

Még mindig nem kapott feleletet. Halálos nyugtalanság szoritotta össze szívét, ki akart nézni az ablakon, de amint tapogatózott keze egy hajcsomóba akadt, Jeanneé volt. És mikor Rosalie bejött a lámpával, meglátta a gyermeket, halálsápadtan, arczával az ablakpárkányra támasz-

kodva, míg a háztetőről lecsurgó víz fejére folyt. Már alig lélegzett. Nagy kékes szempillájáról két nehéz köncsepp folyt le.

- Szerencsétlen gyermek dadogá Helén; hihetetlen! egészen dermedt... itt elaludni és ily időjárás mellett! hiszen megtiltottam, hogy az ablakhoz hozzányuljon! Jeanne, Jeanne felelj! ébredj föl!

Rosalie bölcsen odább állt. A kicsike, kit anyja karjára vett, lelógatta fejét, mivel az ólomnehéz álomból melybe elmélyedt nem birt fölébredni. De végül mégis csak kinyilt a szeme és álmittasan nézett anyjára.

- Jeanne én vagyok! mi a bajod? Nézz ide! hiszen haza jöttem...

De a gyermek nem értette és úgy nézett anyjára, mintha nem ismerné. Ekkor hirtelen meg-rázkódott, látszott hogy érzi a szoba hidegét. Öntudata visszatért és könnye lecsurgott az arczán. Kapálózott és nem akarta engedni, hogy anyja hozzányuljon.

- Te vagy! Te vagy! Ó, ereszs, úgy szorítsz engem - oly jól éreztem magam.

És karjáról lecsuszva, szinte félt anyjától. Nyugtalan szemmel mérte végig anyját kezétől föl válláig. Egyik kezén nem volt keztyű és a gyermek ijedezett a meztelen kézcsuklótól, a nedves tenyértől és a langyos ujjak szorításától.

- Jöjj Jeanne és csókolj meg! mondá Helén - nézd, hiszen nem szidlak...

- Nem, nem, kérlek hagyj békében... Ó! te egyedül hagytál engem - ó! én nagyon boldogtalan voltam.

- De hiszen már visszajöttem édesem... Ugyan ne sirj - hiszen már itt vagyok.

- Nem, nem, vége van... már nem kellesz nekem... Ó! én vártam, vártam - tulságosan sokat szenvedtem...

Helén ismét fölemelte őt és gyöngéden magához vonta, mialatt a gyermek nyakasan ismétlé:

- Nem, nem! már nincs úgy mint azelőtt - már nem vagy olyan.

- Hogyan? mit mondasz, lányom?

- Nem tudom, de te nem vagy ugyanaz.

- Azt akarod mondani, hogy én már nem szeretlek úgy?

- Nem tudom, csak hogy már nem vagy ugyanaz... Ne mondd, hogy nem! Te már nem úgy érzel irántam. Vége van, vége. Meg akarok halni.

Helén halásápadtan vette ismét karjába a lányt. Hát ezt olvassa ő le anyja arczáról? Meg-csókolta, de a kicsikének ez látszólag oly nagyon rosszul esett, hogy második csókot nem nyomott homlokára. De azért Helén karján tartotta. Egyikük sem szólt már egy szót sem. Jeanne halkan sirt, mialatt az ideges görcs rángatta. Helén úgy vélte, hogy ily gyermek-szeszélyt nem szabad komolyan venni. Tulajdonképen szégyelte magát, lányának vállára hajló feje a szégyenpirt hajtotta arczába. Erre Jeannet letette a földre. Ez mindkettőjüknek könnyebbülést adott.

- Most légy illedelmes, törüld meg a szemed, kezdé Helén ismét. Jóvá teszünk mindent.

A gyermek engedelmeskedett, nagyon nyugodnak mutatkozott, de hirtelen fuldokló köhögési roham fogta el.

- Ah Istenem; most beteg vagy. Valóban egy perczre sem távozhatom. Megfáztál?

- Igen, mama, a hátamon!

- Ime! vedd e shawlt. Az ebédlőben ég a kandallótűz. Ott átmelegszel... Éhes vagy?

Jeanne habozott. Be akarta vallani az igazat és nemmel felelni, de aztán halkán mondá:

- Igen, mama.

- Nana, nem lesz semmi, mondá Helén, ki szükségesnek tartotta önmagát megnyugtatni. De kérlek, te rossz gyermek, ne ijessz meg többé ily nagyon!

Mikor Helén átöltözködve, kék szövet ruháját testén érezte, halkán felsóhajtott, mintha csakugyan jól találná magát. Ismét otthon volt és már nem érezte a nedves ruha kellemetlen terhét.

Ebéd alatt anya és lány egy szót sem váltottak. A kandalló tüze lobogott és a kis ebédlőben kellemes, otthonos levegőt terjesztett szét.

Helén ismét visszahanyatlott ama kábultságba, mely megakadályozta őt a gondolkozásban; gépiesen evett, étvágy nélkül. Jeanne, ki vele szemben ült, lopva emelte rá tekintetét - anyja egyetlen mozdulata sem kerülte ki figyelmét. Köhögött. Helén ki egy perczig nem gondolt a gyermekre, rögtön nyugtalankodott.

- Hogyan! Még köhögsz! - Hát még nem melegedtél át teljesen?

- Ó, igen mama! melegem van.

Helén meg akarta fogni kezét, hogy meggyőződjék vajjon igaz-e. Ekkor észrevette, hogy a gyermek tányérja még tele van.

- Hiszen azt mondtad, hogy éhes vagy - nem akarod ezt?

- Ó igen, mama! hiszen eszem.

Jeanne erőlködött és lenyelt egy falatot. Helén ránézett egy perczig, azután gondolatai ismét visszatértek emlékeihez.

És a gyermek látta, hogy már nem jön tekintetbe. Az ebéd vége felé szegény beteges tagjait kinyújtotta a széken - kis aggnőhöz hasonlított, a vén szüzek fénytelen szemével.

- A kisasszonynak nem tetszik sütemény? kérdé Rosalie. Tehát leszedhetem?

Helén réveteg tekintettel ült.

- Mama álmos vagyok, mondá Jeanne elváltozott hanggal; megengeded, hogy lefeküdjem? Jobban leszek az ágyban.

Anyja fölriadt álmodozásából.

- Szenvedsz, kedvesem! Szólj, mid fáj?

- Semmi, ha mondom - csak álmos vagyok - hiszen már itt az ideje!

Elhagyta székét és kiegyenesedett, hogy anyjával elhitesse, hogy nem beteg. Fáradt kis lába ingott a padlón. A hálószobában a butorokra támaszkodott; nem volt bátorsága hogy sirjon, daczára a tűznek, mely egész testét égette. Anyja lefektette és ő gyorsan lehunyta szemét.

- Jól érzed magad? kérdé Helén, álla alá huzva a takarót.

- Egészen jól. Hagyj el; ne nyulj hozzám... Vidd ki a lámpát!

Csupán egyet kívánt, sötétben lenni, hogy szemét ismét kinyithassa és átengedhesse magát fájdalmának anélkül, hogy bárkit is látna. Mikor a lámpát kivitték tágra nyitotta szemét.

XVII.

Másnap reggel Helénnek mindenféle praktikus gondolata támadt. Ama parancsoló kényszer alatt ébredt fel, hogy önmaga örködjék szerencséje fölött, remegve a félelemtől, hogy Henrit valamely oktalansága által elvesziti. Első gondolata az volt, hogy Juliettet még délelőtt meg kell látogatnia. Ilykép elejét veszi a kellemetlen magyarázatoknak, melyek esetleg mindent veszélybe sodorhatnak.

Mikor kilencz óra felé belépett Deberle asszonyhoz, ez már fölkelte volt, sápadtan, vörös szemmel, mint valami drámai hősnő. És mikor Helént meglátta, a szegény asszony karjába vetette magát és jó angyalának nevezte. Ő nem szereti ezt a Malignont egy csöppet sem; ó! arra megesküszik! Jóságos ég! mily ostoba kaland! és mily szép volt, mikor ismét kint volt a szabadban! Nevetett, azután meg zokogott és könnyögött barátnőjének, hogy ne vesse meg. Lázás izgalma fenekén ott rejtőzött a félelem, hogy férje mindent tud. Tegnap este nagyfokú izgalomban jött haza. Kérdésekkel halmozta el Helént. Ez pedig oly elfogulatlanul és könnyen, mely őt magát is meglepte, mesélt neki valamit, mit elejétől végig úgy gondolt ki - és esküdözött, hogy Deberle ur nem tud semmit. Juliette áhitattal hallgatta, elhitte a mesét és könnyes szemmel, de örömtől sugárzó arcczal csüggött ajkán. Ismét nyakába borult. És Helénnek nem volt terhére e kedveskedés, már nem érezte ama kellemetlen és titkos szemrehányást, melylyel lelkiismeretét azelőtt nyugtalanította.

Néhány nap elmúlt. Helén egész lénye megváltozott - már nem élt odahaza, hanem Henrinél. Semmi sem létezett már számára, mint a kis szomszédos ház, hol szive feldobogott. Hacsak ürügyet talált odaszaladt és boldogan időzött ott, hol ugyanazt a levegőt szivhatta, mint Henri.

A birás ez első mámorában Juliette iránt bizonyos gyöngédséget érzett, mint oly személy iránt, ki közeli rokonságban van Henrivel. De imádója még nem lehetett vele egyedül egy perczig sem.

Ugy látszott, hogy Helén a második találka óráját szándékosan halogatja; és mégis szive nem érzett más vágyat, mint ezt, közönyös volt minden iránt és napjait, e percz közelségét áhitozva élte át. Boldogságát csak azt zavarta, hogy Jeanne köhög.

Egy délután Bodin doktor, mintha véletlenül jött volna, beállított. Meglehető sokáig maradt és kis kék szemével vizsgálgatta Jeannet. Kikérdezte őt, úgy téve, mintha játszanék vele. Első napon még nem szólt.

De két nappal később ismét eljött és ekkor utazásokra terelte a beszédet. Évekkel azelőtt katonai orvos volt és alaposan ismerte Olaszországot.

- Pompás föld, mely tavasszal épenséggel bámulatot érdemel. Miért nem vezeti oda Grandjean asszony leányát?

Ügyes kerülgetések után módját ejtette, hogy tartózkodást ajánljon Olaszországban, a nap birodalmában, mint mondá. Helén erősen ránézett. Ekkor az orvos tiltakozott; sem ő, sem leánya nem beteg, csupán előnyükre volna a levegő változás. Helén halálsápadt lett, ereiben megfagyott a vér a gondolattól, hogy Párist elhagyja. Ah Istenem! oly messzire eltávozni! oly messzire! Henrit egyszerre elveszíteni, bucsut mondani szerelmének! E gondolatok marcangolták szívet, mikor Jeannehoz lehajolt, hogy zavarát palástolja. Hát Jeanne el akar menni? A gyermek görcsösen szoritotta össze ujjait. Ő igen, ő akar! Oly szívesen menne el a napos tájra, egyedül anyjával és szegény sovány arcán új élet reménye villant meg. De Helén nem hallgatott rája, bosszus és gyanakvó volt és meggyőződve arról, hogy valamennyien összeesküdtek, hogy őt Henritől elszakítsák. Mikor az orvos ily kétségbeesettnek látta, azt

hitte, hogy nem elég óvatos volt iránta - sietett kijelenteni, hogy semmi sem sűrgeti ez utazást és el volt határozva, hogy e dologra még visszatér.

Mikor az orvos eltávozott, Helén gyorsan föltette kalapját; Jeanne nem akart vele menni; jól érezte magát a kandalló tüze mellett és megigérte, hogy nem nyitja ki az ablakot.

- Mama, messze van ide Olaszország? - kérdé.

- Ó, nagyon messze, kedvesem!

De Jeanne nyaka köré fonta karját és suttogá:

- Nos, Rosalie itt őrizné a házat. Ott nem lesz szükségünk rája.... Ó! mily szép volna, édes mamácskám! Csak mi ketten! Én ilyen kövéren jönnék vissza.

Felfujta arcát és Helén azt mondta, hogy majd meglátják. Azután meghagyta Rosalienak, hogy őrködjék a kis lány fölött. Jeanne erre a kandalló mellé ült és álmodozásába merült. Oly annyira el volt mélyedve, hogy nem hallotta Rambaud urat jönni. Ez most gyakran tett náluk látogatást. Ha Jeannet egyedül találta, leült vele a kandalló mellé és úgy csevegett a gyermekkel, mint egy felnőttel.

- Anyád hát nem vitt el magával? kérdé. Jeanne vállat vont - rendkívül el volt fáradva. - Öregszem mondá a kis leány, már nem tudok játszodozni... Mama kívül szórakozik, én idehaza és így soha sem vagyunk együtt.

Erre Rambaud ur és Jeanne hosszasan egymásra néztek komoly arczczal, mintha nagy bánatuk volna. Nem beszéltek róla, de tudták miért oly szomorúak.

Időközben Helén Deberle asszonyt és Pauline nővérét a japán pavillonban találta, hol gyakran töltötték délutánjaikat. Igen meleg volt ott - egy melegítő cső nagy forróságot terjesztett. A széles ablaktáblák le voltak zárva és a szűk kert téli díszében pompázott. A két nővér élénk szóváltásban volt.

- Ugyan, hagyj békében! kiáltá Juliette - valódi érdekünk az, hogy Törökországot védjük.

- Én egy oroszszal beszéltem, válaszolt Pauline egész neki hevülten - szeretnek bennünket Szent-Pétervárott, valódi szövetségeseinket ott kell keresnünk.

- Ah, hallgass! Te úgy beszélsz mint egy ostoba liba! ha úgy tanulmányoztad volna a kérdést mint én.

Akkoriban a keleti kérdés foglalkoztatta egész Párist.

Deberle asszony félbeszakította beszédét, hogy Helént üdvözlje, ki belépett.

- Jó napot kedvesem! Mily kedves, hogy eljött... Ugy-e nem is tudja... Ma reggel ultimatumról beszéltek. A képviselőházban ma igen zajos ülés volt.

- Nem én semmiről sem tudok, válaszolt Helén, kit e kérdés meglepett, oly keveset megyek ki.

Eközben Henri jött, ujságcsomagot hozva a kezében. Helén megértette, hogy az ő kedvéért jött le. Szemük kereste egymást és egy ideig mereven ránéztek egymásra. Ezután ölelkeztek egy hosszú néma kézszorításban.

- Nos mi ujság? kérdé Juliette.

- A hírlapokban kedvesem? kérdé viszont az orvos; de hiszen azokban soha sincs semmi.

Ezzel le volt tárgyalva a keleti kérdés. Ismételten arról volt szó, hogy várnak valakit, ki nem jött. Pauline megjegyezte, hogy nemsokára három óra lesz. Ó! majd eljön! mondá Deberle asszony, sokkal biztosabban ígérte - de nevet nem említett. Helén hallgatta, de nem értette.

Minden a mi nem Henrire vonatkozott, nem érdekelte őt. De azért felelt Juliette kérdéseire, míg Henri tekintete, mely rajta nyugodott, kéjes kábultságba ringatta őt. Mögéje lépett, mintha a függönyt fel akarná vonni és jól érezte, hogy találkát kér. És Helén beleegyezett kívánságába, már nem volt ereje tovább várni... ki akarta tárni előtte tularadó szívét, megvallani neki a boldogságot, mely szinte megfojtotta. És mialatt Juliette és Pauline a ruhák száma fölött veszekedett, melyekre a jövő idényben szükségük lesz, beleegyezését adta...

- Jöjjön ma éjjel - elvárom...

És mikor végül ismét fölment, Rosalie futott eléje lélekszakadva. A mint urnójét meglátta, kiáltá:

- Asszonyom! Siessen! Asszonyom! A kisasszony igen rosszul van... vért köp...

XVIII.

Mikor az ebédétől fölkel, az orvos egy lebetegedésről beszélt nevének, melyhez az éj folyamán valószínűleg elhívják. Kilencz órakor elment és föl-alá sétált az üres rakparton. Gyöngye nedves szél járt, a megdagadt Szajna mormolva hömpölyögtette sötétfekete hullámain. Tizenegy óra felé elment Helén háza alá. De az ebédlőszoba még ki volt világítva. Körüljárta a házat, csodálkozva, szinte nyugtalanul. Az ablak előtt árnyékok surrantak el, valóságos izgalom látszott az egész lakást eltölteni. Rambaud ur talán ott maradt ebéd után? De hiszen a derék ember soha sem maradt tovább tiz óránál. És nem mert fölmenni - mit is mondjon ha Rosalie kinyitja előtte az ajtót? Végül éjfél tájban majd megbolondulva a nyugtalanságtól, félretett minden óvatosságot és becsöngetett; szótlánul ment el a kapusnő mellett. Fönt Rosalie nyitott neki ajtót.

- Ön az, doktor ur! Jöjjön be, bejelentem, hogy ön itt van, a nagysága bizonyára várja Önt.

A lány nem volt meglepve, hogy a doktort ez órában itt látja. Mialatt az orvos belépett az ebédlőbe, a cseléd folytatá:

- Ó! a kisasszony igen rosszul van, uram... Ah! mily éjszaka! szinte eldülök a fáradságtól.

Az orvos gépiesen leült. Megfeledkezett arról, hogy orvos. A rakparton sétálva e szobáról álmodozott, melybe Helén vezeti őt, ujját ajkára téve, nehogy Jeannet fölébresszék, ki a hálókamrában alszik; az éjjeli lámpa ég, csókjuk nem okoz zajt. És most itt ül, mintha csak látogatást tenne és vár. Csak az ajtó mögül fölhangzó makacs köhögés törte meg a mély csendet.

Rosalie ismét jött és csak azt mondta:

- A nagysága kéreti, hogy ne tessék bejönni.

Az orvos ülve maradt, mert nem birt elmenni. Tehát másnap? ez megdöbbenetete őt, mint valami lehetetlenség. Aztán megfontolta a dolgot; a szegény Jeanne csakugyan nagyon beteg; a gyermekek csak gondot és kellemetlenséget okoznak. De az ajtó ismét megnyílt. Bodin doktor mutatkozott, ezerszer bocsánatot kérve. És egy perczig frázisokban mentegetőzött, hogy elhivatták és boldognak érezné magát, ha ily kiváló kartárssal tanácskozhatna.

- Hogyne, hogyne, válaszolt Deberle doktor, kinek már zugott a füle.

Az öreg orvos úgy tett, mintha zavarban volna, midőn a betegség magyarázatával nem akart mindjárt előállni. Hangját halkítva, szakszerű kifejezésekkel részletezte a tüneteket. Váladék nélküli köhögés, nagyfoku kimerültség, erős láz. Talán hagymázás láz van keletkezőben.

- Mikép vélekedik Ön ez eset felől? kérdé.

Deberle doktor kitérő kézmozdulatot tett. Mialatt kollegája beszélt, bizonyos szégyenérzet vett erőt rajta. Miért is jött ide?

- Két köpülyt tettem rája; folytatá Bodin doktor, most várok... De nézze meg Ön is! azután szóljon.

És bevonta őt magával a szobába. Henri remegve lépett be. A szobát egy lámpa világította gyéren. Más hasonló éjjelek jutottak eszébe, ugyane meleg párával, ugyane sűrű levegővel, ugyane mély árnyékkal, melyben a butorok és a függönyök szunnyadoztak. De senki sem jött elé kinyújtott kézzel mint azelőtt. Rambaud ur egy széken ülve aludni látszott. Helén fehér háziruhában az ágy előtt állt; nem fordult meg és e sápadt alak hatalmas nagyságban tünt föl

az orvosnak. Egy pillanatig vizsgálva nézte Jeannet. Bágyadtsága oly nagy volt, hogy már nem volt képes szemét megerőltetés nélkül kinyitni.

- Ez tüdősorvadás, mondá az orvos hangosan, ámbár akaratlanul és meglepetés nélkül, mintha ezt már régebb idő óta előrelátta volna.

Helén megértette és ránézett. Egészen hideg volt, szeme száraz, nyugalma borzalmas.

- Gondolja? mondá Bodin doktor fejét rázva és helybenhagyólag bólintva.

Ujból megvizsgálta a gyermeket. Jeanne ellentállás nélkül engedte magát megvizsgáltatni anélkül, hogy tudta volna, miért kinozzák. A két orvos gyorsan néhány szót váltott.

- Ugyan kérem vizsgálja meg egyedül a beteget, mondá Bodin doktor, Henrinek átengedve helyét.

Ez lehajolt és átakarta karolni Jeannet. A gyermek lehunyt szemmel átengedte magát az orvosnak. De mikor Henri ujja hozzáért, mintha villamos ütés érte volna; melle fölött összeszorította sovány, gyöngé kis karját és dadogó hangon nyöszörgé:

- Mama! mama!

Azután kinyitotta szemét. Mikor ráismert a férfit, ki előtte állt, halálos ijedtség kifejezése ült ki arczára és ujából kiáltá:

- Mama! mama! kérem... kérem...

Helén, ki eddig egy szót sem szólt, rögtön Henri mellé lépett. Márványarczával erősen ránézett. Mikor odaért, elfuló hangon csak annyit mondott:

- Menjen!

Bodin doktor iparkodott Jeannet megnyugtatni, kit a köhögő-görcs ide-oda vetett ágyában.

- Menjen, mondá Helén halkán imádója fülébe. Hiszen látja, hogy megöltük őt.

Ekkor Henri egyetlen bucsuszó nélkül elment. Még egy darabig az ebédlőben maradt, várva, azt sem tudta mire; azután mikor látta, hogy Bodin doktor nem jön ki, elment és lebotorkált a lépcsőn, anélkül, hogy Rosalietől csak gyertyát is kért volna.

Elgondolta az akut tüdősorvadás villámgyors lefolyását, mely esetet behatón tanulmányozta; a bacillusok rohamosan szaporodnak, a fuldoklás mind gyakrabban áll be - Jeanne bizonyára nem él már három hétig.

Nyolcz nap mult el. A nap fölkelte és lement Páris látóhatárán anélkül, hogy Helén tiszta tudatával birt volna az idő kéréhetetlenül egyforma lefolyása felől. Csak annyit tudott, hogy gyermeke el van veszve; kábultan üldögélt, megborzadva a szakadástól, mely szívében képződik. Reménytelen várakozás volt, biztos tudata annak, hogy a halál nem kegyelmez.

Már nem volt könnye, halkán járt-kelt a szobában és úgy ápolta betegét.

Ha néha kimerülve dőlt le a székre, órákig nézte gyermekét. Jeanne ereje mindinkább fogyott; fájdalmas hányás kinozta, a láz sohasem szünetelt meg. Ha az orvos jött, rendelt valamit, de egész lénye oly tehetetlenséget árult el a betegséggel szemben, hogy az anya az ajtóig sem kísért, hogy kérdezősködjék.

A megbetegedés után, reggel, odasietett Jouve abbé. Ő és fivére minden este eljött, szótlanul kezét szorították Helénnel, de nem merték kérdezni a beteg állapota felől.

Ajánlkoztak, hogy fölváltva virrasztanak nála, de Helén tiz órakor elküldte őket: éjjel senkit sem akart a szobában tőrni. Egy este az abbé félre vonta Helént.

- Gondoltam valamire - suttogá - drága gyermekünk egészsége nagyon meg van rendülve, most áldozhatna először.

Helén eleinte nem látszott megérteni. E gondolat meglepte, sőt némileg meg is sértette. Gondtalan mozdulatot tett és mondá:

- Nem, nem! nem akarom hogy kinozzák. Hagyja el! Ha van paradicsom, akkor a szegényke ugyanis oda talál...

És ez este Jeanne egyikét érezte ama csalódásoknak, melyeket a haldoklók éreznek látszólag javuló állapotuk fölött. Meghallotta az abbét.

- Te vagy, kedves barátom? kérdé. Áldozásról beszélsz? Hiszen már nem sokáig tart; ugy-e bár?

- Nem bizony kedvesem, válaszolt a pap.

Ekkor kérte, hogy jöjjön hozzá és csevegjen vele. Anyja vánkossal támasztotta meg a hátát; a gyermek most látott, de oly kicsiny és gyöngye volt és forró ajka mosolygott, mialatt már a halál nézett ki szeméből.

- Ó! nagyon jól érzem magam, folytatá - föl is birnék kelni, ha akarnék... Ugy-e bár fehér ruhát kapnék kis virágbokrétaival. És a templom is oly szépen lesz diszitve, mint Mária havában?

- Még sokkal szebben, kedvesem!

- Valóban? és annyi virág lesz és oly szépen fognak énekelni... Nemsokára, megigéred?

Boldogságban uszott.

- Holnap fölkelek, hiba nélkül megtanulom a kátét - azután igen boldogok leszünk.

Helén ki az ágy végén állt, fölzokogott. Ő, ki sirni nem tudott, majd megfult visszafojtott könnyeitől, ha Jeannet nevetni hallá. Már nem bírta ki az ágy mellett és beszaladt az ebédlőbe, hogy elrejtse fájdalmát. Az abbé követte. Rambaud ur gyorsan fölkel, hogy a beteggel foglalkozzék.

- Mondd, mama kiáltott - megütötte magát? kérdé.

- Mamád? felelé. De hiszen nem is kiáltott, inkább nevetett, mert oly vidám vagy.

Az ebédlőben Helén az asztalra hajtotta fejét és összekulcsolt kezébe fojtotta zokogását. Az abbé föléje hajolt és kérte, hogy vigasztalódjék. De ő fölemelve könnyes arcát, vádolta magát, megmondta neki, hogy ő ölte meg saját gyermekét - és rövid, szakgatott szókban teljes gyónás jött ajkáról. Sohasem adta volna magát oda e férfinak, ha Jeanne oldala mellett lett volna. Találkoznia kellett vele ama ismeretlen szobában. Ah Isten! bár halna meg gyermekével együtt - mert tovább nem élhet. A pap megdöbbenve vigasztalta és bünbocsánatot ígért neki.

Csöngettek az előszobában, hangok hallatszottak. Helén letörölte szemét. Rosalie belépett.

- Asszonyom, Deberle doktor van itt.

- Nem akarom hogy bejőjjön.

- Hirt kér a kisasszony felől.

- Mondja neki, hogy haldoklik.

Mivel az ajtó nyitva állt, Henri hallotta Helén szavait. Be sem várva a lányt, ismét visszament. Így jött föl mindennap, ugyane választ kapta és elment.

Helént leginkább a látogatások fárasztották. Ama néhány hölgy, kikkel Deberleéknél megismerkedett, sűrűn eljött hozzája.

- Kedvesem! mondá Juliette egy napon barátságosan - tulságosan átengedi magát fájdalomának! Legyen kissé erős!

És Helén kénytelen volt válaszolni, mivel Juliette szórakozni iparkodott őt az eseményekről beszélve, melyek Párist foglalkoztatják.

- Hiszen tudja, hogy egész biztosan háborunk lesz!... Engem ez szörnyen bosszant: két rokonom szintén elmegy.

- Asszonyom! suttogá Jeanne egy este - miért nem jön fel Lucien, hogy velem játszó?

Juliette megzavarodva csak mosolygott.

- Talán ő is beteg? folytatá a kicsi.

- Nem kedvesem! ő nem beteg... hanem a kollegiumban van.

- Ó! hiszen szívesen fölhoznám! mert tudom, hogy nem ragályos. De a gyermekek rögtön megijednek és Lucien oly ostoba! képes volna hangos sirásra fakadni, ha az ön angyalkáját látja...

- Persze, persze... igaza van! mondá Helén, kinek szive majd meghasadt e vidám életkedvű asszony láttára, kinek gyermeke csakugy duzzad az egészségtől.

Második hét is eltelt. A betegség haladt és minden órában elvitt egy darabkát a gyermek életéből. Az anya kifogyott erejéből - és gyermeke hörgésének hallatára, bement a szomszédos szobába hol fejjel a falnak támaszkodott.

Idővel Jeanne tekintete oly homályos és réveteg lett, hogy már nem látott senkit. Ha környezete személyei magukra akarták vonni figyelmét és nevéen szólították, fáradt arccal feléjük nézett, de rögtön visszafordult a falhoz. Azonban beteges szeszélyei még mindig visszatértek.

Egy reggel kérdé anyját:

- Ma vasárnap van ugy-e bár?

- Nem, gyermekem! válaszolt Helén... Ma csak péntek van... Miért akarod ezt tudni?

De ekkor már nem látszott a kérdésre visszaemlékezni. De másnap Rosalie a szobában volt, félig halk hangon mondá:

- Ma vasárnap van... Zephirin itt van; kérd meg, hogy jőjön be.

A leány habozott. De Helén ki e szavakat hallotta, helyeslőleg bólintott feléje. A gyermek ismétlé:

- Vezesd be! Jőjjetek ide mindketten!

Mikor Rosalie Zephirinnel bejött, Jeanne fölemelkedett. A kis katona nem tudott hova lenni zavarában. Egyetlen szó sem jutott eszébe és csak annyit birt mondani.

- Bocsánatot kérek, kedves kisasszony...

Jeanne ránézett beesett nagy szemével mintha valamit keresne. Remegés futott végig testén, kétségtelenül vakította őt a nagy világosság.

- Lépjen közelebb, kedves barátom! mondá Helén a katonának... A kisasszony látni kívánta Önt - és Jeannehoz fordulva, kérdé:

- Mit akarsz gyermekem? Mindnyájan itt vagyunk!

Azután megértette.

- Rosalie jöjjön ide!... A kisasszony látni kívánja Önt.

Rosalie most előlépett, Jeanne ránézett.

- Nos kedvesem? kezdé Helén ismét. Nem is nézel rájuk?... Hiszen itt vannak együtt!

Jeanne remegő fejével rájuk nézett, ama remegéssel, melylyel öreg asszonyok feje mozog. A két fiatal előtte állt, arcuk szinte kicsattant az egészségtől.

- Nos! kedvesem? kérde anyja. Egy szavad sincs hozzájuk.

Jeanne rájuk nézett és nem szólt. De hirtelen zokogásba tört ki. Zephirin és Rosalie kénytelen volt a szobát azonnal elhagyni.

- Bocsánatot kérek a kedves kisasszonytól és az egész társaságtól, mondá a kis katona kimenőben, ki nagyon le volt hangolva.

Ez volt a kis beteg utolsó szeszélyeinek egyike. Ezután sötét mogorvaságba merült, melyből semmi sem bírta többé fölrázni. Ha anyja ágya fölé hajolt, hogy tekintetét ellesse, a gyermek arcza mozdulatlan maradt. Egyre hallgatott és egészen elmerült az elmebetegnek tompa tespedésébe, kik közeli végüket érzik. Néha sokáig feküdt lecsukott szempillával, anélkül, hogy bármely gondolatát elárulta volna. Semmi sem létezett már számára, mint a nagy baba mely oldala mellett hevert. Órák hosszáig nem vette le a beteg gyermek szemét e babáról, melynek arcza örökké mosolygott. Gyöngéd érzelemmel viseltetett iránta, szívére akarta zárni és csevegett vele, ha fölriadt álmából, mialatt néha mosoly villant meg arczán, mintha a baba valamit fülébe sugott volna.

A harmadik hét is vége felé közeledett. Egy reggel az öreg doktor ott maradt. Helén megértette; gyermeke nem éli túl e napot. Tegnap óta elalétságban feküdt, és lehetetlen volt tovább a halál ellen küzdeni; már csak órák kérdése lehetett. Mivel Jeanne égő szomjuságtól panaszkodott, az orvos gyöngé opium oldatos italt rendelt neki, hogy halálküzdelmét megkönnyítse és e lemondás minden orvos szerről elvette Helén utolsó erejét. Míg az orvosságok még ott álltak az éjjeli szekrényen, még mindig csodát remélt. Most már nem volt ott semmi üveg, sem skatulya, és minden reménye elenyészett. Csak egy ösztöne volt még, Jeannet el nem hagyni, ránézni szüntelen. Az orvos ki meg akarta kimélni a rettenetes látványtól, el akarta távolítani, mindenféle kis foglalkozást adva neki. De ismét csak visszatért, hajtva a vágtyól, hogy lásson. Felegyenesedve, lelógó karral várt, kétségbeesve, hogy szeme is kidülledt.

Egy óra felé eljött az abbé és Rambaud ur. Az orvos eléjük ment és csak egyetlen szót mondott. Mindkettő elsápadt. Meghatva álltak egy pillanatig, kezük remegett. Helén feléjük sem fordult.

A nap gyönyörű volt, egyike az április havi verőfényes délutánoknak. Jeanne mozgott ágyában. A gyötrő szomjuság néhány pillanatra felduzzasztotta ajkát. Letöltta a takarót szegény átlátszó kezéről és hadonázott a levegőben. A betegség aknamunkája be volt fejezve; már nem köhögött, elhaló hangja lehelethez hasonlított. Egy percz óta megfordította fejét, szeme a világosságot kereste. Bodin doktor kitérte az ablakot. Ekkor Jeanne már nem mozgott, arcza a vánkoshoz támaszkodott, tekintete Páris felé volt irányítva, míg hörgő lehelete mindinkább eltompult.

Épen négyet ütött az óra. Az est már előrevetette kékes szürkületét. Ime itt volt a vég, a megfulás, lassu halál küzdelem megrázkódtatás nélkül. Az édes angyalnak már nem volt ereje védekezni. Rambaud ur zokogva lépett egy függöny mögé, hogy fájdalmát elrejtse. Az abbé a beteg mellett letérdelt és összekulcsolt kézzel a halotti imákat rebegte.

- Jeanne, Jeanne, - suttogá Helén rettenetes fájdalmában.

Félretolta a doktort, földre vetette magát és az ágyhoz támaszkodott, hogy gyermekét egész közélről lássa. Jeanne kinyitotta a szemét, de nem nézett anyjára. Magához szoritotta babáját, utolsó szerelmét, nehéz sóhaj tört föl kebléből, azután még kétszer könnyebben felsóhajtott. Szeme megüvegesedett, arcza egy perczig élénk félelmet fejezett ki. De csakhamar, mintha könnyebbülést talált volna, már nem lélegzett. Szája nyitva állt.

- Vége van, - mondá a doktor, kezét megfogva.

Jeanne arcza megnyult, arczára szürke árnyék borult. Babája is lehanyatló fejjel és lelógó hajjal halottnak látszott, mint ő maga.

- Vége van, - ismétlé az orvos és eleresztette a kis kezét.

Helén kezét homlokára szoritotta, mintha érezné, hogy feje meg akar repedni. Nem sirt, hanem mintegy örülten nézett maga köré. Azután sirva fakadt.

Az ágy végén egy pár kis czipőt látott. Vége van. Jeannenak már nincs szüksége czipőre, odaadhatják a szegényeknek. És könnye folyt. Elterült a padlón, arczát a halott lelógó kezéhez szoritva.

Rambaud ur sirt. Az abbé fenhargon imádkozott, mielőtt Rosalie az ebédlő félig nyitott ajtajában zsebkendőjét harapdálta, nehogy zokogásával fellármázza a házat.

Ép e perczen csöngetett Deberle doktor, feljött, hogy a beteg állapota után kérdezősködjék.

- Hogy van? kérdé.

- Ah, doktor ur! dadogá Rosalie - meghalt.

Lesujtva állt meg. Azután mondá:

- Ah Istenem! a szegény gyermek! mily szerencsétlenség.

És nem talált mást mint ez ostoba és szivettépő szót. Az ajtó ismét bezárult. Az orvos lement.

XIX.

Mikor Deberle asszony megtudta Jeanne halálát, sirva fakadt. Lärmás kétségbeesése meghaladt minden mértéket és fölment, hogy Helén karjaiba vesse magát. Azután eszébe jutott, hogy a kis halottnak megható temetést kell rendezni és csakhamar ez eszme töltötte el egész valóját. Fölajánlotta szolgálatait, magára vette a legcsekélyebb teendőket. A könnyben uszó anya szinte eszméletlenül ült székén, Rambaud ur, ki helyette intézkedett, elvesztette a fejét. Helén egy pillanatra fölébredt elaléltságából, hogy megmondja, hogy virágot kíván, sok virágot...

Erre Deberle asszony, egy percnyi habozás nélkül elfutott összes ismerőseihez, hogy tudassa velük a szörnyü hirt. Arról álmodozott hogy fehér ruhás kis lányok kísérik a halottas kocsit. Legalább harmincz kis lányra volt szüksége, és csak akkor tért haza, mikor mindez el volt rendezve. Sőt a temetkezési vállalat irodájában is járt, és ott kiválasztotta a gyászdiszt.

- Istenem, bárcsak szép idő volna holnap! sóhajtott fel este.

Másnap reggel tiszta kék égből, arany sugarak ragyogtak le az üde levegőbe. A temetés tíz órára volt kitűzve. Kilencz órakor feltűzték a gyászfüggönyöket. Juliette tanácsokat osztogatott a munkásoknak. Kivánta, hogy ne fedjék el egészen a fákat. De csakhamar visszatért a szalónba, hol a hölgyeket üdvözölte; nála gyülekeztek, nehogy Grandjean asszony két szobáját ostromolják. De ő meglehetősen rosszkedvű volt; férje korán reggel kénytelen volt Versaillesba menni egy orvosi konzultációhoz, melyet el nem halaszthatott. Ő egyedül maradt tehát és nehezebbre esett így mindent magára vállalni.

Legelőször Berthier asszony jött lányaival.

- Hihető ez? Henri itt hagyott engem.

- Ejnye Lucien! Nem köszönsz?

Lucien teljesen felkészülve állott, fekete keztyűvel. Csodálkozva nézte Berthier asszony leányait, kik úgy voltak öltözve, mintha az urnapi körmenethez indulnának. Mialatt a két asszony csevegett, a három gyermek egymásra nézett.

Azután mondá Lucien:

- Jeanne meghalt.

Szive szomorkodott, de ő mégis mosolygott. Tegnap este óta e gondolat, hogy Jeanne meghalt, megjuhászította őt.

- Meghalt, meghalt! ismétlé a két nővér, ki rózsás színben volt, fehér fátyla alatt. Vajjon látható lesz-e!

Lucien egy pillanatig gondolkodott, azután mondá:

- Már nem fogjuk látni.

Időközben több más kis lány érkezett. Lucien anyja intésére eléjük ment. A szalon lassanként megtelt fehér alakokkal, csupán néhány fiu fekete frakkban ejtett foltot a fehérségbe. Lucien, mivel kis neje meghalt, már más után nézett. Sokáig habozott, mert olyan nőt szeretett volna, ki nagyobb nála, olyan mint Jeanne. De Tissot Margueritének ajándékozta kegyét, kinek haja bámulatba ejtette őt. Nem tágitott oldala mellől.

- Még nem hozták le a halottat, jelenté most Pauline Juliettenek.

Pauline olyan eleven volt, mintha bálba készülne. Nővéreinek sok fáradtságába került keresztül vinni, hogy ő is ne fehér ruhába öltözzék.

- Hogyan! kiáltá Juliette... hát mire várnak ezek az emberek? fölnéztek. Te pedig maradj itt a hölgyeknél!

Mikor fölért a halottas szobába hideg borzongott végig testén. Jeanne összekulcsolt kézzel még az ágyon feküdt és mint a többi lány ő is fehér ruhát viselt, fehér főkötőt és fehér czipő volt a lábán. Az ablak előtt, két széken állt a tölgyfából készült, selyemmel bélelt koporsó, nyitva mint egy ékszerszekrény. A butorzat félre volt tölve; gyertya égett. Az elzárt, elhomályosított szobában egy régóta befalazott pincze dohos szaga terjedt szét. És Juliette, ki a napról, a nevető életről jött be ide, némán, mereven állott meg és nem merete mondani hogy siessenek.

- Már igen sokan vannak lent, suttogá végül.

Azután, mert választ nem kapott, csakhogy valamit szóljon, még hozzá tevő:

- Henri kénytelen volt konzultációra Versaillesba menni. Lesz szives, ugy-e bár, megbocsátani távollétét.

Helén, ki az ágy előtt ült, fölemelte hozzája üres szemét. Lehetetlen volt őt e szobából eltávolítani. Harminczhat óra óta ült, daczára Jouve abbé és Rambaud ur könnyörgéseinek, kik fölváltva virrasztottak a halott mellett. Azután az utolsó öltöztetés rettenetes fájdalommal következett. Immár nem mozdult, kifogyott utolsó erejéből is, mintegy lesujtva fájdalom mérhetetlen nagyságától.

- Van virága? - dadogá nehézkesen, szemét még mindig Deberle asszonyra meresztve.

- Igen, igen kedvesem, - mondá. - Csak ne aggódjék!

Mióta leánykája kilehelte lelkét, Helénnek már csak egyetlen gondolata volt: sok, sok virágot szerezni.

- Rózsája is van? - kérdé rövid szünet mulva.

- Igen... Biztosítom, hogy meg lesz elégedve.

Helén fejével bólintott és ismét visszahanyatlott mozdulatlanságába. De a temetkezési vállalat emberei kint vártak a folyosón. El kellett végezni. Rambaud ur, ki maga is támolygott, mintha részeg volna, könnyörgő pillantást vetett Julietterre, hogy segítse elvezetni a boldogtalant. Mindketten gyöngéden felemelték őt és bevezették az ebédlőbe. De alig hogy észrevette mi történik vele, kétségbeesése utolsó kitörésével ellökte őket magától. Szivettépő jelenet volt. Térdre vetette magát az ágy előtt, megragadta a lepedőt és betöltötte a szobát vonakodása zajával, míg Jeanne kiterítve feküdt előtte örök némaságban. A halott arcán bizonyos duzzogó vonás ült és e sötét, minden bocsánattól ment arczkifejezés ejtette kétségbe az anyát. Jól látta ő, hogy harminczhat óra óta miképp vált arcza mind szigorubbá, mind daczosabbá, a mily mérvben közeledett a sirhoz. Mily megkönnyebbülést érzett volna, ha Jeanne arcán még egy utolsó mosolyt látna!

- Nem, nem! - kiáltá. - Kérem hagyjanak még itt egy pillanatig! Nem vehetik el tőlem. Meg akarom csókolni... Ó! egy pillanatig még... csak egyetlen percig...

És remegő karjaiba vette, szinte megvédélmezte e férfiaktól, kik görnyedt háttal és unott arczczal váraoztak az előszobában. De ajka nem melegítette föl a hideg arczot, érezte, hogy Jeanne daczos marad és ellentáll. És most átengedte a gyermeket a kezeknek, melyek elczipelték - lerogyott egy székre az ebédlőben és tompán nyöszörgött.

- Ah Istenem! ah Istenem!

Az izgalom kimerítette Rambaud urat és Deberle asszonyt. Rövid hallgatás után, mikor az ajtót kinyitották, vége volt. Zajtalanul csukódott le a koporsó fedele. A szoba üres volt...

Erre eleresztették Helént. Mikor bejött a hálósobába, réveteg tekintete végig siklott a falak mentén. Elvitték halottját. És karját kitérve, kirohant a lépcsőre. Le akart futni, Rambaud ur visszatartotta, mialatt Deberle asszony rábeszélte, hogy csillapodjék. De megígérte, hogy nyugodt lesz és nem követi a halottas menetet. Azt csak megengedhetik neki, hogy nézzen utána; nyugodtan marad a pavillonban. Mindketten sirtak, mikor ezt hallották tőle. Kénytelenek voltak őt felöltöztetni. Rambaud ur, ki vezetője volt a halottas menetnek, karját nyújtotta Helénnek - mikor a kertbe értek, Deberle asszony suttogá:

- Ne tágitson mellőle!... Nekem másfelé van dolgom.

És eltávozott. Helén nehezen lépkedett előre. Mikor kiért a teljes világosságba fölsóhajtott:

- Ah Istenem! mily szép a reggel!

A kis koporsóra a nap teljes fénye hullott. Lábtól, csipkevánkoson, ezüst feszület feküdt. Balról a tömjénező állt. A nagy gyertyák láng nélkül égtek, - csupán sápadt foltokat képeztek a napfényben. A rue Vineuseben néhány járókelő megindult mosolylyal állt meg e napsugaras kert előtt, hol e kis halott aludt virágok alatt. - A rózsák fölött méhecske döngicsélt.

- A virágok... a virágok... suttogá Helén, ki nem talált más szót.

Ajkára szoritotta zsebkendőjét, szeme megtelt könnyel. Ugy érezte, mintha Jeanne szenvedne a melegtől és e gondolat még lesújtóbban hatott rája a meghatottság miatt, melyet ez emberek iránt érzett, kik gyermekét e pazar virágdiszszel árasztották el. Előre akart menni... Rambaud ur már nem gondolt arra, hogy visszatartsa. Helén pedig lehajolt és fölemelt egy rózsát, melyet keblére tűzött. Rambaud ur megijedt.

- Ne maradjon itt! monda elvonva őt magával. Megígérte nekem, hogy nem fogja magát újból fölizgatni.

Be akarta őt vezetni a pavillonba, midőn a szalon ajtaja kitárult. Először Pauline jelent meg. Magára vette, hogy ő rendezi a halottas menetet. A kis lányok páronkint jöttek mögötte fehér ruhájukban.

És mikor a kert megtelt e fehérséggel, Helén visszaemlékezett a tavalyi tavasz báljára és a sok tánczó lábra. A ruhák tarka vegyüléke ma fehérre változott. És Jeanne is fehér volt, fehér atlaszvánkosán, a fehér virágok közt. A kecses japáni nő ime fehér ruhában távozik el a földről.

- Mennyire megnőttek! suttogá Helén könnyekre fakadva.

Mindnyájan itt voltak... csak lánya hiányzott. Rambaud ur a pavillonba vezette Helént; de ő az ajtóban megállt; látni akarta mikép indul meg a menet. Hölgyek jöttek és tiszteletteljesen köszöntötték. A gyermekek csodálkozó kék szemükkel ránéztek.

Időközben Pauline intézkedett, rendeleteket adott ki, alkalomszerűen halkította hangját, de néha pillanatokra megfeledezett magáról.

- De, kérlek, legyetek ildomosak! Nézz ide kis füles, mily piszkos vagy...

A halottas kocsi előállt, már utra kelhettek. Deberle asszony megjelent és kiáltá:

- A bokrétákat elfelejtették... Gyorsan Pauline, a bokrétákat.

Most egy kis zürzavar támadt. Minden kis lány fehér rózsabokrétát kapott és ezt most szét kellett osztani...

A vonat megindult. Kint a Vineuse-utcza sarkán födetlen fejü asszony sirt és köténye végével letörölte könnyét. Néhány ember odaállt az ablakhoz; szánakozó felkiáltások hallatszottak az utcán. A fekete függönyü halottas kocsi nesztelenül gördült tova. Négy sarkáról hosszú fehér atlaszszalagok lógtak alá, melyeket négy kis lány tartott. A többiek a kocsi mellett haladtak. Azután Rambaud ur következett, ki sápadt arczzal, görnyedten ment a kocsi mögött, továbbá

néhány hölgy, azután egy pár kis fiu, Rosalie és Zephirin, végül a Deberle ház cselédsége. Őt üres gyászhintó követte a menetet.

- Istenem! mily bosszantó! kiáltá Deberle asszony ismételten, mikor elindulni látta a halottas kocsit... Bárcsak halasztotta volna el Henri e konzultációt! Hiszen megmondtam neki!

Nem tudta mi tevő legyen Helénnel, ki a pavillonban egy széken ült. Henri nála maradt volna és bizonyára vigasztalja. Valóban nagyon kellemetlen, hogy ő nincs itt. Szerencsére Aurelie kisasszony késznek nyilatkozott ott maradni; Deberle asszony sietett tehát a halottas menetet utólrni, mely a rue de Passy-beli templom felé vonult.

A kert most üres volt, a munkások leszedték a diszitményt. És Helén ki elmerült e nagy csöndben és egyedülletben, újból az örök válás rettentő kinját érezte át. Csak egyszer, egyetlen egyszer lehetne még nála! A rögeszme, hogy Jeanne haragban vált el tőle, mint tüzes vas érintése mardosta egész lényét. És mikor látta, hogy csak Aurelie kisasszony őrzi őt, kedve támadt megszökni.

Az ebédlő ajtaja benyílt a japán pavillonba. Helén fölkel, belökte az ajtót és kifutott a kertbe. A kapu nyitva állt; a temetkezési vállalat emberei épen elvitték holmijukat.

A Rue Vineuse balról a Rue Reservoirba torkol. Ott van a Passy-i temető. Husz lépéssel elérte Helén a tátongó kaput, mely eléje tárta a sivár mezőt fehér sirköveivel és fekete keresztjeivel. Az asszony belépett és jobb felé előre tört. A menet kétségtelenül még nem érkezett ide, a temető üresnek látszott. Helén tovább ment jobbra és egyszerre egy akácza sor mögött meglátta a fehér ruhás kis leányokat, kik az ideiglenes sir előtt térdeltek, melybe Jeanne holttestét fektették; Jouve abbé fölemelt kézzel utolsó áldását adta rája. Már csak a lehulló rögök tompa zaját hallotta. Vége volt.

Pauline időközben észrevette őt és Deberle asszonyt figyelmessé tette reá.

Ez csaknem megharagudott és suttogva mondá:

- Hogyan! Mégis eljött! De hisz ez mégsem járja! Hiszen ez igen rossz izlés!

Előre lépett és arczával kifejezte neki, hogy e lépését kárhoztatja. Most több hölgy is kíváncsian oda tódult. Rambaud ur melléje lépett és hallgatag állt meg. Helén egy akáczfához támaszkodva közel volt az ájuláshoz. Mialatt főbólintással felelt a részvétnyilatkozatokra, egyetlen gondolat kinozta: későn jött, már csak a rögöket látta lehullani... És szeme mindig visszafordult a sirhoz, melyben lánya nyugodott.

- Pauline! ügyelj a gyermekekre! - kiáltá Deberle asszony ismételten.

A térdepelő gyermekereg fölugrott, mint egy csapat veréb. Néhányat, ki térdével beleakadt ruhájába, fel kellett emelni.

Mikor a gyermekeket összeterelték a társaság kifelé indult.

- Jöjjon! szólt Rambaud ur halkan Helénhez.

De Helén egy mozdulattal arra kérte őt, hogy maradjanak. Egyedül maradt, úgy érezte, mintha egy lapot téptek volna ki életéből. Mikor az utolsó vendégeket is eltűnni látta, letérdelt a sir mellett. Jouve abbé még nem távozott el onnan. Mindketten sokáig imádkoztak. Azután a pap szótlanul fölsegítette.

- Nyujtsd neki karodat! mondá Rambaud urnak.

XX.

Két év mult el. Egy deczemberi reggel a kis passy-i sirkert csöndesen feküdt a nagy fagyban. A mult este óta finom hó szitált.

Rambaud asszony még mindig térden fekvé imádkozott Jeanne sirja mellett. Férje éppen csendesén fölkelte és félre ment. November hóban egybekeltek Marseilleban. Rambaud ur eladta párisi házát - és három nap óta itt időzött, hogy ez üzletet lebonyolítsa. Helén egyedül azért tette meg ez utat, hogy Jeanne sirja mellett imádkozhassék.

Mozdulatlanul lehajtott fővel feküdt a hideg földön, mely jéggé fagyasztotta térdét.

Időközben elállt a metsző szél. Helén szeméből két könnycsepp gördült alá; a körülötte elterülő temetőre fehér halotti lepel borult, melyből szomorúan meredtek elő a sirkeresztek fekete karjai. Ez elhagyatott helyen csak a Rambaud pár léptei tapostak örvényt a hóban. Mocsoktalan egyedülletben szunnyadoztak a holtak. A temető másik végén fekete menet vonult be: holtat ástak el e fehér lepel alá.

Rambaud ur ismét közeledett a sirhoz. Helén fölkelte, hogy eléje menjen férjének, kinek barátságos arcza nyugtalanságot árult el. Halkan mondá:

- Helén ne enged át magad fájdalmaidnak!

Tudta, hogy mit szenved és csak e szót találta. Rambaud asszony arcza azonban frissen ki volt pirulva a hidegtől, szeme fénylett. Gondolata ismét visszatért az élethez.

- Nem tudom, hogy jól lezártam-e a nagy ládát? mondá.

Rambaud megigérte neki, hogy erről meg fog győződni. A vonat csak délben indul, még van idejük. Hirtelen erősebb hangon hozzátevé:

- Azt hiszem, hogy a horognyelet elfelejtetted!

- Csakugyan! teljesen! kiáltá Helén csodálkozva, de egyuttal bosszusan rossz emlékező tehetsége miatt... Tegnap meg kellett volna őket vásárolni.

Igen jó nyelek voltak, milyenek Marseilleban nem kaphatók. A tenger közelében kis villájuk volt, a hol a nyarat szokták tölteni. Rambaud ur órájára nézett. Ha gyalog mennek az indóházig, még megvehetik a nyeleket. Kimentek a sirhalmok sorából.

A temető üres volt - csupán a Rambaud pár léptei csikorogtak a hólepedőn.

És Jeanne örökre egyedül maradt.